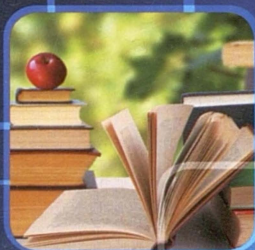

6/2013

BIBLIOTEKARZ

Barbara Budyńska, Małgorzata Jezierska
W jakim kierunku zmierzają biblioteki publiczne?

Adrianna Walendziak
Spotkanie młodych bibliotekarzy w Olsztynie

Marek Dubiński, Ewa Parzonka
Aktywność naukowa i zawodowa bibliotekarzy dyplomowanych instytucji naukowych Wrocławia

Celina Sygutowska
Radna kustosz

STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY
POLSKICH

Krajowy Zjazd Delegatów SBP 2013

Szanowne Koleżanki, Szanowni Koledzy

W dniach 7-8 czerwca 2013 r. w Warszawie, odbędzie się Krajowy Zjazd Delegatów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, podczas którego dokonamy podsumowania kadencji 2009-2013, a także określenia kierunków rozwoju organizacji i wyboru nowych władz na następne cztery lata.

Misją SBP jest działanie na rzecz rozwoju bibliotekarstwa, budowanie tożsamości zawodu bibliotekarza, integracja środowiska, a także kreowanie pozytywnego wizerunku bibliotek i zawodu bibliotekarza. W mijającej kadencji misję tę realizowaliśmy poprzez różnorodne działania wzmacniające potencjał Stowarzyszenia, jego znaczenie w tworzeniu warunków rozwoju polskiego bibliotekarstwa i podnoszeniu kompetencji bibliotekarzy. Wśród nich warto wymienić przede wszystkim: przygotowanie projektu nowej ustawy o bibliotekach, opracowanie priorytetów kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej, badania efektywności bibliotek publicznych i pedagogicznych, poprawę komunikacji wewnętrznej, uruchomienie portalu sbp.pl, atrakcyjną działalność wydawniczą i edukacyjną. Aktywności te wpisują się w cele „Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na lata 2010-2021”, którą przyjęliśmy na poprzednim KZD. Na ile udało się nam je osiągnąć i sprostać oczekiwaniom środowiska, ocenimy podczas Krajowego Zjazdu Delegatów w 2013 r., na który serdecznie zapraszam. Wybierzemy wówczas nowe władze, które wprowadzą Stowarzyszenie w drugie stulecie istnienia i będą odpowiedzialne za rozwój nowoczesnej organizacji, sprawnie działającej w XXI wieku. Będziemy też dyskutować o przyszłości naszej organizacji, sprostaniu nowym wyzwaniom.

Wszystkich członków Stowarzyszenia zachęcam do włączenia się w kształtowanie polityki rozwoju SBP, którą przyjmujemy na Krajowym Zjeździe Delegatów. Niech nasze wspólne inicjatywy służą realizacji wizji Stowarzyszenia – tworzeniu przestrzeni partnerskiej dla rozwoju bibliotek w społeczeństwie wiedzy.

Z koleżeńskim pozdrowieniem

Elżbieta Stefańczyk
Przewodnicząca SBP

Spis treści

OD REDAKTORA (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTYKUŁY

Barbara Budyńska, Małgorzata Jezierska: W jakim kierunku zmiierają biblioteki publiczne? – 4
Sylvia Bielawska: Wałbrzyski świat książki w latach 1945-1989. Refleksje z badań – 13
Marek Dubiński, Ewa Parzonka: Aktywność naukowa i zawodowa bibliotekarzy dyplomowanych instytucji naukowych Wrocławia – 19
Adrianna Walendziak: Spotkanie młodych bibliotekarzy w Olsztynie – 25

Z BIBLIOTEK

Celina Sygutowska: Radna kustosz – 26
Elżbieta Tkacz: Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Fredry w Jarosławiu w nowej rzeczywistości – 28
Anna Piosik: e-MBP w Tygodniu e-Książki 2013 – 31

SPRAWOZDANIA I RELACJE

Warto rozmawiać, czyli nie tylko o projekcie „NUKAT – Autostrada Informacji Cyfrowej” (Kamila Grzędzińska) – 33
Biblioteka: kompetencje, komunikacja, kultura (Renata Sowada) – 35
Biblioteki cyfrowe, czyli jak czytać książki i czasopisma w internecie (Paulina Bartosik) – 37

BIBLIOGRAFIA OD KUCHNI... CZYLI POTYCZKI BIBLIOGRAFA

O seriach wydawniczych i nie tylko (Ewa Dombek) – 39

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA

Sygnaly o nowych publikacjach (Violetta Pomianowska) – 43
Z oficyny wydawniczej SBP (Marzena Przybysz) – 45

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Jolanta Głowacka-Topolska (Maria Brykczyńska) – 47

Z ŻYCIA SBP (Marzena Przybysz) – 49

Wyświetlanie filmów w bibliotekach – wyjaśnienie MKiDN • Spotkanie ws. bibliotek szkolnych i publicznych w MAiC • Mistrz Promocji Czytelnictwa 2012 • Cyfryzacja oraz wydawnictwa elektroniczne a zbiory tradycyjne w województwie podkarpackim • Posiedzenie Rady Programowej serii „Biblioteki – Dzieci – Młodzież” • Nagroda Naukowa SBP im. A. Łysakowskiego za rok 2012 • Konferencja z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich • Bibliografie różnych kultur • Z Mariolą Pryzwan o Annie German • Posiedzenie Prezydium i Zarządu Głównego SBP • Warsztaty „Dokształcanie kompetencji psychologicznych w pracy bibliotekarza”

POSTAKTUALIA (Jacek Wojciechowski) – 51

W KILKU SŁOWACH – 38, 48

Contents

FROM THE EDITOR (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTICLES

Barbara Budyńska, Małgorzata Jezierska: What Direction Are Public Libraries Heading in? – 4

Sylvia Bielawska: Wałbrzych World of Books in the Years 1945-1989. Reflections from Studies – 13

Marek Dubiński, Ewa Parzonka: Research and Professional Activity of Certified Librarians Working in Wrocław Research Institutions – 19

Adrianna Walendziak: Meeting of Young Librarians in Olsztyn – 25

FROM LIBRARIES

Celina Sygutowska: Councillor Custodian – 26

Elżbieta Tkacz: A. Fredro Municipal Public Library in Jarosław in the New Reality – 28

Anna Piosik: e-MBP at the E-Book Week 2013 – 31

EVENTS AND REPORTS

It's Worth Discussing i.e. Not Just „NUKAT – Information Highway Project Summary” (Kamila Grzędzińska) – 33

Library: Competences, Communication, Culture (Renata Sowada) – 35

Digital Libraries i.e. How to Read Books and Periodicals on the Internet (Paulina Bartosik) – 37

BIBLIOGRAPHY BEHIND THE SCENES... OR BIBLIOGRAPHER'S SKIRMISHES

On Publisher Series and More (Ewa Dombek) – 39

REVIEW OF PUBLICATIONS

New Books Flash (Violetta Pomianowska) – 43

From the PLA Publishing House (Marzena Przybysz) – 45

OBITUARIES

Jolanta Głowacka-Topolska (Maria Brykczyńska) – 47

FROM THE PLA (Marzena Przybysz) – 49

The Ministry of Culture and National Heritage Explanation Regarding Film Screenings in Libraries • Meeting in the Ministry of Administration and Digitization Regarding School and Public Libraries • Master of Readership Promotion 2012 • Digitization and Electronic Publications versus Traditional Resources in Podkarpackie Voivodeship • Session of the “Libraries – Children – Youth” Series Program Committee • The PLA's Adam Łysakowski Research Prize for the Year 2012 • Conference Commemorating World Book and Copyright Day • Bibliographies of Various Cultures • On Anna German with Mariola Pryzwan • Meeting of the PLA Presidium and General Board • Workshop: „Mastering Psychological Competencies in Librarians Work”

POST-CURRENT EVENTS (Jacek Wojciechowski) – 51

IN A NUTSHELL – 38, 48

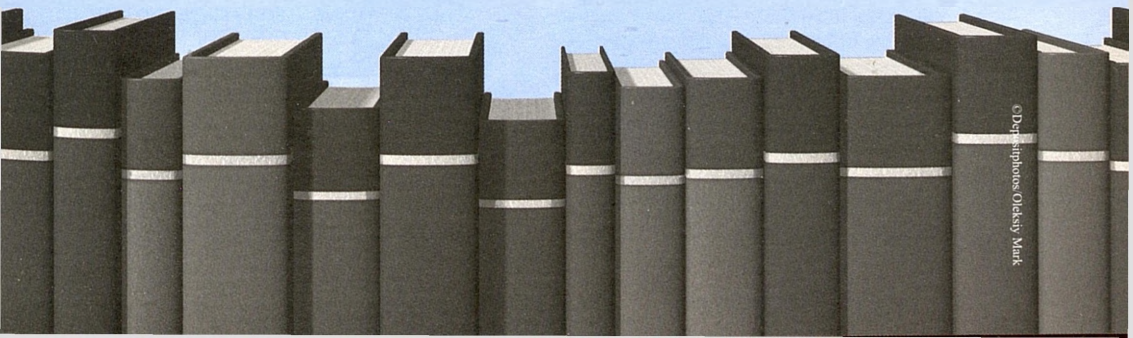
Od Redaktora

Szanowni Państwo,
Drodzy Czytelnicy,

Czerwcowy numer „Bibliotekarza” zachęca do zapoznania się z różnymi kontekstami i uwarunkowaniami funkcjonowania bibliotek w Polsce, prezentowanymi na podstawie różnych źródeł i doświadczeń autorów tekstów. Wielowątkowa analiza działania bibliotek publicznych prowadzona na podstawie danych statystycznych oraz sprawozdań opisowych wojewódzkich bibliotek publicznych jest podstawą artykułu B. Budyńskiej i M. Jezierskiej „W jakim kierunku zmierzają biblioteki publiczne”, w którym przedstawione są główne zagadnienia dotyczące potencjału i kondycji bibliotek publicznych w 2011 r. oraz charakterystyczne tendencje występujące w pracy tych instytucji w ostatnich 10 latach. W kolejnym tekście S. Bielawska prezentuje wałbrzyski świat książki w latach 1945-1989, o którym wiedzę czerpała z własnych badań. Mimo trudności w dotarciu do źródeł i świadomości ich niekompletności zebrany materiał pozwolił przedstawić oraz opisać najważniejsze zagadnienia związane z kulturą książki ważnego ośrodka miejskiego Dolnego Śląska. Temat aktywności naukowej i zawodowej bibliotekarki dyplomowanej pracujących w instytucjach naukowych Wrocławia prezentuje kolejny tekst M. Dubińskiego z Biblioteki Politechniki Wrocławskiej. Na podstawie danych uzyskanych z badań ankietowych przeprowadzonych w 2012 r. autor opisuje aktywność tej grupy zawodowej. A. Walendziak z WBP w Olsztynie zaprasza młodych bibliotekarzy do udziału w VIII FMB. W dziale „Z bibliotek” C. Sygutowska dzieli się swoim doświadczeniem łączenia pracy zawodowej z działalnością w radzie gminy. Opisuje wzajemne relacje między samorządem a lokalnymi instytucjami, koncentrując się przede wszystkim na związkach z biblioteką i korzyściach, jakie dla niej wynikają np. w związku z modernizacją placówki. Wzajemne zrozumienie i chęć współpracy to przede wszystkim zysk dla społeczności lokalnej. O efektach takich dobrych relacji pisze też E. Tkacz z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jarosławiu. Przedstawia starania bibliotekarzy o nową siedzibę dla swojej placówki – od jesieni 2012 r. jednej z najnowocześniejszych bibliotek na Podkarpaciu. Ciekawie prezentuje się też relacja z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu, której bogata oferta e-książek jest doceniana i intensywnie wykorzystywana przez czytelników. Trzy teksty w „Sprawozdaniach i relacjach” nawiązują także do aktualnych ważnych wydarzeń zachodzących w polskich bibliotekach, zarówno tych o dużym zasięgu, prezentujących m.in. zakończenie projektu NUKAT - Autostrada Informacji Cyfrowej, czy IX Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego, jak i lokalnych, omawiających np. zorganizowanie szkolenia dla bibliotekarzy na temat bibliotek cyfrowych. W dziale „Bibliografia od kuchni... czyli potyczki bibliografa” E. Dombek już po raz 6 przedstawia wnikliwe prace bibliografa, tym razem nad ustalaniem danych odnoszących się do serii wydawniczych.

Stale rubryki: „O bibliotekach w prasie”, „Z życia SBP”, „W kilku słowach”, a także „Postaktualia” Jacka Wojciechowskiego dopełniają ten numer „Bibliotekarza”.

Elżbieta Stefanowicz

W jakim kierunku zmierzają biblioteki publiczne?

Podstawowym źródłem informacji o bibliotekach w Polsce są dane Głównego Urzędu Statystycznego. Uzupełniają je informacje zbierane resortowo, np. przez ministerstwo oświaty, czy ministerstwo obrony narodowej. Niezależnie jednak od źródła ich pochodzenia powinny one uwzględniać zmiany w funkcjonowaniu bibliotek wynikające z zastosowania nowych technologii, czy przeobrażeń społecznych, odzwierciedlone w zakresie i sposobie opisu ich działalności. Tak się stało w przypadku podstawowego narzędzia badania bibliotek GUS – formularza K-03, który od 2010 r. ma rozbudowany zakres przedmiotowy, pozwalający na znacznie pogłębiony opis funkcjonowania bibliotek publicznych oraz m.in. pedagogicznych i naukowych, bowiem stał się on dla nich wspólnym narzędziem pozyskiwania danych.

W niniejszym tekście przedstawione zostaną wybrane zagadnienia dotyczące funkcjonowania bibliotek publicznych w 2011 r. oraz tendencje rysujące się w ich działaniu w ostatniej dekadzie. Szersze omówienie sytuacji bibliotek w Polsce w 2011 r. zostanie zaprezentowane w corocznej publikacji BN „Biblioteki Publiczne w Liczbach”.

BIBLIOTEKI PUBLICZNE W POLSCE

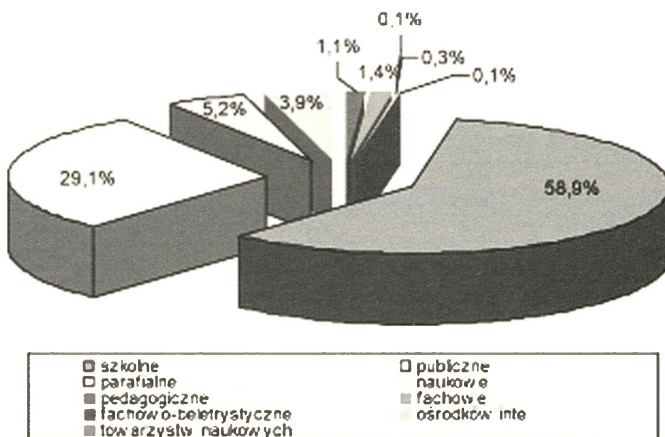
Szacuje się, że w Polsce funkcjonuje ok. 30 tys. bibliotek różnych typów. Corocznymi¹ badaniami Głównego Urzędu Statystycznego objęte są biblioteki publiczne (8290), naukowe (1121), pedagogiczne (327), fachowe (387), fachowo-beletrystyczne (72), ośrodków inte (39) oraz towarzystw naukowych (16). Stan bibliotek szkolnych na podstawie Systemu Informacji Oświatowej (dotyczy szkół prowadzonych przez j.s.t.) określony został na poziomie 16 738 placówek² (inne źródło podaje 22,5 tys.). W 2011 r. podjęto też próbę badania bibliotek parafialnych kościoła katolickiego, dzięki czemu pozyskano informacje dotyczące 1480 tego typu placówek³. Poza statystycznym oglądem znajduje się spora grupa innych typów bibliotek,

np. bibliotek wojskowych oraz służb mundurowych, choć częściowo lukę tę od 2011 r. zapełnia prowadzona przez Centralną Bibliotekę Wojskową strona internetowa Resortowej Sieci Bibliotecznej (www.rsb.wp.mil.pl). Biblioteki publiczne stanowią więc, po bibliotekach szkolnych, największą grupę tego typu instytucji w Polsce.

BIBLIOTEKI PUBLICZNE – INSTYTUCJE KULTURY

W odróżnieniu od innych typów bibliotek specyfiką bibliotek publicznych jest ich status określający przynależność do instytucji kultury. Ma to szczególne znaczenie w sytuacji tworzenia prawodawstwa regulującego działalność tego typu instytucji, bowiem biblioteka – instytucja kultury ma inny charakter niż np. teatr. Choć biblioteki publiczne –

Biblioteki w Polsce

instytucje kultury stanowią przytłaczającą większość wśród innych należących do tej kategorii (60%) rażące są dysproporcje nakładów ponoszonych na ich utrzymanie. Należy tu uwzględnić specyfikę i uwarunkowania środowiskowe bibliotek publicznych, placówki wiejskie są często instytucjami jednoosobowymi, umożliwiającymi dostęp do różnych źródeł wiedzy i informacji, a także organizującymi życie kulturalne i społeczne w lokalnym otoczeniu. W 2011 r. z budżetu państwa największą część wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego przeznaczono na funkcjonowanie muzeów (25,2%) oraz ochronę i konserwację zabytków (15,5%), na biblioteki – 5,9%. Z budżetów samorządowych największe wydatki poniesiono na działalność domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (28,8%), na biblioteki przeznaczono 17,4%⁴.

STAN I STRUKTURA SIECI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

Według danych GUS w 2011 r. funkcjonowało ogółem 8290 bibliotek publicznych. Ich liczba zmniejszyła się o 52 placówki w porównaniu z 2010 r. (o 20 w miastach oraz o 32 na wsi), tj. na podobnym poziomie jak w latach 2010/2009. Inaczej kształtuje się sytuacja, jeśli wziąć pod uwagę biblioteki główne (2608) i ich filie (5682); liczba tych pierwszych wzrosła o 3 w porównaniu z 2010 r. (rok wcześniej odnotowano spadek o 13), drugich zaś ubyło więcej (55) niż notowane ubytki w poprzednim okresie (37). Utrwała się tendencja likwidowania najmniejszych ogniw sieci (filii bibliotecznych), coraz częściej obsługę czytelniczą w całej gminie realizuje jedna biblioteka, najczęściej o statusie biblioteki gminnej.

Wykres 2

Instytucje kultury w Polsce

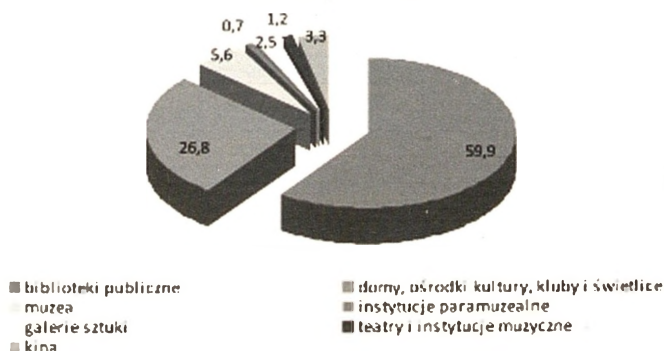

Tabela 1

Lata	Biblioteki i filie				Punkty biblioteczne	
	ogółem	miasta	wieś	różnica ogółem	ogółem	różnica
2001	8849	2957	5892	-	2163	-
2002	8783	2944	5839	-0,7	1973	-190
2003	8727	2928	5799	-0,6	1875	-98
2004	8653	2909	5744	-0,8	1811	-64
2005	8591	2895	5696	-0,7	1752	-59
2006	8542	2884	5658	-0,6	1670	-82
2007	8489	2871	5618	-0,6	1618	-52
2008	8420	2894	5526	-0,8	1555	-63
2009	8392	2888	5504	-0,3	1469	-86
2010	8342	2830	5512	-0,6	1437	-32
2011	8290	2810	5480	-0,6	1369	-68

Innym przykładem ograniczania sieci jest likwidacja zarówno filii, jak i bibliotek głównych. W siedmiu województwach taki stan utrzymuje się od kilku lat⁵. Systematycznie zmniejszana jest także liczba punktów bibliotecznych. W 2011 r. funkcjonowało ich o 32 mniej w porównaniu z rokiem ubiegłym, tj. 1369, ale był to spadek ponad dwukrotnie mniejszy niż odnotowany w poprzednim okresie (68). W okresie całej dekady stan sieci bibliotecznej (bibliotek i ich filii) zmniejszył się o 6,3%, a punktów bibliotecznych o 36,7%.

Obserwowany w ostatnich latach systematyczny spadek liczby bibliotek publicznych nie

wpłynął na zmianę ich struktury. Usytuowanie 5480 placówek bibliotecznych (66,1% ogółu) na obszarach wiejskich powoduje, iż są one tam nadal najliczniejszymi (jeśli nie jedynymi) instytucjami kultury (Tabela 1).

Ważne z punktu widzenia zmian legislacyjnych w 2011 r.⁵ oraz propozycji Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji z początku 2013 r. dotyczących organizacji pracy bibliotek szkolnych i publicznych są informacje o bibliotekach publicznych połączonych z innymi instytucjami oraz kierunkach zmian rysujących się w obrębie tej kategorii w ostatniej dekadzie (Tabela 2). Generalnie liczba połączonych bibliotek publicz-

Tabela 2

Lata	Biblioteki połączone						
	ogółem	miasto	wieś	różnica*	typ połączenia		
					publiczno-szkolne	z domami/ośrodkami kultury lub innymi instytucjami kultury	instytucjami spoza sfery kultury
2001	2450	429	2021	-	340	1921	189
2002	2336	395	1941	-114	319	1870	147
2003	2317	391	1926	-19	317	1895	105
2004	2350	440	1910	+33	394	1827	129
2005	2081	354	1727	-269	260	1701	120
2006	2002	338	1664	-79	250**	1637	115
2007	1897	329	1568	-105	233**	1562	102
2008	1771	308	1463	-126	215**	1446	110
2009	1625	265	1360	-146	210**	1329	86
2010	1532	242	1290	-93	189**	1252	91
2011	1519	242	1277	-13	185**	1233	101

* W ogółem do poprzedniego roku.

**Łącznie z włączonymi jednocześnie w struktury ośrodków kultury (w 2006 r. - 10, 2007 r. - 10, 2008 r. - 13, 2009 r. - 14, 2010 r. - 7, 2011 - 4).

nych w tym okresie zmniejszyła się o 38% i z wyjątkiem 2004 r. w każdym roku ulegała redukcji. Wpływ na taką sytuację miały liczne uwarunkowania: regulacja zasad organizowania pracy bibliotek, porządkowanie formalnych kryteriów określających ich status i nadawanie zgodnie z ustawą rangi instytucji kultury oraz konieczność spełnienia tego warunku, określonego jako niezbędne kryterium uzyskania dotacji na zakup nowości wydawniczych MKiDN (od 2005 r.). Wprawdzie do 2011 r. nie uzyskano całkowitego wyeliminowania zjawiska bibliotek połączonych, ale informacje o planowanych propozycjach zmian przez MAiC pod koniec 2012 r. zdecydowanie zahamowały proces przeobrażeń organizacyjnych bibliotek, a w przypadku połączeń z innymi instytucjami (np. z urzędem gminy) takie rozwiązania zaczęto stosować coraz częściej.

Ważną cechą bibliotek publicznych jest ich dostępność. W 2011 r. ponad połowa czynnych bibliotek i filii bibliotecznych oferowała swe usługi dla czytelników przez 5 dni w tygodniu (55,2%), a 14,5% pracowało w dłuższym wymiarze, w tym 7 dni – 0,2%. Wśród pozostałych placówek ponad 1% (1,2%) pracowało tylko 1 dzień w tygodniu, ale prawie co trzecia (29,1%) od 2 do 4 dni. Z punktu widzenia różnych grup użytkowników bibliotek – osób uczących się, pracujących, a także dysponujących większym zasobem czasu (np. emerytów) jest informacja o pracy bibliotek w innym ujęciu. W przeliczeniu na liczbę godzin dostępnych dla czytelników 42,9% instytucji bibliotecznych była otwarta do 30 godzin tygodniowo (w tym 3,1% tylko do 10 godzin), 37,8% od 31 do 40 godzin w ciągu tygodnia, a blisko co piąta (19,3%) powyżej 40 godzin (w tym 16,9% od 41 do 60 godzin, 2,4% powyżej 60 godzin).

Biblioteki publiczne spełniają swą podstawową funkcję dostępności także poprzez dostosowywanie obiektów do potrzeb różnych grup użytkowników. W 2011 r. co trzecia placówka biblioteczna (1/3 bibliotek publicznych i filii bibliotecznych – 31,0%) była dostosowana (w różnym zakresie) do obsługi osób niepełnosprawnych. Dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich 29,6% placówek wykazało dostosowanie wejść do budynków, 16,0% udogodnienia wewnątrz lokali. Tylko 1,7% placówek dysponowało ułatwieniami dla użytkowników niewidzących i słabo widzących. W czytelnich bibliotek publicznych 1,2% miejsc dla czytelników była dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Realizowanie podstawowych funkcji bibliotek publicznych zapewniało w 2011 r. 23 457 osób, w tym 18 158 pracujących w działalności podstawowej oraz 5299 w administracji, obsłudze technicznej i porządkowej. Pracownicy merytoryczni stanowili zatem 77,4% ogółu zatrudnionych i w zestawieniu z minionym rokiem ich liczba utrzymuje się na podobnym poziomie (77,7%). Warto podkreślić co składa się na nieznaczny ruch w obrębie zatrudnienia: spadek liczby pracowników merytorycznych (o 90 osób), wzrost w obsłudze i administracji (o 76); ograniczenie liczby pracowników w bibliotekach miejskich (o 28 osób), przyrost w bibliotekach wiejskich (o 14 osób).

KOMPUTERYZACJA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

Wprawdzie wyposażenie instytucji w sprzęt komputerowy jest obecnie standardem, jednak nie wszystkie biblioteki publiczne spełniają ten wymóg. Należy zatem zwrócić uwagę na postęp w komputeryzacji bibliotek oraz na zjawiska z nią związane, np. w kontekście automatyzacji procesów bibliotecznych. Pod koniec 2011 r. 88,1% spośród 8290 bibliotek publicznych i ich filii (7305 placówek) było wyposażonych w komputery, zdecydowanie częściej użytkowały je biblioteki miejskie (93,5%) niż wiejskie (85,3%). Od 2004 r. (pierwszego roku rejestracji tych danych) widoczny jest wyraźny postęp w tym względzie, ale także utrzymanie charakterystycznych tendencji. Z danych z tego roku wynika, iż 34,5% bibliotek posiadało sprzęt komputerowy, co druga biblioteka pracująca w środowiskach miejskich (50%), co czwarta w wiejskich (26,6%).

Obecnie instalowanie nowych komputerów ma mniej intensywny charakter, w 2011 r. przybyło ich dwukrotnie mniej niż w 2010 r., a wyposażane były przede wszystkim biblioteki wiejskie (do tej pory z bardziej ograniczonymi zasobami). Komputery posiadają i użytkują przede wszystkim biblioteki główne (macierzyste) – 90%, filie biblioteczne skomputeryzowane są w 83,1%. Wysoki odsetek skomputeryzowania bibliotek nie wpływa na modernizację ich pracy, np. w zakresie automatyzacji procesów bibliotecznych. Zaledwie co trzecia biblioteka publiczna (31,1%) posiada katalog online, czyli 35,2% wśród bibliotek użytkujących komputery.

Mimo coraz łatwiejszego dostępu do szerokopasmowego internetu i preferencyjnych warunków korzystania z tych łącz w 2011 r. tylko

85,9% bibliotek publicznych i filii (7120) miało do nich dostęp, a 79,4% (6582) oferowało czytelnikom korzystanie z komputerów podłączonych do internetu. Podobnie jak w przypadku wyposażenia w sprzęt komputerowy korzystanie z internetu jest uwarunkowane środowiskowo, choć w ostatnich latach różnice te zmniejszają się. 92,3% placówek bibliotecznych funkcjonujących w miastach (2594) posiada dostęp do internetu, a 84,8% (2383) oferuje go czytelnikom. Na wsi odsetki te wynosiły odpowiednio: 82,6%; (76,6 %).

ZBIORY BIBLIOTECZNE

Technologie cyfrowe mają coraz większy wpływ na życie społeczne, zmieniają sposób i filozofię funkcjonowania instytucji, także bibliotek, wpływają na postawy, zachowania i oczekiwania wobec nich czytelników. Ostatnia dekada to intensywny proces poszerzania oferty cyfrowego przekazu i dostępu do kultury. Dla bibliotek to okres wzbogacania oferty księgozbiorowej o zasoby elektroniczne (e-książki, e-czasopisma, bazy danych) oraz digitalizacja (przenoszenie) na zapis cyfrowy cennych, często unikatowych, trudno dostępnych publikacji z własnych zbiorów. Biblioteki publiczne tworzą samodzielnie lub współtworzą w ramach konsorcjów biblioteki cyfrowe lub cyfrowe archiwa dokumentujące życie społeczne danego terenu. W 2011 r. podjęto próbę statystycznej rejestracji tych działań, co obrazuje poniższe zestawienie (Tabela 3).

Tabela 3

Biblioteki, które tworzą (współtworzą):		2011
bibliotekę cyfrową		83
repozytorium		40
bazy danych		1 187
liczba	baz danych	346 403
	obiektów włączonych w dany rok (dotyczy bibliotek cyfrowych)	106 053
liczba	zbiorów elektronicznych zinwentaryzowanych	248 214
	licencjonowanych zbiorów elektronicznych	14 937
	materiałów zdigitalizowanych przez bibliotekę	292 786

W ramach tych działań od 2011 r. biblioteki publiczne realizowały np. projekt *Cyfrowe Archiwa Tradycji Lokalnej*⁶, którego celem jest ratowanie źródeł historycznych i tworzenie archiwów lokalnej historii. Oznacza to pozyskiwanie, gromadzenie i digitalizację materiałów źródłowych (dzienników, pamiętników, listów, kronik, zdjęć, dokumentów osobistych, nagrań relacji świadków historii) oraz udostępnianie ich w bibliotekach, wykorzystywanie do wystaw i publikacji. W 2011 r. w projekcie wzięło udział 60 bibliotek, a efektem jest ponad 6 tys. zdigitalizowanych i upowszechnionych materiałów archiwalnych (w 2012 r. do programu przystąpiło kolejnych 50 bibliotek)⁷.

Opisane działania oraz inne podobne inicjatywy nie zmieniają jednak utrwalonej od lat struktury zasobów bibliotek publicznych. Biorąc pod uwagę wszystkie materiały biblioteczne udostępniane użytkownikom nadal 96% stanowi księgozbiór (drukowane książki i czasopisma), kolejne 3,4% to pozostałe zbiory nieelektroniczne (w tym 1,8% audiowizualne), a 0,6% licencjonowane zbiory elektroniczne udostępniane sieciowo (książki i czasopisma elektroniczne, bazy danych i inne), zbiory elektroniczne zapisane na nośnikach fizycznych oraz materiały zdigitalizowane przez bibliotekę. Biblioteki publiczne nie stanowią więc głównego punktu dostępu do źródeł wiedzy i informacji w postaci elektronicznej. Wg danych GUS za 2011 r. największy dostęp do tego typu zbiorów posiadały biblioteki naukowe (w szczególności szkół wyższych) – 99,6% wszystkich licencjonowanych zbiorów znajdujących się w bibliotekach w Polsce to zasoby bibliotek naukowych⁸. Pierwsza pobieżna analiza tych danych wskazuje na różnicę w zasobach między bibliotekami różnych typów, np. publicznymi i naukowymi. O ile w bibliotekach np. szkół wyższych licencje na dostęp do czasopism elektronicznych są jedną z podstawowych (ważniejszych) ofert, to w bibliotekach publicznych dysponują nimi jedynie duże biblioteki.

Biblioteki publiczne są więc nadal księżniczami. Ich zasoby księgozbiorowe (książki oraz czasopisma oprawne) w 2011 r. wynosiły 132,5 mln woluminów. W porównaniu z poprzednim rokiem stan księgozbiorów zmniejszył się o 0,5% i był to nieznacznie mniejszy spadek niż notowany wcześniej (o 0,8%). Ograniczenia te wpłynęły na poziom wskaźnika zasobności księgozbiorowej, mierzonego liczbą woluminów na 100 mieszkańców, który spadł do wartości 344 wol. (w 2010 r. – 349 wol.).

Wielkość zasobów bibliotek publicznych jest wypadkową wpływów, w tym zakupu oraz ubytkowania. Wpływy ogółem do księgozbiorów bibliotek były wyższe w 2011 r. niż w poprzednim roku o 5,6%, w tym zakup książek o 2,5% niż rok wcześniej (na poziomie 2,8 mln wol.), co spowodowało nieznaczny wzrost wskaźnika zakupu do 7,2 wol. na 100 mieszkańców (7,1 wol. w poprzednim okresie). Wyraźniejszy jest wzrost zakupów w bibliotekach pracujących w środowiskach wiejskich (o 6,3%) niż w miastach, gdzie zakup książek zwiększył się jedynie o 0,1%. Zróżnicowanie środowiskowe zakupu wpłynęło na poziom wskaźnika zakupu: w miastach utrzymał się on na poziomie 7,1 wol. na 100 mieszkańców, na wsi wzrósł do 7,4 wol. (Tabela 4). Obserwowane zmiany są wynikiem polityki państwa w zakresie wspierania zakupu książek do bibliotek publicznych, szczególnie pracujących w małych środowiskach, często społecznie i ekonomicznie zmarginalizowanych (kryterium w latach 2005-2011). Skutkowało to wyższymi wskaźnikami zakupu na 100 mieszkańców (lub na tym samym poziomie) na obszarach wiejskich niż w miastach (wyjątek stanowi rok 2009). Od 2012 r. priorytetem programu zakupu książek z dotacji resortu kultury stał się dopływ atrakcyjnych publikacji wydawniczych dla dzieci i młodzieży.

Drugi element kształtujący zasobność bibliotek – ubytkowanie księgozbioru (im wyższe tym szansa na utrzymanie dobrej jego jakości

– tym większy udział nowości wydawniczych) nie wykazuje podobnych tendencji wzrostu. Poziom ubytkowania, bardzo zróżnicowany środowiskowo, na poziomie ogółem zmalał o 5,2%, w wyniku czego jego wskaźnik liczony na 100 mieszkańców spadł do wartości 12,2 wol. (w 2010 r. – 13,0). Bardziej niepokojąca sytuacja występuje w bibliotekach wiejskich, gdzie przy większym zaniedbaniu księgozbioru (ale przy większym przyroście nowości) wskaźnik ubytkowania wynosi 10,9 wol. na 100 mieszkańców (2010 r. – 11,6), w miastach 13 wol. (2010 r. – 13,8). Na taką sytuację mają wpływ postawy samorządów – organizatorów bibliotek (być może też niektórych bibliotekarzy), dla których zasobna biblioteka, to biblioteka z pełnymi półkami książek, niezależnie od roku ich wydania, aktualności treści i stopnia zacytowania.

Pozostałe zbiory nieelektroniczne oraz zbiory elektroniczne zinwentaryzowane stanowiły nieco ponad 5 mln jedn. inw. i ich zasób wzrósł w 2011 r. o 4,4%. Nową informacją w tym dziale jest odnotowanie licencjonowanych zbiorów elektronicznych (ogółem zarejestrowano 14 932 jednostki) oraz materiałów zdigitalizowanych przez biblioteki (292 786).

Pozyskiwaniu nowości do bibliotek publicznych sprzyja ich finansowanie. W 2011 r. wydatki na zakup książek wynosiły ponad 64,6 mln zł (o 9,2% więcej), na prenumeratę czasopism 10,7 mln zł (spadły o 4,1%). Wydatki na zbiory specjalne (tzn. zbiory elektroniczne zinwentaryzowane i pozostałe zbiory nieelektroniczne) pozostały na poziomie roku 2010 i wynosiły ponad 3,6 mln zł. Z dotacji MKiDN na zakup książek do bibliotek przeznaczono 15 mln zł i środki te stanowiły 22,0% ogółu wydatków poniesionych przez nie na zakup książek i zbiorów specjalnych. Dodatkową informacją pozyskiwaną od 2011 r. są dane o wydatkach na licencjonowane zbiory elektroniczne, które wyniosły 918,6 tys. zł.

W kontekście licznych dyskusji dotyczących zmian na rynku książki spowodowanych m.in. zmianą stawki VAT warto przyjrzeć się podstawowym wskaźnikom ilustrującym ruch w wydatkach na książki ponoszonych przez biblioteki publiczne. W ostatniej dekadzie wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosły (Tabela 5) o 57% (z 1,07 zł do 1,68 zł), a na 1 czytelnika o 80,3% (z 5,54 zł do 9,99 zł), natomiast cena książki bibliotecznej wzrosła o 17,8% (z 19,73 zł do 23,24 zł).

Tabela 4

Lata	Wskaźnik zakupu książek w bibliotekach publicznych (w wol. na 100 mieszkańców)		
	ogółem	miasto	wieś
2001	5,4	5,9	4,7
2002	5,2	5,4	5,0
2003	5,1	5,1	5,1
2004	6,6	6,8	6,3
2005	9,0	8,98	9,05
2006	9,2	9,1	9,3
2007	9,5	9,4	9,6
2008	9,6	9,6	9,7
2009	7,5	7,6	7,3
2010	7,1	7,1	7,1
2011	7,2	7,1	7,4

Tabela 5

Lata	Wydatki na zakup książek na 1 mieszkańca w zł	Wydatki na zakup książek na 1 czytelnika w zł	Średnia kwota wydatkowana przez biblioteki na zakup 1 książki w zł
2001	1,07	5,54	19,73
2002	1,04	5,31	20,04
2003	1,01	5,09	19,75
2004	1,37	6,95	20,70
2005	1,81	9,42	20,12
2006	1,83	9,93	19,92
2007	1,90	10,80	20,05
2008	1,99	11,63	20,66
2009	1,59	9,24	21,16
2010	1,55	9,10	21,83
2011	1,68	9,99	23,24

CZYTELNICZY I WYKORZYSTANIE ZBIORÓW

W bibliotekach publicznych ubywa czytelników zarejestrowanych, wzrasta natomiast intensywność korzystania z nich przez ich użytkowników. Wprawdzie w 2011 r. spadek był na poziomie 0,5% w porównaniu z poprzednim rokiem (zarejestrowano 6 468 123 osób), to podobna tendencja utrzymuje się od początku dekady. W 2011 r. 16,8% ogółu Polaków wypożyczyło z bibliotek publicznych co najmniej 1 książkę (rok wcześniej 17%), na początku dekady wskaźnik ten wynosił 19,2% (Tabela 6).

Tabela 6

Lata	Odsetek czytelników zarejestrowanych w bibliotekach publicznych		
	ogółem	miasta	wieś
2001	19,2	23,1	13,0
	↓	↓	↓
2011	16,8	20,6	10,8

Utrwała się model korzystania z bibliotek publicznych. Ubywa czytelników zarówno w środowiskach miejskich (o 0,3%) i wiejskich (o 1%). W przeciągu dekady większy był spadek udziału mieszkańców miast wśród czytelników bibliotek publicznych, ale w dalszym ciągu w ogółem czytelników dominują mieszkańcy miast. Ilustruje to wskaźnik zasięgu czytelnictwa w bibliotekach miejskich, który wynosi 20,6 na 100 mieszkańców (na wsi – 10,8).

Utrwała się też model struktury czytelników, a obserwowane od dekady zmiany potwierdzają tę prawidłowość. Rysuje się wyraźne przesunięcie w strukturze czytelników w kierunku starszych roczników, choć proces ten jest bardzo wolny i w poszczególnych grupach wieku zmiany zachodzą z różną intensywnością.

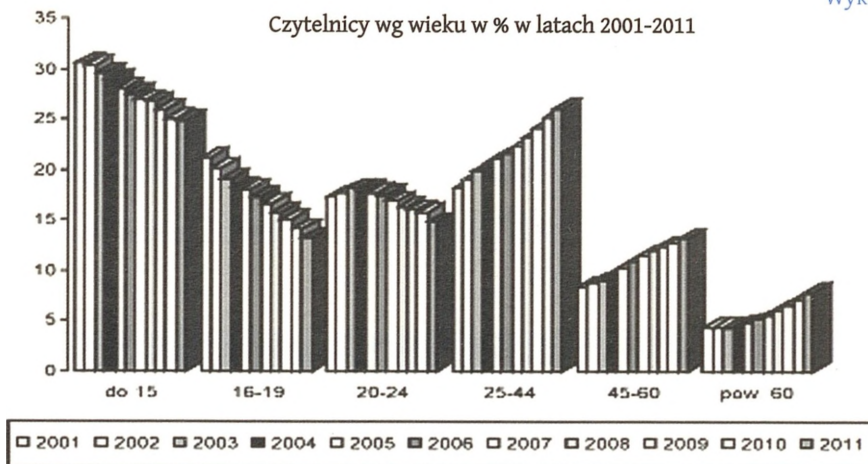
Koniec dekady to wyraźny spadek udziału trzech najmłodszych grup wieku czytelników (do 24 lat) w ogółem oraz wzrost w kolejnych trzech „dojrzałych” grupach wieku (Tabela 7). Największy odsetek osób w stosunku do ogółu czytelników zarejestrowano w wieku 25-44 lata (26,1%), drugą co do wielkości grupę stanowią dzieci i młodzież do 15 roku życia (24,9%). Udział każdej z pozostałych grup (16-19, 20-24, 45-60) nie przekracza 15%, natomiast najmniej liczną grupę stanowią nadal osoby powyżej 60 roku życia, choć jest ich systematycznie coraz więcej (w 2011 r. wynosił 7,8%; 7,1% w 2010 r.).

Zmiany w kategoriach wieku potwierdza analiza struktury czytelników według zajęcia. Zaobserwowano zdecydowany odpyływ z bibliotek uczniów i studentów, niewielki osób związanych z rolnictwem, natomiast znacząco wzrosła grupa pracowników z różnymi, na ogół wysokimi kwalifikacjami zawodowymi (tzw. pracownicy umysłowi) i niezatrudnionych (w tym emerytów i bezrobotnych), niewielki wzrost odnotowano wśród nisko kwalifikowanych pracowników (robotników) i innych zatrudnionych. Struktura czytelników według zajęcia bardzo powoli ulega zmianie, wśród czytelników najliczniejszą grupę stanowią nadal uczniowie (spadek z 40,3% do 40,1%), udział studentów spadł z 13,1% do 12,4%, wzrósł odsetek

Tabela 7

Lata	Odsetek czytelników zarejestrowanych w bibliotekach publicznych wg wieku					
	do 15 lat	16-19	20-24	25-44	45-60	powyżej 60 lat
2001	30,6	21,2	17,3	18,2	8,4	4,3
	↓	↓	↓	↓	↓	↓
2011	24,9	13,2	14,8	26,1	13,2	7,8

Wykres 3

pracowników z wysokimi kwalifikacjami (z 18,1% do 18,9%) oraz osób niezatrudnionych (z 16,5% do 17,3%), w pozostałych kategoriach („inni zatrudnieni”, związani z rolnictwem, robotnicy) odnotowano niewielkie zmiany.

Trendy, o których mowa potwierdzają zmniejszanie się dominacji uczniów i studentów (osób do 24 roku życia) wśród czytelników bibliotek publicznych, a także wzrost aktywności dorosłych (zarówno czynnych zawodowo, jak i emerytów). Taka informacja to kolejny sygnał dla bibliotek o potrzebie kierowania zróżnicowanej i dostosowanej oferty do tych grup.

Czytelnicy bibliotek publicznych w 2011 r. wypożyczyli do domu blisko 124,1 mln wol./jedd. inw. zbiorów. Były to wypożyczenia przede wszystkim księgozbioru (książek i czasopism), które stanowiły 97,1% łącznych wypożyczeń. Odmienne niż w latach ubiegłych, w 2011 r. zarejestrowano wzrost wypożyczeń ogółem o 0,4% i dotyczył on tradycyjnej książki (drukowanej), natomiast mniej wypożyczono czasopism drukowanych. Także mniejszym zainteresowaniem cieszyły się zbiory specjalne ogółem (wypożyczono ich mniej o 0,8%).

Wzrost łącznej liczby wypożyczeń (księgozbioru i zbiorów specjalnych) jest wynikiem większego niż w roku ubiegłym ich wykorzystania w bibliotekach miejskich (o 1%) oraz spadek (o 1,3%) w bibliotekach wiejskich. Statystyczny czytelnik wypożyczył do domu średnio 19,2 jedn. inw. zbiorów (np. książek i zbiorów specjalnych) – 19 wol. w mieście, na wsi – 19,8 wol. (w 2010 r. odpowiednio: 19; 18,7; 19,9).

W 2011 r. biblioteki publiczne udostępniły łącznie 26,1 mln wol./jedd. inw. zbiorów (księgozbi-

oraz zbiorów specjalnych), mniej niż w 2010 r. o 12,3%. Regres udostępnień na miejscu dotyczył wszystkich analizowanych kategorii zbiorów, z wyjątkiem materiałów audiowizualnych. Spośród dokumentów drukowanych większy spadek udostępnień dotyczył czasopism, w mniejszym stopniu książek.

INNE FORMY DZIAŁALNOŚCI

Z obserwacji wpływu różnych czynników na funkcjonowanie bibliotek publicznych wynika, iż poziom czytelnictwa w placówkach pracujących w środowiskach wiejskich i miejskich bywa odwrotnie proporcjonalny do inwestowania w nie w postaci dotacji na zakup nowości wydawniczych i stanu sieci. Taka sytuacja wskazuje na potrzebę uaktywnienia bibliotek wiejskich, które oprócz podstawowej pracy – gromadzenia i udostępniania – muszą otwierać się na środowiska, by poprzez różnorodne formy pracy z czytelnikiem, działania promocyjne, rozwój współpracy instytucjonalnej poszerzać zasięg oddziaływania. Na ten zakres działalności bibliotek publicznych, jako trzeciego miejsca, składa się m.in. liczba i różnorodność form pracy i usług realizowanych przez biblioteki publiczne. Wg danych GUS spośród wszystkich przedsięwzięć, imprez o charakterze literackim i edukacyjnym przygotowanych przez biblioteki w Polsce 96,9% z nich zorganizowano w bibliotekach publicznych⁹. Ma to swoje odzwierciedlenie w częstotliwości wizyt mieszkańców i użytkowników bibliotek w tych instytucjach. W 2011 r. odwiedziny ogółem w bibliotekach publicznych w przeliczeniu na 1 czytelnika wynosiły

Lata	Liczba imprez/szkoleń/wydarzeń					
	szkolenia		ogółem	imprezy dla użytkowników		
	biblioteczne użytkowników	szkolenia studentów bibliotekoznawstwa i bibliotekarzy		w tym		
			literackie	wystawy	edukacyjne	
2010	54 522	-	349 349	59 221	53 490	171 662
2011	52 643	4041	360 113	71 445	53 756	173 310

Tabela 9

Lata	Wydawnictwa własne bibliotek				
	liczba tytułów ogółem	wydawnictwa zwarte		wydawnictwa ciągłe	
		ogółem	elektroniczne	ogółem	elektroniczne
2010	751	553	47	198	48
2011	735	523	41	212	73

12,3, w miastach – 10,6, na wsi – 17,3 (na 1 użytkownika w ogóle – 9,8, w mieście – 7,7, na wsi – 12,7). Biblioteki publiczne w 2011 r. oferowały ponad 360 tys. imprez różnego typu dla ok. 6,2 mln uczestników, w tym połowa z nich miała charakter zajęć edukacyjnych (Tabela 8). Ponadto biblioteki publiczne były organizatorami 995 konferencji i seminariów, w których uczestniczyło ponad 37 tys. osób.

Biblioteki publiczne prowadzą też szeroką działalność wydawniczą, wydają często publikacje o charakterze regionalnym. Warto podkreślić jest to, iż ten rodzaj aktywności charakterystyczny jest dla wszystkich bibliotek publicznych, niezależnie od ich wielkości, zatrudnienia i możliwości finansowych (Tabela 9).

PRÓBA PODSUMOWANIA

Obserwacje działalności bibliotek publicznych w minionej dekadzie potwierdzają na ogół dotychczasowe trendy, nie ma wyraźnych zmian, które świadczyłyby o postępie, czy regresie. Warto jednak zwrócić uwagę na element środowiskowy bibliotek publicznych. Choć różne są oczekiwania, a także możliwości realizowania zadań przez biblioteki wiejskie i w miastach przyzwyczailiśmy się na ogół do większych niedostatków i gorszej kondycji tych pierwszych. Minione lata, a także wyniki ostatniego analizowanego roku pokazują zmniejszenie się dystansu między tymi dwoma typami instytucji realizującymi różne role, pełniącymi społecznie inne funkcje. To ważny prognostyk dla tych bibliotek, które jak wielokrotnie podkreślano

pełnią funkcje lokalnych księżnic, instytucji upowszechniania kultury, tworzenia klimatu wokół lokalnych spraw i problemów.

Barbara Budyńska,
Małgorzata Jezierska
Biblioteka Narodowa

PRZYPISY:

- Od 2011 r. także dane dla bibliotek naukowych, pedagogicznych, fachowych, fachowo-beletrystycznych, ośrodków inte oraz towarzystw naukowych zbierane są corocznie.
- W dyskusji wokół artykułu *SLD: każda szkoła musi mieć bibliotekę* na portalu wp.pl pojawiają się różne dane dotyczące liczby bibliotek szkolnych: 16 738 (stanowisko MAC), 22 500 (źródło: OJCZYK, J.: Trwa spór o bibliotekarzy. *Rzeczpospolita* z 7 marca 2013. Dodatek „Prawo co dnia”, nr 56), 33 000 (wg. Jadwigi Tomaszewskiej, wiceprezes Związku ZNP w woj. łódzkim).
- Kultura 2011. Warszawa 2012, s. 80-81.
- Wydatki na kulturę w 2011 r., GUS 2012, [dokument elektroniczny].
- W mazowieckim są to trzy gminy (Stara Kornica, Wąsowo, Raciąż), po dwie w świętokrzyskim (Moskarzew i Wiślica) oraz zachodniopomorskim (Wałcz i Sławno), w łódzkim (Paradyż), podlaskim (Wysokie Mazowieckie), pomorskim (Puck), wielkopolskim (Tarnówka).
- Nowelizacja ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.
- Realizowany przez Fundację Ośrodka KARTA w ramach Programu Rozwoju Bibliotek.
- http://www.archiwa.org/as_aktualnosci.php?aktualnosc=3.
- Kultura, op. cit., s. 79.
- Tamże, s. 80.

Wałbrzyski świat książki w latach 1945-1989

Refleksje z badań*

Kultura książki Wałbrzycha stanowi w bibliologii otwarty problem badawczy. Nie prowadzono do tej pory systematycznych studiów w tym zakresie, nie doczekaliśmy się też monografii tego zagadnienia. Powstało kilka opracowań opisujących dzieje wydawnictw, drukarni, księgarń czy bibliotek wałbrzyskich, ale nie mają one charakteru syntetycznego. Dlaczego nurt o tak bogatych tradycjach nie zainicjował powstania monografii zawierającej wiedzę o naukowym obrazie przeszłości i teraźniejszości książek Wałbrzycha?¹

Wydaje się, że wśród wielu przyczyn składających się na zaniedbanie sfery badań nad światem książki w Wałbrzychu po II wojnie światowej należy wymienić przede wszystkim drugoplanowość zagadnienia, naturalną decentralizację źródeł i ośrodków kultury książki w Polsce, a także niewielką liczbę zainteresowanych i dobrze przygotowanych badaczy lokalnych². I choć w trwającej nieprzerwanie od kilkudziesięciu lat dyskusji historyków książki wciąż akcentuje się możliwość odkrycia, zachowania i naukowego opracowania lokalnych źródeł, to jednak brak właściwej koordynacji działań w tym zakresie. Pobieżny nawet ogląd literatury przedmiotu uświadamia, że w bibliologii, prac prowadzonych z tej perspektywy badawczej wciąż przybywa³, a problematyka ta bez wątpienia dominuje nad innymi ujęciami. Zadziwia jednak „wysoce nierównomierny stopień opracowania kultury książki poszczególnych terenów”⁴: najlepiej zostały przebadane duże miasta (Warszawa, Kraków, Poznań, Wrocław, Toruń, Gdańsk), co niewątpliwie wiąże się z istnieniem w nich centralnych ośrodków naukowych, które sterują badaniami regionalnymi.

Trzeba jednak zauważyć, że w historiografii książki szczególnie wyróżniają się, zwłaszcza pod

względem ilościowym, opracowania lokalne, czyli takie, które dotyczą mniejszej jednostki terytorialnej i zbiorowości społecznej o własnych cechach dystynktywnych⁵. Tego rodzaju publikacje najczęściej przyjmują kształt monografii wybranych obszarów księgoznawstwa (np. oficyn wydawniczych, drukarni, bibliotek) lub mają charakter drobnych przyczynków. Dominują opracowania o różnym stopniu szczegółowości i różnych ujęciach metodologicznych, poprzez które, czy też raczej dzięki którym, współczesna bibliologia doczeka się całościowego naukowego poznania przeszłości i teraźniejszości historii książki polskiej.

Przytoczone powyżej refleksje stały się punktem wyjścia do podjęcia próby opracowania kultury książki Wałbrzycha. To drugie co do wielkości miasto Dolnego Śląska przez wiele lat pozostawało w cieniu nie tylko Wrocławia, ale także Świdnicy. Dopiero industrializacja i rozwój przemysłu węglowego sprawiły, że przekształciło się ono z niedużej osady w ośrodek o większym znaczeniu, głównie gospodarczym. Z kolei przyłączenie ziem zachodnich do Polski otworzyło przed Wałbrzychem perspektywę szybszego rozwoju we wszystkich niemal dziedzinach życia: gospodarczej, społecznej, naukowej i kulturalnej. Pomimo niesłuchanie trudnych

warunków pierwsi powojenni osadnicy „zbudowali od podstaw polską administrację w Wałbrzychu, zorganizowali przemysł, handel i rzemiosło, stworzyli życie polityczne i społeczne, dokonali w pełni repolonizacji”⁶.

Rozkwit gospodarczy miasta przyczynił się do rozwoju zarówno oświaty, jak i życia kulturalnego, które „rodziło się w niezwykle trudnych warunkach demograficznych, społecznych i organizacyjnych, gdyż budowano je wśród nowo formującej się społeczności, której poszczególne grupy [...] ukształtowane zostały przez odmienną przeszłość i różne obyczaje”⁷. Zróżnicowane narodowościowo społeczeństwo dało jednak solidne podstawy tworzącemu się wówczas w mieście środowisku naukowemu i kulturalnemu. Występujący w pierwszych powojennych latach autentyczny głód polskiej kultury był najlepszą przesłanką do intensywnego rozwoju. Z każdym niemalże dniem, pomimo sporych kłopotów, powstawały nowe placówki kulturalne, rodziły się nowe idee, zakładano liczne stowarzyszenia i kluby, rozpoczęły działalność instytucje wydawnicze. Wałbrzyskie środowisko kulturalne dość szybko pomyślało o własnym piśmie regionalnym czy serii wydawniczej. Nasuwająca się konkluzja, iż charakter funkcjonowania książki w mieście został określony przez jego zróżnicowaną strukturę społeczną i etniczną, sytuację ekonomiczną ludności, a także meandry polityki państwa i lokalne inicjatywy kulturalne, wydała się godna sprawdzenia, zwłaszcza, że opis tej niedawnej przeszłości mógł przynieść wiele interesujących wniosków wykraczających poza interesy i potrzeby bibliologii⁸.

Konieczność kompleksowego opracowania kultury książki Wałbrzycha wynikała również z faktu, iż w powojennych dziejach miasta zupełnie zaniedbano badania historyczne. W odróżnieniu od okolicznych miast (Kłodzka, Legnicy czy Jeleniej Góry), Wałbrzych nie przejawiał inicjatywy popularyzacji wiedzy o przeszłości i teraźniejszości własnych terenów. Nie rozwinął się ruch naukowo-badawczy na miarę sąsiednich miast, nie powołano do życia wydawnictwa na wzór „Rocznika Kłodzkiego”. Dopiero od lat pięćdziesiątych XX w. możemy obserwować w Wałbrzychu zainteresowanie problematyką historyczną. Zaczęły się wówczas ukazywać pierwsze większe publikacje, które miały charakter quasi-syntez naukowych, prezentujących wybrane dziedziny życia z integralnego obrazu miasta⁹.

Kompleksowe ujęcie przedmiotu badań, tj. wałbrzyskiego świata książki było możliwe tylko z punktu widzenia bibliologii oraz jej generalnej dyrektywy badawczej, czyli kultury książki, któ-

ra mieści w sobie „wszystkie materialne i duchowe aspekty książki, tradycje i dziedzictwo, uniwersalizm i multifunkcjonalność [...]”. W ramach ogółu zjawisk kultury możliwe staje się opisanie i ocenienie całego światowego dziedzictwa książkowego w jego rozmaitych przejawach i funkcjach, a także odkrywanie zmiennych ról książki we wszystkich sferach życia indywidualnego i zbiorowego”¹⁰. Prowadzony przez pryzmat tej perspektywy badawczej opis kultury książki w Wałbrzychu powinien przyczynić się do powstania postulowanej od lat syntezy dziejów książki na Śląsku¹¹.

Wbrew przewidywaniom autorka napotkała poważne trudności przy zbieraniu literatury przedmiotu, gdyż ta dotycząca wyłącznie problemów bibliologicznych nie istnieje. Rozpoczęto zatem poszukiwania źródeł, które stały się podstawą do opisu dziejów książki i jej obiegu, instytucji oraz związanych z nią pracowników, a także wszelkich procesów bibliologicznych. Za źródło uznano „wszelką informację o książce i jej systemie, o jej twórcach i odbiorcach, o instytucjach książki, o jej społecznym bytowaniu”¹². To właśnie tego typu informacje stały się „przedmiotem poszukiwań archiwalnych i bibliotecznych, obiektem wartościujących ocen”¹³.

Prymarnym źródłem badań uczyniono oczywiście wydane w Wałbrzychu książki. Zachowana w miejscowych bibliotekach znaczna część lokalnej produkcji drukarskiej pozwoliła na żmudne, ale wiarygodne odtworzenie działalności miejscowych oficyn. Szczególną wartość stanowiły zawarte w nich, na stronach tytułowych, informacje o czasie i miejscu wydania, wydawcach i drukarniach, które pozwoliły na sprecyzowanie niepełnych danych bibliograficznych.

Jeśli zaś idzie o materiały bibliograficzne, to wielu informacji o charakterze bibliologicznym oprócz nieocenionego „Przewodnika Bibliograficznego” dostarczyły bibliografie regionalne. To one pomogły zgromadzić potrzebny materiał źródłowy, gdyż oprócz rejestracji drukowanych źródeł i opracowań na temat dziejów Wałbrzycha zawierają również informacje o wielu drukach ważnych z punktu widzenia bibliologii, zwłaszcza o opracowaniach na temat zagadnień kulturalnych, oświatowych, społecznych, politycznych, prawnych itp. Na szczególną uwagę zasługuje *Bibliografia Wałbrzycha i Szczawna Zdroju* za lata 1945-1975 oraz stworzona przez Jana Sakwerdę *Bibliografia Wałbrzycha i Szczawna Zdroju*¹⁴. Bogate tradycje w zakresie rejestrowania regionalnego piśmiennictwa ma także miejscowa biblioteka publiczna, która od 1976 r.

opracowywała *Bibliografię województwa wałbrzyskiego* za lata 1945-1976 w układzie chronologicznym¹⁵. Równie cenne okazały się *Materiały do bibliografii województwa wałbrzyskiego 1945-1977* Zofii Szumnej, które zapoczątkowały regularne, kwartalne wykazy bibliograficzne na temat Wałbrzyska i okolic. Wielu ważnych informacji dostarczył także „Rocznik Województwa Wałbrzyskiego”, który co roku publikował bibliografię regionalną *Wałbrzych i województwo wałbrzyskie* przygotowywaną przez pracowników miejskiej biblioteki publicznej (Krystynę Jeruzalską, Alicję Styczeń, później Browko, Elżbietę Kwiatkowską-Wyrwisz).

Źródłem większości danych liczbowych były publikowane przez Główny Urząd Statystyczny urzędowe dane statystyczne. W tym wypadku należy wspomnieć o wydawanym od 1971 r. „Roczniku Statystycznym Miasta Wałbrzyska”, „Roczniku Statystycznym Województwa Wałbrzyskiego” z lat 1976-1989, „Roczniku Statystycznym Powiatu Wałbrzyskiego” oraz „Dolnośląskim Roczniku Statystycznym” z lat 1963-1965.

Bogatym źródłem informacji były również drukowane materiały dokumentalne i narracyjne. Szczególne znaczenie dla pracy miały przede wszystkim dokumenty miejscowych instytucji kulturalnych (np. bibliotek, muzeum czy licznych domów kultury), towarzystw i stowarzyszeń (np. Wałbrzyskiego Towarzystwa Kultury czy Towarzystwa Przyjaciół Wałbrzyska), a także tych wszystkich instytucji, które z książką były związane.

Najsłabiej w literaturze przedmiotu reprezentowane były źródła archiwalne, których znajomość „rzutuje bezpośrednio na warsztat historyków książki”¹⁶. Wiele ważnych i bardzo różnorodnych informacji źródłowych na temat dziejów książki w Wałbrzychu odnaleziono właściwie we wszystkich kategoriach dokumentów. Korzystano głównie z akt różnych urzędów, instytucji i organizacji, często rozproszonych w wielu jednostkach archiwalnych. Najbogatsze i najwszechstronniejsze pod tym względem okazały się zbiory regionalnych oddziałów Archiwum Państwowego (Wrocław, Kamieniec Żąbkowicki). Poszukiwania prowadzono także w Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz w Archiwum Stowarzyszenia Księgarzy Polskich (Biblioteka Narodowa w Warszawie). Zupełnie bezowocne okazały się kwerendy w archiwum Ministerstwa Kultury i Sztuki, gdyż zgromadzone tam akta nie przedstawiają większej wartości z powodu braku właściwej selekcji w doborze gromadzonego materiału. Znacznie bogatsze okazały się zbiory archiwum Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu (zwłaszcza

Akta Zarządu Miejskiego w Wałbrzychu, Akta Archiwum Miejskiej Rady Narodowej, materiały Miejskiej Rady Narodowej), miejscowego muzeum oraz Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej „Biblioteki pod Atlantami”.

Bez wątpliwości jednak najbogatszym źródłem informacji bibliologicznych okazały się wydawnictwa periodyczne, zwłaszcza lokalne. Na łamach „Tygodnika Polskiego”, „Wałbrzyska”, „Gazety Robotniczej”, „Słowa Polskiego”, „Trybuny Wałbrzyskiej” oraz „Wałbrzyskiego Informatora Kulturalnego” odnaleźć można wiele artykułów o charakterze przyczynkowym oraz informacji o faktach i zjawiskach po kronikarsku, na gorąco odnotowywanych. Dzięki nim udało się dotrzeć do informacji nigdzie indziej nierejestrowanych, a dotyczących ważnych procesów bibliologicznych, np. otwarcia księgarni. Miejscowa prasa ukazująca się w tym okresie przyniosła wiele cennych danych na temat „polityki wydawniczej, dyskusji nad przyczynami niedomagań handlu księgarskiego, uwag nad stanem czytelnictwa, informacji o działalności bibliotek i notatek bibliograficznych”¹⁷.

Ostatnią grupę źródeł stanowią studia z historii książki i pokrewnych dyscyplin. Pojedyncze informacje na temat wałbrzyskich wydawnictw możemy odnaleźć w pracach Bronisława Kocowskiego¹⁸, Adama Bromberga¹⁹ czy Leona Bilińskiego²⁰. Informacje o charakterze szkicowym odnajdziemy w artykułach Stanisława Drewniaka²¹ oraz Anny Majkowskiej i Artura Pilaka²². Nieliczne informacje o oficynach wydawniczych Wałbrzyska można odnaleźć w pracy Stanisława Czajki *Przemiany Wałbrzyska*, a także w *Dolnośląskich wspominkach* Wacława Mrozowskiego. Na uwagę zasługują także dwie jubileuszowe broszury o charakterze monograficznym na temat miejscowego tygodnika, który wydawał tak zwaną „Bibliotekę Wałbrzyską”. Opis perypetii związanych z procesami wydawniczymi pięciu broszurowych publikacji o charakterze popularyzatorskim, wydawanych w latach 1956-1957, przynosi wiele istotnych informacji na temat Spółdzielni Wydawniczej „Wałbrzych”. Tematyka drukarstwa najpełniej została opisana w jubileuszowym opracowaniu dotyczącym dziejów, organizacji i działalności największej drukarni (*25 lat Wałbrzyskiej Drukarni Akcydensowej w Wałbrzychu. 1947-1972*, Wałbrzych 1972).

Znacznie lepiej prezentuje się stan badań na temat bibliotek. Bez wątpliwości najpełniej o historii wałbrzyskich bibliotek wypowiedział się Roman Zawadzki w swej monografii *Rozwój i działalność publicznych bibliotek powszechnych na Dolnym Śląsku w latach*

1945-1964, w której szczegółowo opisał pierwsze lata działalności tego rodzaju placówek w mieście. Losy największej biblioteki publicznej zostały przedstawione w niewielkiej pracy *Miejska Biblioteka Publiczna. Wałbrzych 1945-1970*, którą przygotowało Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w związku z uroczystościami jubileuszowymi. Wiele interesujących informacji dostarcza również przygotowana pod redakcją Józefa Jaworskiego praca *Biblioteki publiczne województwa wałbrzyskiego w Roku Bibliotek i Czytelnictwa*. Zaprezentowano w niej nie tylko dorobek bibliotek, ale także poczynania i przedsięwzięcia środowiska bibliotekarskiego. Na uwagę zasługuje również jubileuszowa publikacja zwarta *Pół wieku wałbrzyskich bibliotek*. I choć ma ona charakter subiektywnej relacji, to nie sposób jej nie docenić, gdyż po raz pierwszy zbiera trudno dostępne materiały, dzięki czemu jest pożytecznym źródłem informacji dla tych, którzy chcieliby podjąć się trudu opisanie tej historii.

Obraz stanu badań nad dziejami książki wałbrzyskiej nie byłby pełny, gdybyśmy pominęli opracowania powstałe, ale niepublikowane, a jest ich znaczna liczba. Na seminariach dyplomowych, głównie na Uniwersytecie Wrocławskim²³ i w Wyższej Szkole Pedagogicznej TWP, przygotowano w sumie dwanaście prac, które dotyczyły „Biblioteki pod Atlantami”. Autorka korzystała również z dokumentów autobiograficznych, czyli różnego rodzaju wspomnień, pamiętników i korespondencji przede wszystkim ludzi książki, ale i tych, którzy z książką nigdy nie byli profesjonalnie związani. W tym wypadku wykorzystano wspomnienia oraz pamiętniki zgromadzone w Dziale Regionalnym „Biblioteki pod Atlantami”. To właśnie w tego rodzaju dokumentach odnaleziono wspomnienia na temat książek, bibliotek czy księgarń.

W trakcie kilkuletniej pracy autorka starała się ustalić, wyjaśnić oraz opisać najważniejsze zagadnienia związane z kulturą książki w Wałbrzychu. Niestety, wiele zagadnień na obecnym etapie badań wciąż zawiera więcej wątpliwości, niejasności i nierozwiązanych kwestii, niż jednoznacznych odpowiedzi. Zakładany historyczny opis o niedawnej przeszłości miał na celu pokazanie z jednej strony odrębności, z drugiej zaś integralności wałbrzyskiej wiedzy o książce. Teoretyczny i empiryczny wymiar kultury książki, będący przedmiotem pracy doktorskiej, miał dowieść należnego miejsca tego miasta w historiografii książki: przedstawione materiały miały dowodzić, że Wałbrzych odegrał niemałą, choć dotychczas niezauważoną, rolę w dziejach tworzenia oraz upowszechniania książki.

Z powodu nieistnienia odpowiednich materiałów źródłowych nakreślony obraz życia książki nie uzyskał zakładanego charakteru syntezy. Dostępne źródła pozwoliły jedynie na ukazanie niektórych aspektów kultury książki na tle innych zjawisk życia. W stworzonej ostatecznie rozprawie na temat dziejów książki pozostawiono otwarte zagadnienia, czy też niewypełnione do końca miejsca. Autorka ma nadzieję, że brak pełnej informacji o zarysie dziejów poszczególnych ogniw procesu komunikacyjnego książki w Wałbrzychu sprawi, iż zaczną pojawiać się kolejne głosy w formie polemik bądź dopełnień, które uzupełnią tę pracę. I choć droga do pełnej syntezy jest wciąż odległa, można wstępnie określić najważniejsze do spełnienia postulaty, które zamykają się w dwóch kręgach – osobowym oraz tematycznym.

Krąg pierwszy wymaga przede wszystkim pojawienia się na terenie miasta osób prowadzących naukowe badania na temat historii książki. Pobliski centralny ośrodek naukowy jakim jest Wrocław, dysponujący profesjonalną kadrą uczonych, mógłby się stać inicjatorem amatorskiego ruchu naukowego, któremu udzieliłby fachowej pomocy metodycznej i organizacyjnej. W ten sposób lokalne towarzystwa naukowe i kulturalne otrzymałyby znaczne wsparcie dla swoich często nieprofesjonalnych poczyniń, ale jakże pełnych zaangażowania działań bibliofilskich. Można przypuszczać, że ranga prowadzonych badań regionalnych wzrosłaby znacznie, głównie z powodu dostosowania ich do potrzeb oraz wymogów współczesnej nauki. Taki patronat wpłynąłby także na zainteresowanie tematyką regionalną niewielkiej kadry naukowej miasta i, być może, przywróciłaby chlubną tradycję wydawania periodyku naukowego na temat historii Wałbrzyska.

Aspekt osobowy związany jest także nierozzerwalnie z przyczyną wskazaną przez Martę Pękalską²⁴, która zwróciła uwagę na problem odchodzenia ludzi bezpośrednio związanych z procesem wytwarzania oraz upowszechniania książki. A przecież wnikliwy opis kultury książki powinien bazować także na wspomnieniach ludzi, którzy uczestniczyli w tworzeniu ruchu wydawniczego, i poszczególnych instytucji związanych z książką. Ich doświadczenie, wiedza oraz wspomnienia mogą w istotny sposób wzbogacić naszą znajomość współczesnej kultury książki.

Krąg drugi – tematyczny – dotyczy z kolei konieczności koncentracji na tych elementach, które do tej pory nie zostały poddane analizie. Przyszłe badania naukowe powinny zwrócić uwagę na te aspekty, które dotychczas nie zostały poddane

szczegółowej analizie. W przypadku Wałbrzycha na szczególną uwagę zasługują przede wszystkim wszelkie przejawy i pozostałości kultury książki mniejszości narodowych i grup wyznaniowych, a także obcych społeczności tkwiących w otoczeniu Polaków. W mieście bowiem funkcjonowały i funkcjonują książki niepolskie, których losy są kompletnie nieznane, zwłaszcza w odniesieniu do czasów współczesnych. Kolejnym ważnym zadaniem jest także zadbanie o zwiększenie dostępności do materiałów źródłowych przez tworzenie ich dokumentacji i publikowanie.

Przeprowadzone badania upoważniają nas do sformułowania kilku uwag końcowych, z których najważniejszą uczynimy tę, iż specyfikę systemu książki Wałbrzycha w latach 1945-1989 określiły: zróżnicowana struktura społeczna i etniczna miasta, sytuacja ekonomiczna ludności, meandry polityki państwa i lokalne inicjatywy kulturalne. To właśnie te czynniki w głównej mierze zdecydowały o sposobie kształtowania się kultury książki w tym mieście.

Zmieniające się warunki polityczne, społeczne i gospodarcze wywierały wpływ na rozwój bądź też całkowity zanik wszelkich inicjatyw związanych z książką. Podejmowane naprędce, bez większego zastanowienia decyzje polityczne oraz administracyjne wyznaczały dzieje książki w mieście. Miasto o niemałych ambicjach i osiągnięciach kulturalnych oraz naukowych zostało pozbawione szans rozwoju na początku lat 50. na skutek obowiązującej wówczas polityki kulturalnej państwa. Wałbrzyska kultura książki w opisywanym czterdziestoczoletnim rozwoju się niestety w ramach ogólnopolskiego schematu i podlegała w każdym elemencie prawom i zaleceniom narzuconym centralnie. Trudno w odniesieniu do niej mówić o jakichkolwiek lokalnych osiągnięciach.

Niebagatelną rolę w kształtowaniu kultury książki odegrała skromna ilościowo grupa miejscowej inteligencji, składająca się z kilku urzędników, artystów i naukowców pomysłodawców wielu cennych inicjatyw, które były konsekwencją kompromisu pomiędzy ich indywidualnymi zainteresowaniami a ogólnopolską koncepcją kultury.

Analizując zebrane materiały, nabieramy przekonania o tym, że lata 1945-1951 to najlepszy okres dla systemu książki w mieście. Złożyły się na to warunki przejściowe oraz brak centralizujących rozporządzeń ograniczających swobodne istnienie i funkcjonowanie książki w społeczeństwie. Nie bez znaczenia dla tego stanu rzeczy pozostały również implikacje materialne oraz

obecność w mieście osób żywo zainteresowanych kształtowaniem kultury za pomocą książki. Zupełna zapaść obserwowana w latach 1951-1960, była skutkiem całkowitego niezrozumienia dysponenta większości środków finansowych, jakim była Miejska Rada Narodowa. Lekceważenie spraw związanych z kulturą w ogóle, a zwłaszcza z książką, znajduje odzwierciedlenie w funkcjonującym wtedy systemie książek w mieście. Dodatkowym hamulcem wszelkich procesów związanych z książką była obowiązująca wówczas polityka kulturalna państwa oraz, szczególnie niekorzystne dla miasta, wprowadzone procesy centralizacyjne. O dobrych perspektywach rozwoju kultury książki można mówić dopiero od 1975 r., kiedy to po reformie administracyjnej kraju zwiększyła się troska o sprawy książki ze strony nie tylko państwa, ale przede wszystkim władz samorządowych.

Trwająca kilkadziesiąt lat pomyślna perspektywa rozwojowa w 1989 r. uległa ogromnym przeobrażeniom na skutek transformacji ustrojowej. Liberalizacja przepisów gospodarczych oraz zanik centralistycznych dogmatów sprawiły, że budowany przez lata system uległ naturalnej ewolucji. Jako pierwsi zaczęli działać wydawcy; w mieście zaczęły się pojawiać pierwsze od lat prywatne firmy wydawnicze prowadzone przez ludzi śmiało podejmujących ryzyko ekonomicznej porażki. Wiele osób decydowało się na prowadzenie firm edytorskich o różnych formach własności. Charakterystyczną cechą tego sektora okazała się bezplanowość: nadrzędnym celem uczyniono osiągnięcie sukcesu finansowego, do którego dążono wydając to, na co istniało zapotrzebowanie społeczne. Szybki rozwój ruchu wydawniczego nie pozostał bez wpływu na wzrost ogólnej liczby drukarni. W mieście powstały nowe zakłady poligraficzne, które podjęły działalność zarówno akcydensową, jak i dzielową. Przemysł poligraficzny powoli stawał się ważnym elementem gospodarki miasta. Równie pomyślnie rozwijały się księgarnie, które powstawały w kolejnych dzielnicach miasta. Dawni pracownicy „Domu Książki” przejmowali sprywatyzowane lokale, tworząc w nich nowe, zupełnie inne księgarnie, w których wałbrzyscy czytelnicy mogli wreszcie odnaleźć to, co ich interesowało, a nie to, co zostało im przydzielone centralnie. Niektóre placówki odniosły w wolnorynkowej gospodarce spory sukces, wynikający głównie z dość szybko wprowadzonej specjalizacji. Zdecydowanie najgorzej po transformacji ustrojowej wypadły biblioteki, których swoista archa-

iczność koncepcji funkcjonalno-organizacyjnej sprawiła, że konieczne reformy przeprowadzono powoli i w sposób niewspółmierny do zakresu i tempa zmian społecznych. Utrata finansowych fundamentów w postaci stałych dotacji sprawiła, że z mapy sieci bibliotecznej zniknęły bezpowrotnie placówki zakładowe i związkowe, a biblioteki naukowe, szkolne i pedagogiczne zaczęły przeżywać ogromny regres. Jedynie bibliotekarstwo publiczne ewoluowało i mogło pochwalić się realnymi sukcesami. Powiększające się kręgi czytelników były efektem wprowadzonych zmian w sieci, pewnej rozbudowy wybranych funkcji oraz rozluźnienia niektórych rygorów. Nie bano się eksperymentów i nierzadko ryzykownych posunięć, które poprawiały sprawność tych instytucji. Pod kierunkiem sprawnego menedżera, a zarazem wizjonera bibliotekarstwa publicznego Andrzeja Tywsa biblioteki publiczne formowały wzorce zachowań kulturowych, kształtowały kryteria estetyczne oraz promowały pewne systemy wartości. Pełny, wielostronny opis tych zjawisk czeka jednak na swoich autorów.

Sylwia Bielawska
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
im. A. Silesiusa w Wałbrzychu

PRZYPISY:

- * Artykuł powstał w oparciu o pracę doktorską Autorki *Kultura książki Wałbrzycha 1945-1989* napisaną pod kier. prof. dra hab. K. Migonia, Uniwersytet Wrocławski, 2010. Praca w III edycji konkursu PTWK im L. Marszałka otrzymała nagrodę w kategorii prac doktorskich.
- ¹ BIENKOWSKA, B. Badania regionalne w historiografii książki, *Studia o Książce* t. 17, (1988), s. 22.
 - ² *Ibidem*, s. 19 i n.
 - ³ W bibliologii o charakterze regionalnym czy lokalnym ostatnie lata obfitują wręcz w artykuły, książki, bibliografie realizujące tę perspektywę badawczą. Napisano i ustalono wiele interesujących faktów, do których nie sposób się tutaj odnieść ani nawet najogólniej scharakteryzować ze względu na ograniczony charakter niniejszego artykułu.
 - ⁴ BIENKOWSKA, B. op. cit., s. 29.
 - ⁵ MIGOŃ, K. Kultura książki. Program dla bibliologii i potrzeba dla studiów bibliotekoznawczych. W: *Nauka o książce, biblioteki i informacji we współczesnym świecie*, Warszawa: Wydaw. SBP 2003, s. 18. ISBN 83-89316-17-X.
 - ⁶ CZAJKA, S. Samorząd w Wałbrzychu, *Kronika Wałbrzyska* 1981, s. 19.
 - ⁷ HAAK, J. Oświata i kultura. W: *Wałbrzych. Zarys monografii miasta na tle regionu*, red. S. Michalkiewicz, Wrocław: Silesia 1993, s. 292. ISBN 83-85689-15-X.
 - ⁸ Szerzej na ten temat zob. BIELAWSKA, S. Kultura książki powojennego Wałbrzycha (1945-1989). Stan potrzeby i możliwości badań. W: *Bibliotekoznawstwo XXVII*, red. M. Komza, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, nr 3024, Wrocław 2008, s. 61 i n.
 - ⁹ Nazywając publikowane wówczas materiały quasi-synteżami, czynię to świadomie, zgodnie z obowiązującą definicją J. Topolskiego (*Metadologia historii*, Warszawa 1968). Wspomniane publikacje ograniczają zakres tematyki do wybranych dziedzin z życia miasta.
 - ¹⁰ MIGOŃ, K. O przedmiocie badań współczesnej bibliologii, <http://www.wsp.krakow.pl/konspekt/19/migon.html>
 - ¹¹ Zob. MALECZYŃSKA, K. Stan i potrzeby badań nad historią książki na Dolnym Śląsku, *Studia o Książce* (1988), T. 17, s. 185.
 - ¹² MIGOŃ, K. Źródła bibliologiczne do dziejów orientalistyki, *Studia o Książce*, T. 16, 1986, s. 51.
 - ¹³ K. Migoń, Problematyka źródłoznawcza w bibliologii, *Studia o Książce*, T. 15, 1985, s. 4.
 - ¹⁴ Korzystano także z przygotowanego przez Edmunda Jońcę zestawienia bibliograficznego za lata 1973-1983.
 - ¹⁵ *Biblioteki publiczne województwa wałbrzyskiego w Roku Bibliotek i Czytelnictwa*, oprac. J. Jaworski, Wałbrzych 1977.
 - ¹⁶ ŻBIKOWSKA-MIGOŃ, A. Wydawnictwa źródłowe do dziejów książki w Polsce. Stan i potrzeby, *Studia o Książce*, T. 15, 1985, s. 47.
 - ¹⁷ SŁODKOWSKA, E. Czasopisma pierwszej połowy XIX wieku jako źródło do badań księgoznawczych, *Studia o Książce*, T. 15, 1985, s. 55.
 - ¹⁸ KOCOWSKI, B. *Drukarstwo polskie na Dolnym Śląsku*, Wrocław: ZZPPP 1946.
 - ¹⁹ BROMBERG, A. *Książki i wydawcy. Ruch wydawniczy w Polsce 1944-1964*, Warszawa 1966.
 - ²⁰ BILIŃSKI, L. *Zarys rozwoju ruchu wydawniczego w Polsce Ludowej*, Warszawa: Wydaw. Naukowo-Techniczne 1977.
 - ²¹ DREWNIAK, S. Działalność wydawnicza na Dolnym Śląsku. W: *Kultura na Dolnym Śląsku*, red. J. Trzy-nadłowski, Wrocław 1977, s. 467.
 - ²² MAJKOWSKA, A. PILAK, A. Działalność wydawnicza Dolnego Śląska w latach 1945-1950, *Studia o Książce*, T. 1, 1970, s. 185.
 - ²³ Jak pisze M. Piđlypczak-Majerowicz, „rozwój bibliotekarstwa publicznego na Dolnym Śląsku po 1945 r. stanowił w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego jeden z tematów zajęć seminaryjnych, na którym studenci opracowywali rozwój sieci bibliotecznych oraz dzieje i działalność bibliotek na terenie swojego miejsca zamieszkania” (M. Piđlypczak-Majerowicz, *Dolnośląskie biblioteki publiczne w pracach magisterskich i doktorskich*. W: *Bibliotekoznawstwo*, t. XXIII, red. J. A. Kosiński, Wrocław 2000, s. 175).
 - ²⁴ PĘKALSKA, M. Wydawnictwa regionalne w Polsce 1945-1989. Stan badań, *Roczniki Biblioteczne* 2005, XLIX, s. 217.

MAREK DUBIŃSKI
EWA PARZONKA

Aktywność naukowa i zawodowa bibliotekarzy dyplomowanych instytucji naukowych Wrocławia

Temat aktywności naukowej i zawodowej bibliotekarzy dyplomowanych w formie badań ankietowych nie był omawiany wcześniej szczegółowo. Powstały np. artykuły na tematy związane ze zmieniającymi się na przestrzeni lat warunkami, jakim musieli sprostać kandydaci na bibliotekarzy i/lub dokumentalistów dyplomowanych¹.

Zamysł niniejszych badań „zrodził się” przy okazji pierwszych informacji o propozycji włączenia zawodu bibliotekarza do deregulacyjnych zawodów opracowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości, zmierzających do likwidacji egzaminu ministerialnego. Środowisko bibliotekarskie było zbulwersowane działaniami ministra sprawiedliwości. Z różnych środowisk napływały wyjaśnienia dotyczące specyfiki awansu na bibliotekarzy dyplomowanych. Pod koniec ubiegłego roku ukazało się rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 grudnia 2012 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych uprawniających do zajmowania w bibliotekach stanowisk bibliotekarskich oraz stanowisk innych zawodów związanych z działalnością biblioteczną, które jednak nie odnosi się ani do bibliotekarzy dyplomowanych, ani bibliotekarzy-nauczycieli pracujących w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych oraz do pracowników bibliotek i pracowników dokumentacji i informacji naukowej zatrudnionych w szkołach wyższych.

Niniejsze opracowanie dotyczy bibliotekarzy pracujących w instytucjach, tj. bibliotekach i archiwach naukowych Wrocławia. Celem badań ankietowych przeprowadzonych w 2012 r. i opracowania było omówienie aktywności zawodowej bibliotekarzy dyplomowanych, czyli absolwentów różnych studiów, którzy poprzez zaangażowanie

na polu naukowym, organizacyjnym i dydaktycznym spełnili warunki i przystąpili do egzaminu ministerialnego, który zwieńczyli sukcesem.

HISTORIA EGZAMINU

Na przestrzeni lat zasady zdawania egzaminu bardzo się różniły. Pierwsze przepisy, które normowały zasady uzyskiwania stanowiska bibliotekarza dyplomowanego w Polsce pojawiły się na przełomie lat 50. i 60. XX w.² (m.in. Ustawa o szkolnictwie wyższym... 1958; Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 17 listopada 1961 r. oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 1961 r.³). Niezwykle wysoką rangę bibliotekarze dyplomowani uzyskali w 1982 r., kiedy zaliczono ich do grupy pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni (Ustawa o szkolnictwie wyższym... 1982)⁴. Stan ten nie trwał długo, gdyż kolejna ustawa o szkolnictwie wyższym z 1990 r. na długie 15 lat pozabawiła ich takiego statusu. Dopiero od 2005 r. bibliotekarzy dyplomowanych ponownie zaliczono do grona nauczycieli akademickich (Ustawa Prawo o szkolnictwie... 2005)⁵. Warunki, co do kryteriów przystąpienia i zdawania egzaminu określiło Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Rozporządzenie Ministra Nauki... 2006)⁶. Szczegółowe omówienie zmian w egzaminie na bibliotekarzy i dokumentalistów dyplomowanych znajduje się w referacie Wiesławy Gmiterek⁷.

STAN OBECNY

Obecnie w skali kraju jest ok. 400 czynnych bibliotekarzy dyplomowanych. Ciężą na nich dodatkowe obowiązki naukowe, organizacyjne i dydaktyczne, dlatego działalność bibliotekarzy dyplomowanych – podobnie do innych pracowników naukowych uczelni – podlega okresowej ocenie merytorycznej⁸.

ANKIETA – OMÓWIENIE PYTAŃ

Bibliotekarzom dyplomowanym pracującym w bibliotekach naukowych rozesłano ankietę składającą się z 17 pytań. Wypełnione ankiety zbierano do 30 września 2012 r.

Pytania nr 1-2 to metryczka zawodowa, mająca charakter informacyjny (kierunek studiów, rok ich ukończenia i nazwa uczelni studiów pierwotnych, miejsce pracy – biblioteka i oddział). Pytania nr 3-5 dotyczyły daty zatrudnienia w obecnym miejscu, zajmowanego stanowiska/położonej funkcji kierowniczej i pracy w innych bibliotekach. Pytania od 6 do 14 traktowały o formach podnoszenia kwalifikacji, czyli zdania egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego, uzyskania tytułu doktora, ukończenia studiów podyplomowych, uczestnictwa w konferencjach naukowych i kursach specjalistycznych (dane liczbowe) oraz działalności publicystycznej. Pytania 15-17 zawierały prośbę o określenie kontaktów respondenta z Instytutem Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego oraz o wyrażenie opinii, czy egzamin na bibliotekarza dyplomowanego był pomocny w pracy zawodowej i rozwoju zawodowym, czy praktyki specjalistyczne w trakcie studiów były pomocne do wykonywania zadań służbowych.

Na ankietę odpowiedziało 49 spośród 63 bibliotekarzy dyplomowanych we Wrocławiu. 62 osoby pracują jako dyplomowani, jedna poza biblioteką – jest tzw. bibliotekarzem samozatrudniającym się. Badania można uznać za reprezentatywne, gdyż ankietę wypełniło 77,77% badanych. Jedynie 14 (w tym 3 osoby, które w badanym okresie były przed odejściem na emeryturę) bibliotekarzy dyplomowanych nie zdecydowało się na wypełnienie ankiety. Powody były różne, ale należy ubolewać nad tym faktem, bo osoby, które nie wypełniły ankiety to w większości bibliotekarze dyplomowani z doświadczeniem i długoletnim stażem

zawodowym sprawujący często funkcje kierownicze (dyrektor, kierownik biblioteki instytucyjnej, oddziału). Szczegółowe zestawienia bibliotekarzy dyplomowanych zatrudnionych w instytucjach naukowych we Wrocławiu na tle pozostałych pracowników tychże bibliotek naukowych przedstawia (Tabela 1).

63 bibliotekarzy dyplomowanych pracujących w bibliotekach naukowych Wrocławia stanowi 17,62% wszystkich pracowników tychże instytucji.

WYNIKI BADAŃ

Pośród 49 bibliotekarzy dyplomowanych, którzy wypełnili ankietę 23 osoby pracują na stanowisku kustosa dyplomowanego, 14 – starszego kustosa dyplomowanego, 3 – starszego dokumentalisty dyplomowanego, 3 – adiunkta bibliotecznego, 2 – asystenta bibliotecznego, 1 – dokumentalisty dyplomowanego. Jedna osoba odeszła z biblioteki i prowadzi własną firmę, 2 zaś były „świeżo” po egzaminie, ale przed awansem do grupy bibliotekarzy dyplomowanych.

Jeśli chodzi o ukończone kierunki studiów pierwotnych to najwięcej bibliotekarzy dyplomowanych z Wrocławia ukończyło bibliotekoznawstwo i informację naukową – 29 osób (w tym 28 osób na Uniwersytecie Wrocławskim, 1 – na Uniwersytecie Śląskim), 4 osoby są absolwentami historii, 3 – filologii polskiej, 2 – informatyki i zarządzania na Politechnice Wrocławskiej (specjalność SINT); po 1 absolwencie wśród dyplomowanych mają też takie kierunki jak: nauki przyrodnicze, nauki polityczne, prawo, filologia angielska, romańska, klasyczna, geografia, elektronika, budownictwo, kulturoznawstwo, cybernetyka.

Największy odsetek wśród bibliotekarzy dyplomowanych, to absolwenci studiów w latach 1972-1981 – 34,69% (17 osób), następnie z lat 1982-1991 – 20,4% (10 osób), 1992-2001 – 14,28% (7 osób), 2002-2007 – 12,24% (6 osób), najmniej absolwentów studiów z 1971 r. i lat wcześniejszych – 10,20% (5 osoby). Czterech respondentów nie ujawniło roku ukończenia studiów.

Wśród wrocławskich bibliotekarzy dyplomowanych, którzy wzięli udział w badaniu 23 osoby (46,93%) sprawują funkcje kierownicze: 5 osób (10,20%) to dyrektorzy bądź wicedyrektorzy bibliotek, 1 osoba (2,04%) jest dyrektorem archiwum uczelnianego, 3 (6,12%) pracują na stanowisku kierownika biblioteki

Tabela 1

Bibliotekarze dyplomowani pracujący w bibliotekach naukowych we Wrocławiu na tle pozostałych pracowników

Nazwa instytucji	Liczba bibliotekarzy dyplomowanych pracujących we Wrocławiu	Liczba bibliotekarzy dyplomowanych, którzy wypełnili ankietę	Liczba wszystkich pracowników biblioteki
Uniwersytet Wrocławski	24*	17	213
Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu	20	13	
Archiwum UWr	3	3	
Instytut Geograficzny	1	1	
Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej	16*	13	172 osoby (165 etatów)
Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego	10*	8	60
Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego	4	2	32 (27 bibliotekarzy + 5 pracowników administracji)
Biblioteka Dolnośląskiej Szkoły Wyższej	3	3	8
Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich	2	2	151 (111 prac. biblioteki)
Biblioteka Uniwersytetu Medycznego	1	1	54 (50 bibliotekarzy, 4 pracowników służby ochrony)
Biblioteka Wyższej Szkoły Zarządzania „Edukacja”	1	1	5 (z filiami)
Biblioteka Wyższej Szkoły Służb Publicznych „Asesor”	1 na ½ etatu	1	2,5 etatu
Spoza uczelni	1	1	1
Razem	63 osoby (61,5 etatu na uczelniach + 1 os. spoza uczelni)	49 (47,5 etatu na uczelniach + 1 os. spoza uczelni)	357,50

* Jedna osoba w okresie ankietowania odeszła na emeryturę, nie wypełniła ankiety.

zakładowej, 9 (18,36%) – kierownika oddziału, 3 (6,12%) – kierowników sekcji, 1 osoba (2,04%) jest kierownikiem oddziału archiwum i jednocześnie sprawuje funkcję pełnomocnika Rektora ds. kancelaryjnych, 1 osoba (2,04%) jest prezesem firmy, którą założyła po odejściu z pracy w bibliotece.

Dla 23 respondentów (46,93%) obecne miejsce pracy jest pierwszym i na razie jedynym zatrudnieniem. 15 osób (30,61%) zmieniło pracę

raz, 8 osób (16,32%) – 2 razy, 2 osoby (6,12%) – 3 razy, 1 osoba (2,04%) – 4 razy. Bardzo interesująco prezentują się dane dotyczące roku zdania egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego.

W latach 2002-2012 (do sesji letniej)⁹ egzamin na bibliotekarza dyplomowanego zdało 36 osób z bibliotek wrocławskich. Jeśli doliczymy rok 2001, kiedy to 6 pracowników Biblioteki Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej pomyslnie zdało egzamin, liczba ta urośnie do 42.

Respondenci, którzy dyplomowali się w latach 1975-2000 są w olbrzymiej mniejszości – 7 osób. Tendencja wzrostowa od 2001 r. liczby bibliotekarzy dyplomowanych we Wrocławiu dowodzi, że coraz więcej pracowników bibliotek naukowych w egzaminie państwowym upatruje szansy na awans zawodowy i indywidualny rozwój naukowy.

Spośród bibliotekarzy dyplomowanych 7 osób (14,28% badanych) posiada stopień naukowy doktora, 1 osoba jest w trakcie studiów doktoranckich, a 1 ukończyła je, ale jeszcze nieobroniła pracy doktorskiej.

W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych, bibliotekarze dyplomowani kształcą się na studiach podyplomowych. Jest to forma podnoszenia kwalifikacji ceniona jedynie przez 15 bibliotekarzy dyplomowanych (30,61%), spośród których 1 osoba ukończyła trzy kierunki studiów podyplomowych, 2 osoby mogą szczycić się ukończeniem dwóch kierunków studiów podyplomowych, 12 respondentów ukończyło jedno studia podyplomowe. Spośród kierunków studiów podyplomowych najwięcej – 4 osoby ukończyły podyplomowo bibliotekoznawstwo i informację naukową. Trzy osoby wybrały studia związane z dziennikarstwem i zarządzaniem informacją (Studia Podyplomowe Dziennikarstwa i Public Relations [Zarządzania Informacją] na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego, Podyplomowe Studium Public Relations na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu; dziennikarstwo na Papieskim Wydziale Teologicznym). Dwie osoby wybrały studia menadżerskie („Nowoczesny manager”) na Uniwersytecie Ekonomicznym, studia dla wyższej kadry menedżerskiej w Wyższej Szkole Handlowej. Pozostałe kierunki były wybierane jeden raz, a są to: edytorstwo, ochrona własności intelektualnej, zarządzanie jednostkami gospodarczymi, zarządzanie zasobami ludzkimi, studium muzealnictwa, studium geografii turystycznej, tłumaczy tekstów z języka angielskiego, techniki relaksacyjne, wiedza o Europie, historia.

KONFERENCJE NAUKOWE

Bibliotekarze dyplomowani chętnie biorą udział w konferencjach naukowych. Spośród 49 bibliotekarzy dyplomowanych czynny udział¹⁰ w konferencjach naukowych potwierdziło 45 osób (91,83% respondentów), które jed-

nostkowo wzięły udział w 396 konferencjach, co daje średnią 8,8 konferencji na 1 osobę. Jedyńe 4 osoby (8,16%) spośród respondentów nie wygłaszały referatów na konferencjach naukowych. Bierny udział w konferencjach naukowych wzięło 47 osób (95,91%), które jednostkowo uczestniczyły w 360 konferencjach w charakterze słuchacza. Dwie osoby (4,08%) nie wzięły udziału w żadnej konferencji, nawet w roli słuchacza.

KURSY SPECJALISTYCZNE

Pytanie dotyczące kursów specjalistycznych podzielono na dwie grupy: udział w charakterze prowadzącego (bibliotekarze dyplomowani są zobligowani do działalności dydaktycznej) i udział w charakterze kursanta, uczestnika kursu. Osiemnaście osób (36,73%) spośród ankietowanych prowadzi kursy specjalistyczne. Jednostkowo prowadzą oni 128 kursów, co daje 7,11 kursów na 1 osobę. Aż 31 respondentów (63,26%) nie prowadzi żadnych kursów specjalistycznych. Pytanie otwarło nie ograniczało odpowiedzi. Przez kursy można było rozumieć także szkolenia specjalistyczne dla studentów.

Jeśli chodzi o uczestnictwo w kursach w charakterze kursanta, słuchacza to 38 osób (77,55%) uczestniczyło w 238 kursach, co daje średnią 6,26 na osobę. Natomiast 11 osób (22,44%) nie uczestniczyło w żadnym kursie specjalistycznym.

PUBLIKACJE NAUKOWE

Wszyscy ankietowani prowadzą działalność publikacyjną. Łącznie opublikowali w ciągu swojej aktywności zawodowej 921 tekstów (prace naukowe i nie mające charakteru naukowego policzono razem). Średnio 1 osoba przygotowała 18,8 publikacji. Jedyne bazy publikacji pracowników DONA na Politechnice Wrocławskiej całościowo konwertuje informacje nt. publikacji z podziałem na publikacje naukowe (artykuły, referaty konferencyjne, redaktorstwo monografii i prac zbiorowych, rozdziały w książkach) oraz tzw. niepublikacje (sprawozdania, preprinty, popularnonaukowe, doktoraty).

W pytaniu o rodzaj czasopism można było zaznaczyć dwie lub więcej odpowiedzi. 42 osoby twierdzą, że publikują w czasopismach fachowych; 40 – w czasopismach recenzowanych; 17 – w czasopismach z listy ministerialnej. Rów-

niez 17 osób przyznaje się do publikacji w czasopiśmie popularnonaukowych, co jest ważne dla aktywności zawodowej.

W jednym z pytań respondenci mogli wyrażać swą opinię na temat przydatności egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego w pracy zawodowej i rozwoju zawodowym. 37 osób (75,51) twierdzi, że egzamin był przydatny; 9 (18,36%) miało odmienne zdanie, 1 osoba (2,04%) – jeszcze nie odczuła przydatności (była przed zatwierdzeniem awansu). Dwie osoby (4,08%) nie udzieliły żadnej odpowiedzi.

Oprócz odpowiedzi pozytywnych lub negatywnych nt. przydatności egzaminu, autorzy ankiety poprosili o wymienienie „korzyści” płynących ze zdania egzaminu dyplomowanego. Odpowiedzi respondentów ujęto w kilku zagadnieniach problemowych. Egzamin na bibliotekarza dyplomowanego dał:

- awans zawodowy, wyższe wynagrodzenie i dłuższy urlop – 14 osobom,
- usystematyzowanie wiedzy – wyznaczenie celu pracy, poszerzenie/pogłębienie wiedzy teoretycznej – 19 osobom,
- pomoc w pracy zawodowej, zwłaszcza w zakresie organizacji, prawa, zarządzania, bibliotek cyfrowych – 10 osobom,
- większą motywację, wyższą samoocenę, prestiż, przełamanie oporów przed wystąpieniami na konferencjach – 6 osobom.

Trzy osoby nie podały uzasadnienia.

Na koniec ankietowanych zapytano również, czy według nich, praktyki specjalistyczne (np. na starszego bibliotekarza lub kustosa) odbywane w trakcie pracy zawodowej są przydatne w obecnej pracy. 33 osoby (67,34%) uważają, że praktyki są potrzebne; 6 osób (12,24%) jest odmiennego zdania, 5 osób (10,20%) nie odbywało takich praktyk, 2 (4,08%) – nie udzieliły odpowiedzi, kolejne 2 osoby (4,08%) twierdziły, że ich nie dotyczyły, 1 osoba (2,04%) odpowiedziała, że częściowo.

Spśród 33 osób, które wypowiedziały się pozytywnie na temat praktyk¹¹ 14 osób twierdzi, że praktyki rozszerzają wiedzę praktyczną. 11 osobom pozwalają poznać organizację pracy w innych bibliotekach, systemach bibliotecznych, warsztatach pracy. Innym 11 osobom umożliwiają porównanie pracy swojej biblioteki z innymi bibliotekami. Zdaniem 5 osób – praktyki integrują środowisko, są pomocne w nawiązaniu nowych kontaktów. Według 2 osób działają motywująco i inspirująco. Cztery osoby oceniły pozytywnie praktyki, ale bez komentarza.

ZAKOŃCZENIE

Dotychczasowa, ponad 50-letnia, historia bibliotekarzy dyplomowanych w Polsce pokazuje, że los tej grupy zawodowej był zmienny, nie zawsze byli doceniani i to zarówno w sensie prestiżu, jak i poziomu wynagrodzeń.

Zasady i wymagania poprzedzające przystąpienie do egzaminu ministerialnego na bibliotekarza dyplomowanego ewoluowały i na przestrzeni kolejnych lat zachodziły istotne zmiany, ale zdanie egzaminu zawsze podnosiło prestiż bibliotekarza w środowisku, było bezstronnym miernikiem poziomu wiedzy fachowej i oceną jego osiągnięć.

Wyniki ankiety pozwalają dokonać ogólnej oceny bibliotekarzy i dokumentalistów środowiska wrocławskiego. W oparciu o nie można stwierdzić, że bibliotekarze dyplomowani stanowią najbardziej prężną i zaangażowaną grupę pracowników bibliotek naukowych. Większość z nich zajmuje kierownicze stanowiska w macierzystych instytucjach, aktywnie uczestniczy w pracach organizacyjnych, dydaktycznych i naukowych, jak również pośrednio wpływa na kierunki rozwoju zawodu.

Wyniki przeprowadzonego sondażu stanowią dowód na to, że grupa bibliotekarzy/ dokumentalistów dyplomowanych środowiska wrocławskiego wykazuje się wysoką aktywnością na wielu polach działalności zawodowej i przoduje w podejmowaniu trudnych wyzwań bibliotekarstwa XXI wieku.

Zapowiadana rezygnacja z egzaminu ministerialnego niewątpliwie obniży prestiż zawodu, a lokalne działania zastępcze mające wyłonić i wypromować wyróżniających się bibliotekarzy w przyszłości mogą budzić wątpliwości i podejrzenia o brak obiektywizmu a nawet nepotyzm. W tym miejscu autorzy referatu pragną podkreślić nieocenioną rolę Profesor Marii Piłdyńczak-Majerowicz, która najbardziej integruje nasze środowisko oraz podziękować za jej bezinteresowny, wieloletni wkład pracy włożony w pomoc kandydatom przygotowującym się do egzaminu ministerialnego. Warto dodać, że pod jej patronatem grupa aktywnych bibliotekarzy dyplomowanych oraz kandydatów na dyplomowanych założyła stowarzyszenie pod nazwą Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich (KBW). Działalność KBW (cele, bieżące działania) jest omówiona na stronie internetowej stowarzyszenia: <http://bibliotekarze.kbw.wroc.pl>.

Aktywność Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich przejawia się m.in. w wydawaniu serii recenzowanej „Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia” oraz organizowaniu corocznych konferencji naukowych wspólnie z Dolnośląską Biblioteką Pedagogiczną.

Dubiński Marek
Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej
Parzonka Ewa
Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

PRZYPISY:

- ¹ M.in. GMITEREK, W. Bibliotekarze dyplomowani – wczoraj, dziś i jutro W: *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji: działania i codzienność. Materiały konferencyjne*. T. 1, pod red. H. Ganińskiej, Poznań: Biblioteka Gł. Polit. Pozn. 2005, s. 291-302. ISBN 83-910677-2-6.
- ² MYDLARZ, E., PARZONKA, E. Bibliotekarz bliżej czytelnika, czyli o potrzebie rozwoju kadry bibliotecznej. W: *Dolnośląskie Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej – biblioteka otwarta*, pod red. B. Żmigrodzkiej, Wrocław 2011, s. 92-93.
- ³ Ustawa o szkolnictwie wyższym z dnia 25 listopada 1958 r. (Dz.U. 1958, Nr 68, poz. 336); Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 17 listopada 1961 r. w sprawie warunków zatrudniania oraz kwalifikacji pracowników techniczno-badawczych i dyplomowanych pracowników dokumentacji naukowej w Polskiej Akademii Nauk (Dz.U. 1961, Nr 52, poz. 286); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 1961 r. w sprawie uposażenia pracowników szkół wyższych, Polskiej Akademii Nauk i jej placówek naukowych (Dz.U. 1961, Nr 43, poz. 225).
- ⁴ Ustawa o szkolnictwie wyższym z dnia 4 maja 1982 r. (Dz.U. 1982, Nr 14, poz. 113).
- ⁵ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2005, Nr 164, poz. 1365).
- ⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 sierpnia 2006 r. w sprawie kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej (Dz.U. Nr 155, poz. 112).
- ⁷ GMITEREK, W. *Bibliotekarze dyplomowani*, op. cit.
- ⁸ MYDLARZ, E., PARZONKA, E. *Bibliotekarz bliżej*, op. cit.
- ⁹ W sesji jesiennej 19 listopada 2012 r. złożyły egzamin 5 osób – pracowników bibliotek naukowych Wrocławia (nie zostały objęte badaniem ankietowym).
- ¹⁰ Poprzez udział czynny rozumie się wygłoszenie referatu lub organizowanie konferencji.
- ¹¹ Można było uzasadnić szeroko, gdyż odpowiedzi pogrupowano w kilka zagadnień.

Konkurs „Bibliotekarz Roku 2012” – wyniki

Zakończyła się III edycja Konkursu na „Bibliotekarza Roku 2012”.

Tytuł ten zdobyła reprezentantka okręgu małopolskiego SBP **Anna Kulińska** nauczyciel bibliotekarz, kierownik Biblioteki I Liceum Ogólnokształcącego im. B. Nowodworskiego w Krakowie.

Wyniki internetowego głosowania na poszczególnych kandydatów:

1. Anna Kulińska, okręg małopolski – 2244 głosów
2. Sabina Malinowska, okręg mazowiecki – 2230 głosów
3. Elżbieta Tkacz, okręg podkarpacki – 596 głosów
4. Teresa Kowalczevska, okręg lubuski – 247 głosów
5. Andżelika Galecka, okręg zachodniopomorski – 227 głosów
6. Sylwia Czacharowska, okręg warmińsko-mazurski – 219 głosów
7. Mirosława Grabowska, okręg opolski – 186 głosów
8. Mirosława Siemieniuk-Morawska, okręg podlaski – 177 głosów
9. Katarzyna Kujawa, okręg dolnośląski – 157 głosów
10. Anna Hiller, okręg śląski – 157 głosów
11. Ewa Teresa Byczyńska, okręg wielkopolski – 147 głosów
12. Grażyna Szafraniak, okręg kujawsko-pomorski – 146 głosów
12. Aleksandra Marciniak, okręg łódzki – 123 głosy
14. Anna Ostęp, okręg lubelski – 118 głosów
15. Zofia Biskupska-Lisiecka, okręg pomorski – 94 głosy

Serdecznie gratulujemy zdobywczyni tytułu „Bibliotekarza Roku 2012”, jak również pozostałym uczestniczkom konkursu. Nominacja do II etapu Konkursu i udział w finałowej batalii to duże wyróżnienie.

Wręczenie nagrody głównej i wyróżnień odbędzie się podczas Krajowego Zjazdu Delegatów 7.06.2013 r. w Warszawie.

ADRIANNA WALENDZIAK

Spotkanie młodych bibliotekarzy w Olsztynie

Aplikacje mobilne, gry planszowe, architektura, merchandising, majsterkowanie, kreatywność i kariera – to tylko niektóre z propozycji zagadnień, które będą poruszane podczas tegorocznego Forum Młodych Bibliotekarzy w dniach 12 i 13 września w Olsztynie.

Forum Młodych Bibliotekarzy, to ogólnopolskie, cykliczne wydarzenie zainicjowane w 2004 r. przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, adresowane do pracowników bibliotek, którzy nie ukończyli 35. roku życia. Jest to okazja do wymiany doświadczeń, zdobywania wiedzy, a także integracji środowiska bibliotekarskiego. Dotychczas odbyło się 7 edycji Forum w: Zielonej Górze, Wrocławiu, Szczecinie, Krakowie, Lublinie, Poznaniu i Łodzi. W tym roku organizatorzy, czyli Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie, Biblioteka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Miejska Biblioteka Publiczna w Olsztynie oraz Instytut Książki, zapraszają do Olsztyna na ósmą edycję forum, która przebiegać będzie pod hasłem „Biblioteka – Twój czas, Twoje miejsce”.

W dniach 12-13 września 2013 r. w siedzibie Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (ul. Oczapowskiego 12 B) ponad 150 młodych bibliotekarzy z całej Polski będzie doskonalić się na korzyść użytkowników, rozwijać mocne strony i dyskutować o swojej roli w bibliotekach XXI w. W ciągu dwóch dni trwania Forum uczestnicy będą mogli wybierać spośród 16 warsztatów i 18 prezentacji prowadzonych zarówno przez młodych bibliotekarzy, którzy w swojej krótkiej karierze zawodowej mają już pierwsze sukcesy, jak również przez ich bardziej doświadczonych kolegów z branży, z dłuższym stażem pracy i wypracowanymi praktykami.

Warsztaty i prezentacje zgrupowane zostały w cztery obszary tematyczne:

Czas na Ciebie – obszar skoncentrowany na umiejętnościach interpersonalnych i twórczym podejściu do zawodu bibliotekarza. Obejmuje również prelekcje z zakresu planowania kariery i rozwoju zawodowego.

Rusz z miejsca! – obszar realizacji zawodowej. Podejmuje dyskusję nad umiejętnościami zawodowymi bibliotekarza na miarę nowych czasów, takimi jak: badanie potrzeb użytkowników, wiedza z zakresu ochrony danych osobowych i wizerunku, współpraca bibliotek z architektami oraz innymi podmiotami.

Czas potrzeb – obszar poświęcony jednemu z najważniejszych wyzwań współczesnych bibliotekarza – promocji czytelnictwa, przełamywaniu stereotypu biblioteki i pracy z różnymi grupami użytkowników: od najmłodszych po seniorów.

Miejsce innowacji – obszar poświęcony nowym trendom i technologiom, nowoczesnym gadżetom oraz umiejętnościom, które jeszcze niedawno w ogóle nie kojarzyły się z bibliotekarstwem.

Jedną z atrakcji tegorocznego Forum będzie również możliwość udziału w grze miejskiej, podczas której uczestnicy będą mieli okazję poznać nie tylko atrakcje Olsztyna, ale również placówki i działalność dwóch organizatorów Forum – Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie i Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie.

Zapraszamy do wykorzystania możliwości rozwoju zawodowego i osobistego jaką daje udział w VIII FMB w Olsztynie: doskonalenia się na korzyść naszych użytkowników, rozwijania własnych mocnych stron i dyskusji o roli młodych w bibliotekach.

Ponieważ grupy warsztatowe będą liczyć maksymalnie po 30 osób, a w całym przedsięwzięciu udział może wziąć 150 osób, o zakwalifikowaniu się na Forum będzie decydować kolejność zgłoszeń. Rekrutacja rozpoczęła się 30 kwietnia i potrwa do wyczerpania limitu miejsc – nie dłużej jednak niż do 15 czerwca br. Wszelkie informacje dotyczące programu, prelegentów oraz spraw organizacyjnych znajdują się na stronie <http://www.sbp.pl/fmb/informacje> oraz na stronie Forum na Facebooku.

Wykorzystajmy swój czas i ruszmy z miejsca! Czekamy na Wasze zgłoszenia.

Adrianna Walendziak
Wojewódzka Biblioteka Publiczna
im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie

Radna kustosz

Uważa się bibliotekarzy za osoby w niewielkim stopniu angażujące się w działalność organizacji pozarządowych, nieobecne we władzach samorządowych, wśród radnych, a więc w gremiach, gdzie zapadają ważne decyzje organizacyjne i finansowe, gdzie można wiele spraw ważnych dla rozwoju bibliotekarstwa załatwić, wesprzeć.

Jestem zaprzeczeniem tej opinii i zapewne gdyby nie praca w bibliotece, to nigdy nie zostałabym radną. Moja „przygoda” bibliotekarska zaczęła się w 1992 r. Wówczas to, z powodu reorganizacji przedszkola, zostałam przeniesiona na etat do Filii Gminnej Biblioteki Publicznej w Sieniawie Żarskiej. Z natury jestem osobą kontaktową, lubiącą przebywać wśród ludzi, dużo czytam, więc ta zmiana bardzo mi odpowiadała. Praca w przedszkolu dała mi praktyczną wiedzę z zakresu psychologii pedagogiki, nauczyła mnie współpracy z dziećmi i rodzicami, pomogła również w kontaktach z młodzieżą. Doświadczenia stamtąd, a także różne moje pomysły na propagowanie czytelnictwa i zaktywizowanie mieszkańców wsi, i podpowiedzi czytelników i moich nowych koleżanek bibliotekarek, sprawiły, że o naszej filii zaczęto mówić. Efekty działań zostały również dostrzeżone przez moich zwierzchników, przede wszystkim przez dyrektora Gminnej Biblioteki Publicznej Teresę Kowalczewską. Ona pierwsza namawiała mnie do kandydowania na radną, przekonywała o moich predyspozycjach, podtrzymywała na duchu twierdząc, że na pewno zdobędę poparcie społeczne i odpowiednią liczbę głosów.

Entuzjastycznie nastawiona do nowej pracy, widziałam potrzebę rozwoju bibliotek, ale jednocześnie miałam świadomość, że poziom ich działalności zależy od wzajemnych powiązań z oświatą, sportem, zespołami i stowarzyszenia-

mi kulturalnymi z terenu gminy. Pierwsza moja kadencja radnej przypada na rok 1998. Mój wybór został bardzo pozytywnie przyjęty przez ówczesne władze gminne. Powierzono mi funkcję przewodniczącej Komisji do spraw oświaty, kultury, sportu i zdrowia. Miałam spore obawy, czy sprostim i poradzę sobie ze wszystkim? Czy nie zawiodę moich wyborców, ale również koleżanek z bibliotek? Pierwszy rok był najtrudniejszy, więcej słuchałam niż mówiłam. Z czasem jednak, podpatrując i radząc się bardziej doświadczonych, nauczyłam się w sprawach ważnych, decyzyjnych zajmować odpowiednie stanowisko. Z ówczesnym wójtem gminy Żary, bardzo przychylnym sprawom kultury, Janem Dżyga oraz dyr. Teresą Kowalczewską, zaczęliśmy rozbudowę sieci placówek bibliotecznych w gminie Żary. Gdzie indziej likwidowano biblioteki, u nas powstawały nowe. Aktualnie, oprócz Gminnej Biblioteki Publicznej w Bieniowie, działa 10 filii. W placówkach kolejno przeprowadzane były remonty, wymieniano sprzęt, kupowano komputery. Byliśmy pierwszą wiejską gminą, która przyłączyła się do Centrum Komputerowego Przetwarzania Danych w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Zielonej Górze. Moje koleżanki kończyły studia bibliotekarskie, również podyplomowe. Uczestniczyły w warsztatach i kursach doskonalących, wykorzystując zdobytą wiedzę dla unowocześnienia swoich placówek. Nasza społeczność bibliotekarska zaczęła

się powiększać, a GBP przy pomocy Urzędu Gminy pozyskiwała i pozyskuje środki na rozbudowę i modernizację obiektów bibliotecznych. Wszystkie te działania zyskiwały akceptację Rady Gminy, choć w wielu wypadkach wymagały szerokiego uzasadnień, ale od tego tam byłam. Przy planowaniu pracy Rady Gminy i pracy stałych komisji, zawsze starałam się uwzględnić przynajmniej jeden temat powiązany z bibliotekami. Przedstawałam ogrom pracy, jaką wykonujemy przy jednoosobowej obsłudze czytelników.

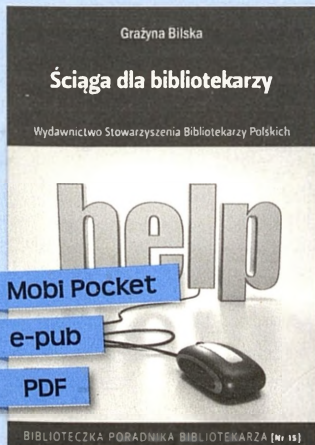
Na początku obecnej kadencji, która przyniosła zmiany na stanowisku wójta gminy i w składzie Rady, początkowo sytuacja była trudna. Padaly propozycje likwidacji filii, łączenia z innymi instytucjami, ograniczenia finansowania i obsady kadrowej. Na szczęście pozostałam w składzie Rady i dzięki temu miałam możliwość prostowania opinii. Staralam się informować o działaniach bibliotek, zapraszać do nich tych radnych, którzy nie byli czytelnikami, nie znali zadań statutowych i zasad funkcjonowania. Mówiłam o kwalifikacjach kadry (70% z wykształceniem wyższym), formach pracy kulturalno-oświatowej, sposobach pozyskiwania czytelników. A przede wszystkim o tym, jak postrzegana jest biblioteka przez miejscową społeczność. Podkreślałam, że jako wspólnota bibliotekarska, staramy się włączyć w wiele imprez organizowanych w naszych miejscowościach, służymy pomocą i wiedzą ludziom starszym, dzieciom i młodzieży. Jesteśmy współorganizatorami dużych imprez gminnych, na których możemy promować czytelnictwo i do-

robek bibliotekarski. To przekonywanie, czasami namolne, przyniosło pozytywne efekty. Bardzo mnie cieszy, że obecny wójt Wiesław Polit, przewodniczący Rady Kazimierz Ostrowski i radni przekonali się do nas i akceptują plany działania. W styczniu 2013 r. oddaliśmy do użytku, po kapitalnym remoncie, Filię biblioteczną w Złotniku. W tym roku planujemy zmodernizować „moją” Filię w Sieniawie Żarskiej. Czekamy tylko na pozytywne rozpatrzenie wniosku w ramach programu Biblioteka+ Infrastruktura Bibliotek.

Gmina wiejska Żary jest bardzo rozległa, a każda wieś w jej obrębie wyjątkowa i specyficzna. Oczywiście za sprawą ludzi tam mieszkających, którzy po wojnie przybyli tu z różnych stron, przywożąc swoje obyczaje i tradycję. Ta mieszanka kultur stanowi niebywale bogactwo, które starają się wyeksponować biblioteki i pracujący w nich ludzie, pokazując czym dana miejscowość się charakteryzuje i czym zachwyca. Mimo że wszyscy dookoła mówią o kryzysie, to tak długo jak będę radną postaram się, by oszczędności nie dotyczyły oświaty i kultury. Wiem, że mogę liczyć na poparcie innych radnych i zrozumienie moich zwierzchników. A bibliotekarzy z innych gmin gorąco namawiam do startowania w następnych wyborach samorządowych. No bo kto będzie bronił bibliotek, a przez to dbał o poziom intelektualny polskiego społeczeństwa, jeśli nie bibliotekarze. Pamiętajmy, że nieobecni nie mają głosu.

Celina Sygutowska
Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Sieniawie Żarskiej

Wkrótce

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom Czytelników, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich proponuje „Ściąga dla bibliotekarzy” w wersji elektronicznej: Mobi Pocket, e-pub, PDF. W informatorze znajdują się linki do stron internetowych oraz syntetyczne opisy poszczególnych stron, blogi bibliotekarzy, serwisy organizacji pozarządowych, nowości o programach wspierających działalność bibliotek, branżowe serwisy informacyjne. Wydanie to zostało uzupełnione aneksem z nowymi adresami WWW.

Zachęcamy do składania zamówień
w sklepie internetowym <http://www.sbp.pl/sklep>

ELŻBIETA TKACZ

Miejska Biblioteka Publiczna im. Aleksandra Fredry w Jarosławiu w nowej rzeczywistości

Fot. Archium MBP

Historia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jarosławiu sięga 1948 r. Pierwsza siedziba mieściła się w lokalu przy ul. Rynek 3, gdzie funkcjonowała ponad dwadzieścia lat.

Baza lokalowa i materiałowa Miejskiej Biblioteki Publicznej Jarosławiu pozostawiała jednak dużo do życzenia.

Pod koniec lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku biblioteka otrzymała nowy lokal przy ul. Tarnowskiego 1. Początkowo mieścił się tam Oddział dla Dzieci i Dział Instruktorski. Z czasem przeniesiono Wypożyczalnię dla Dorosłych, a w 1972 r. otwarto Czytelnię Główną.

Przekazany budynek nie spełniał norm bibliotecznych. Jego powierzchnia wynosiła tylko 366 m². Lokal wymagał gruntownego remontu, wszystkie pomieszczenia były adoptowane dla potrzeb biblioteki. Ciężkość lokalowa spowodowała, że znaczna część księgozbioru przechowywana była w zawilgoconych magazynach, a wszystkie agendy funkcjonowały w trudnych warunkach. Cała działalność kulturalno-oświatowa prowadzona była w użyczanym pomieszczeniach na terenie miasta.

Przełomowym momentem w historii biblioteki był 1998 r. W tym czasie rozpoczęto prace związane z komputeryzacją placówki, tj. budową elektronicznej bazy danych, a w późniejszym czasie automatyzacją prac bibliotecznych.

W 2006 r. budynek biblioteki odzyskała Gmina Żydowska. Rozpoczęły się kilkuletnie starania o pozyskanie nowego lokalu. Dobra współpraca z władzami miasta przyniosła wymierne efekty. Dla potrzeb biblioteki przeznaczono parter budynku mieszkalnego o powierzchni 1100 m², przy ul. ks. Jakuba Makary 1.

20 września 2012 r. odbyło się uroczyste otwarcie nowej siedziby Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Aleksandra Fredry w Jarosławiu.

Wydarzenie to w historii biblioteki okazało się znaczące; pozyskanie, po wielu latach starań, no-

wego lokalu stało się impulsem do zorganizowania nowoczesnej, spełniającej wszelkie standardy przestrzeni bibliotecznej. Dlatego tak ważną okazała się, obok funkcji biblioteki, jej aranżacja.

Głównym założeniem projektu było połączenie tradycji z nowoczesnością, to znaczy zachowanie tradycyjnych funkcji (gromadzenie i udostępnianie księgozbioru) oraz wdrożenie nowych technologii i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej dla użytkowników oraz ułatwienie pracy bibliotekarzy (system zabezpieczania zbiorów RFID, samodzielne stanowisko wypożyczeń i zwrotów, odsłuch muzyki, sala multimedialna z systemem kinowym 3D, strefa gier).

Uwzględniając potrzeby osób niepełnosprawnych ruchowo zlikwidowano bariery architektoniczne. Dla osób niewidomych, niedowidzących i starszych zorganizowane zostało stanowisko komputerowe z najnowszą technologią i specjalistycznym sprzętem (klawiatura, powiększalnik, lupa, multilektor, czytnik oraz oprogramowanie i zbiór książek w formacie mp3), co w pełni umożliwia korzystanie z zasobów biblioteki i internetu.

Aby pozyskać środki na wyposażenie biblioteki opracowany został projekt „Jarosławskie Centrum Multimedialne” w ramach priorytetu infrastruktura kultury.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie przyznał dofinansowanie w wysokości 358 tys. zł. Pozostałe koszty ponosił organizator.

Projekt aranżacji biblioteki wykonała Firma REA DESIGN z Wrocławia. Inspiracją do jego wykonania stała się bogata historia naszego miasta, szczególnie zaś słynne XVI-wieczne jarmarki, które przyciągały tysiące ludzi, były symbolem rozkwitu i świetności miasta.

W aranżacji biblioteki znalazły się elementy (bursztyn, sól) nawiązujące do kupieckiej historii miasta. Ważnym elementem w wystroju wnętrza jest zastosowana kolorystyka, która nie tylko tworzy wyjątkowy klimat tego miejsca, przyciąga uwagę użytkowników, ale wyznacza też funkcje poszczególnych przestrzeni.

Najważniejszym jednak zadaniem było funkcjonalne wykorzystanie nowej siedziby. W bibliotece działa wypożyczalnia dla dorosłych, wypożyczalnia dla dzieci, Centrum Multimedialne.

Wypożyczalnia dla dorosłych to najbardziej tradycyjna agenda biblioteki.

W tym miejscu wyeksponowany został patron Aleksander Fredro. Grafiki naścienne przedstawiające portret i twórczość poety zdobią to pomieszczenie.

Wypożyczalnia dla dorosłych wyposażona została w nowoczesne, estetyczne regały systemowe ułatwiające dostęp do zbiorów czytelnikom i zapewniające komfort pracy bibliotekarzom.

Wypożyczalnia oferuje swoim czytelnikom literaturę piękną, biografie, pamiętniki, reportaże, literaturę popularnonaukową. Posiada przytulnie urządzone kącik czytelniczy, gdzie można przeglądać wypożyczone książki. Przy Wypożyczalni usytuowane jest stanowisko samoobsługowe RFID, które umożliwia samodzielne wypożyczenie i zwrot książek, sprawdzenie stanu konta i terminu zwrotu książek.

Wypożyczalnia dla dzieci to przestrzeń, której poświęciliśmy szczególną uwagę w projektowaniu i urządzeniu biblioteki.

Wypożyczalnia dziecięca posiada strefę gier i nauki. Wysokość regałów dostosowana jest do najmłodszego czytelnika.

W strefie gier zainstalowany został X-box ze sterownikiem ruchu, dzięki temu dzieci mogą spędzać atrakcyjnie wolny czas, często wspólnie z rodzicami. Wypożyczalnia posiada system wystawienniczy, który eksponuje twórczość dzieci.

Całość urządzona jest bardzo przytulnie i kolorowo. Miękkie pufy, dużo ciepłych bezpiecznych wykładzin stwarza przytulną atmosferę. Ta pięknie zaaranżowana przestrzeń rozbudza u dzieci chęć poznawania, jest źródłem wiedzy i fascynacji książką, a także miejscem dobrej zabawy.

Centrum multimedialne zajmuje znaczną część biblioteki. To tutaj mieści się czytelnia główna, czytelnia internetowa i sala prezentacji multimedialnych.

Czytelnia oferuje swoim czytelnikom księgozbiór popularnonaukowy, czasopisma i zbiory multimedialne.

Użytkownicy mają do dyspozycji 14 stanowisk komputerowych, które umożliwiają korzystanie z internetu. W centrum znalazła swoje miejsce ciekawie urządzona czytelnia prasy.

Fot. Archiwum MBP

Sala prezentacji multimedialnych wyposażona jest w system kinowy z funkcją 3D. Odbywają się tutaj projekcje filmów edukacyjnych, bajek, baśni oraz warsztaty, konferencje, spotkania autorskie, koncerty.

OFERTA KULTURALNA

W nowych warunkach biblioteka ma dla swoich użytkowników o wiele bogatszą ofertę kulturalną. Wzrósł zakup nowości wydawniczych, w tym multimedialnych. Oznacza to, że nasze zbiory są coraz bardziej atrakcyjne i w większym stopniu zaspokajają potrzeby czytelnicze. Dużym powodzeniem cieszy się Czytelnia Multimedialna, która wypożycza krótkoterminowo audiobooki, filmy, muzykę, kursy języków obcych, programy, itp.

Różnorodnie są imprezy czytelnicze. Ciekawym wydarzeniem była bezpośrednia transmisja spektakli teatralnych dla najmłodszych czytelników. Stałe spotkania z Akademią Trzeciego Wieku są okazją do organizowania wykładów i prelekcji. Na naszej małej scenie odbywają się inscenizacje amatorskich zespołów teatralnych. Dużym zainteresowaniem cieszą się liczne konkursy literac-

kie, plastyczne, multimedialne. Systematycznie odbywają się lekcje biblioteczne. Do biblioteki przyjeżdżają wycieczki uczniów, nauczycieli, bibliotekarzy naszego regionu.

CZY WARTO BYŁO?

W ostatnich dwóch latach Miejska Biblioteka Publiczna w Jarosławiu wprowadziła wiele znaczących zmian zarówno dla użytkowników, jak i samych bibliotekarzy.

Placówka wyróżnia się pięknym, niestandardowym wystrojem i bogatą ofertą kulturalną. Biblioteka tętni życiem. Czytelnicy przychodzą nie tylko wypożyczyć książki czy zbiory multimedialne. Coraz częściej chcą przy kawie poczytać prasę, skorzystać z internetu, wziąć udział w organizowanych imprezach kulturalnych; po prostu spędzić atrakcyjnie wolny czas.

Mieszkańcom Jarosławia podoba się nowoczesny, a zarazem przyjazny wystrój biblioteki. Niepowtarzalny klimat sprawia, że jest to miejsce wyjątkowe.

Elżbieta Tkacz

Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Fredry w Jarosławiu

Fot. Archiwum MBP

e-MBP w Tygodniu e-Książki 2013

W Światowym Tygodniu e-Książki, promującego elektroniczne publikacje i e-czytanie, biblioteki w całym kraju organizowały spotkania tematyczne, aby włączyć się do wielkiej dyskusji o przyszłości książki drukowanej oraz elektronicznej i ich ewentualnej koegzystencji. Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu wykorzystała ten czas na przypomnienie swoim czytelnikom o najnowszych udoskonaleniach w korzystaniu ze zbiorów.

Dwa lata temu, w 2011 r. e-bookom naliczono 40 lat. Jego narodzin dopatrzono się w udostępnieniu elektronicznej wersji amerykańskiej Deklaracji Niepodległości, jako tytułu inauguracyjnego działalności pierwszej wirtualnej biblioteki o nazwie Projekt Gutenberg (www.projektgutenberg.org). Obecnie e-książka coraz mniej kojarzy się z przeglądarką internetową, a zaczęła przypominać w formie edycji tekstu i jego podziału na strony wydawnictwa papierowe. Do jej czytania rzadko już używa się połączeń online poprzez przeglądarkę, lecz osobnych programów, a nawet osobnych urządzeń, niekoniecznie komputera. Ten rodzaj e-booka staje się popularny od około dekady, w Polsce od kilku lat. Wciąż jednak walczy o uwagę czytelników jako produkt równie wartościowy co wydawnictwo papierowe. Ma temu służyć międzynarodowy Tydzień e-Książki.

W związku z rosnącym potencjałem publikacji elektronicznych (łatwo przenośne w większej ilości, dostępne na odległość, możliwość nanoszenia notatek w książce, wyszukiwania słów w bloku tekstu itp.), liczy się na obniżenie ich cen, a tym samym na wzrost zainteresowania czytelników. Księgarnie internetowe sprzedają już e-książki na równi z papierowymi. Wydawnictwa zaczęły wypuszczać publikacje na rynek równocześnie w druku i w formatach elektronicznych. Biblioteki również starają się dopasować do zmienia-

jących się praktyk czytelniczych. Sam Projekt Gutenberg do dnia dzisiejszego opracował ponad 36 tys. tytułów w różnych językach oraz w rozmaitych formatach – od prostego HTML przez e-PUB po Kindle, stosowanych w czytnikach e-książek. Są to jednak dzieła nieobjęte ochroną prawa autorskiego, dlatego można je bez problemu udostępniać. Wyzwaniem współczesności jest stworzyć sprawny system wypożyczania tytułów nowych, wydawanych obecnie, które należy chronić przed swobodnym kopiowaniem przez użytkownika. Wypożyczony plik łatwo bowiem powielić, a to pozbawiłoby zarówno autora, jak i wydawnictwo wpływów ze sprzedaży oraz naruszałoby prawo. Biblioteki próbują dopasować wymóg zobowiązania wobec prawa autorskiego do najnowszych trendów i osiągnięć na polu czytelnictwa, a w rezultacie włączyć e-czytanie w zakres swoich kompetencji. Światowy Tydzień e-Książki jest świetną okazją do poruszenia tego tematu i rodzime księżnice chętnie włączają się w jego obchody, organizując spotkania, na których dzielą się swoimi doświadczeniami oraz popularyzują wiedzę o książce elektronicznej.

Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu również pamiętała o tych ważnych dniach na mapie praktyk czytelniczych. Jest to jeden z kilku okresów w roku, kiedy można szerzej i częściej poruszać temat czytelnictwa. MBP z okazji Ty-

godnia e-Książki zadbała o dostarczenie swoim czytelnikom możliwie najpełniejszych informacji o możliwościach dostępu do e-booków za pośrednictwem bibliotek. Starano się przede wszystkim przypomnieć Opolanom o Czytelni Internetowej Ibuk i zachęcać do pobierania kodów dostępu, dzięki którym można korzystać online z e-książek zakupionych przez opolskie księgarnie.

W 2012 r. czytelnicy MBP pobrali 192 kody dostępu, sesji czytelniczych (logowań do Ibooka) naliczono 425, podczas których przeczytano 3975 stron. Nie jest to zbyt wiele, biorąc pod uwagę, że wynosiłoby to średnio 20 stron na każdą osobę, która pobrała kod. Dzięki tegorocznej akcji popularyzującej Czytelnię Internetową w Tygodniu e-Książki, w samym tylko marcu wydano 96 kodów. Bibliotekarze już zastanawiają się, jak stale popularyzować ten rodzaj wypożyczeń wśród czytelników. Jest to póki co jedna z niewielu form udostępniania e-książek przez biblioteki, a warto pamiętać, że taka edycja tytułu pozwala na pracę z tekstem, która przy książce papierowej postrzegana jest jako barbarzyństwo. W e-booku można bowiem robić notatki, podkreślać, wklejać zakładki na ważnych stronach, a dodatkowo zaznaczony fragment tekstu wysłać na e-mail czy udostępnić jako wpis na portalach społecznościowych. Ibook jest doskonałym narzędziem przede wszystkim dla uczniów i studentów, dlatego z reguły pod ich potrzeby oraz zainteresowania dobierane są zakupione tytuły. Przy obecnej powszechności urządzeń elektronicznych oraz coraz większej dostępności do sieci internetowych, Czytelnia e-booków powinna stać się dla młodych ludzi stałą alternatywą w korzystaniu z książek. Warto ją również postrzegać jako ciekawe narzędzie do przełamywania w nowych użytkownikach tzw. lęku przed biblioteką, odsłaniając jej bardziej nowoczesne i przyjazne nowościom oblicze.

W ramach popularyzacji e-czytania, MBP przygotowała również wykaz adresów innych wirtualnych baz i bibliotek, w których można korzystać z e-booków. Osobno ujęto spis baz amerykańskich w ramach prowadzonego przez MBP programu „Ameryka w Twojej bibliotece”. Godna polecenia jest tu przede wszystkim baza Ebrary, zawierająca ponad 20 tys. książek w języku angielskim i 35 tys. w języku hiszpańskim i portugalskim. Jest to zarówno beletrystyka, jak i literatura non-fiction o bardzo szerokim zakresie tematów. Ogromną zaletą jest możliwość pobrania e-booka na czytnik, iPada lub iPhone'a. Bazą udostępniającą książki do czytania online jest

z kolei LitFinder, oferujący ponad 150 tys. obcojęzycznych pełnotekstowych dzieł literackich. Zarówno polskie, jak i zagraniczne zbiory mogą być doskonałą pomocą w nauce i w czasie studiów, o czym również warto na bieżąco i stale przypominać szczególnie młodszemu czytelnikom.

Jedną z atrakcji e-Tygodnia w Miejskiej Bibliotece w Opolu było spotkanie z Jackiem Podsiadłą, opolskim poetą i prozaikiem. W 2011 r. „wypuścić” w świat metodą self-publishingu swoje dwudzieste dzieło (niewielki tomik poezji pt. *Pod światło*), zyskując tym samym rozgłos w mediach jako twórca propagujący nowe media w świecie książki. Gazety rozpisywały się wówczas głównie o formie, mniej o treści długo oczekiwanego tomu. Po dwóch latach e-booki nadal fascynują Podsiadłę. Książka elektroniczna oraz możliwość samodzielnego wydawania utworów w formacie cyfrowym ceni za niezależność od redaktorów, marketingu, PR-u i innych praktyk.

Spotkanie było również kolejnym pretekstem do tego, aby zapoznać przybyłych z „e-ofertą” MBP. Poza wydawaniem kodów do Ibooka, ulotek z wykazem wirtualnych bibliotek, czytelni i portali z darmowymi e-książkami, prezentowano również zasady działania e-czytników. Wraz z rozpoczęciem Tygodnia e-Książki Miejska Biblioteka Publiczna postanowiła bowiem rozpocząć udostępniać użytkownikom obydwa swoje e-czytniki, aby mogli oswoić się z tą formą kontaktu z tekstem, zanim zainwestują we własne urządzenia. Informacja o możliwości wypożyczenia e-czytnika do domu pojawiła się również w prasie regionalnej. Niedługo po tym zgłosili się pierwsi chętni i obecnie oba urządzenia pozostają u czytelników. Póki co, wypożyczanie sprzętu umożliwiającego korzystanie z e-booków zamiast samych e-booków jest jedyną drogą, aby dać Opolanom sposobność oswoić się z książką elektroniczną bez stałego dostępu do internetu (co jest konieczne w przypadku Ibooka). Stwarza to szansę na popularyzację czytelnictwa w ogóle. Przyzwyczajeni do ekranów oraz różnorodnych gadżetów czy nowinek technologicznych młodzi ludzie mogą przekonać się do książki wyświetlanej na monitorze niewielkiego urządzenia. Tymczasem pozostaje czekać na unowocześnienie formatów e-książek oraz wprowadzenie koniecznych zmian w prawie autorskim, aby e-book mógł bezpiecznie stanąć na wirtualnym regale bibliotecznym na równi z książką papierową.

Anna Piosik
Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu

Warto rozmawiać, czyli nie tylko o projekcie „NUKAT – Autostrada Informacji Cyfrowej”

2013 to rok, w którym Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie kończy realizację trwającego ponad trzy lata projektu finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka „NUKAT – Autostrada Informacji Cyfrowej”.

Cele projektu „NUKAT – Autostrada Informacji Cyfrowej” zostały określone z rozmachem i ambicjami: zapewnienie szerokiego dostępu do informacji o zbiorach polskich bibliotek naukowych oraz do wybranych zasobów cyfrowych online. Patrząc na efekty prac wykonanych w ramach projektu, można z satysfakcją stwierdzić, że to co było zamierzone zostało osiągnięte. Do katalogu centralnego NUKAT włączono opisy bibliograficzne z katalogów lokalnych 30 polskich bibliotek naukowych, dzięki czemu znacząco wzrosła wartość informacji centralnej. Zmodernizowano wyszukiwarkę katalogu rozproszonego KaRo. Wykonano retrokonwersję opisów katalogowych około 1600 tytułów czasopism z lat 1801-1939 z katalogów kartkowych bibliotek Uniwersytetu Warszawskiego (UW) oraz poszerzono zasób biblioteki cyfrowej e-bUW o wersje elektroniczne najcenniejszych czasopism ze zbiorów bibliotek UW.

Jak przy planowaniu większości tego typu projektów założono, że zakończy się on konferencją naukową, która miała być nie tylko jego promocją i podsumowaniem, ale również okazją do szerszych rozważań na tematy żywo interesujące środowisko bibliotekarzy. Jaki jest dostęp do informacji bibliograficznej w Polsce, w jaki sposób katalogi, kartoteki, bazy danych mogą się wzajemnie uzupełniać, w jaki sposób nowe technologie i możliwości wpływają na funkcjonowanie bibliotek, jaka jest rola norm i standardów we wspólnym budowaniu i sze-

rokiem wykorzystywaniu źródeł wiedzy, jakie są perspektywy rozwoju dla katalogów centralnych, bibliotek cyfrowych, repozytoriów wiedzy, baz danych – te zagadnienia złożyły się na program konferencji.

Konferencja odbyła się pod hasłem projektu „NUKAT – Autostrada Informacji Cyfrowej” 18 marca 2013 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. W skład Komitetu Naukowego konferencji weszli: prof. dr hab. Alojzy Nowak Prorektor ds. Badań Naukowych i Współpracy Uniwersytetu Warszawskiego, dr hab. Jądwięga Woźniak-Kasperek i dr hab. Jerzy Franke z Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW oraz pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie: dr Włodzimierz Daszewski i Anna Wołodko.

Część wystąpień poświęcona była procesowi realizacji prac zapisanych w projekcie oraz ich planowaniu, koordynacji i kontroli. Ważne kwestie w swoim referacie poruszyła Anna Wołodko – główny koordynator projektu. Zauważyła, że obecnie biblioteki starają się o unijne środki na realizację projektów, które wykraczają poza ich codzienną działalność, jednocześnie stanowiąc podstawę działalności nowoczesnego ośrodka nauki i kultury, jakim chce być biblioteka. Zachęcała do tworzenia standardów, które mogłyby być wykorzystywane przy występowaniu o środki zewnętrzne, a później podczas ich efektywnego wydawania zgodnie z procedurami i wymaganiami instytucji kontrolujących.

Najżywszą dyskusję i poruszenie wśród słuchaczy wywołał referat wygłoszony przez Krzysztofa Sielskiego, a przygotowany wraz z Cezarym Mazurkiem, Marcinem Mielnickim i Marcinem Werłą z Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego. Jego tematem była integracja danych z katalogu NUKAT, muzealnych systemów inwentaryzacji zabytków oraz bibliotek i muzeów cyfrowych, a także wzbogacanie ich o dane z takich baz jak Geonames, TERYT, VIAF i słownik jhp KABA. Omówione w referacie prace są częścią projektu badawczo-rozwojowego SYNAT, który jest finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Dotyczy on łączenia danych z różnych źródeł informacji, budowania baz wiedzy, przechowywania danych źródłowych oraz wspierania ich wykorzystywania w badaniach naukowych. Zebranych interesowało w jaki sposób prezentują się wieloaspektowe wyniki wyszukiwań w bazach wiedzy, co wynika z analizy semantycznej zapytań od użytkowników i jak wygląda proces sugerowania im nowych kontekstów wyszukiwawczych.

W drugiej sesji konferencji pojawiły się ważne referaty dotyczące przyszłości katalogowania i katalogu centralnego. Leszek Śnieżko omówił postępy we wdrażaniu nowych zasad katalogowania Resource Description and Access (RDA) w najważniejszych bibliotekach świata z Biblioteką Kongresu na czele i rozwój prac nad projektem Bibliographic Framework Transition Initiative (BIBFRAME), który ma zastąpić format MARC, zdaniem wielu zbyt skomplikowany i niedostosowany do aktualnych potrzeb środowiska bibliotecznego. Autor pokusił się też o ocenę, czy możliwe jest pomyślnie i w mia-

re bezproblemowe dostosowanie naszych lokalnych zasad do światowych standardów. Konkluzją wystąpienia było stwierdzenie, że nie tylko jest to możliwe, ale również nieuniknione i niezbędne.

Dokąd zmierza katalog NUKAT? Czy jest on dostatecznie dostrzegany, a przede wszystkim wykorzystywany przez środowisko bibliotekarskie? Dlaczego nie wszystkie uprawnione biblioteki budują wspólny katalog? Co z centralnym systemem wypożyczeń międzybibliotecznych? Dlaczego wciąż mamy w Polsce dwie kartoteki hasel wzorcowych – CKHW NUKAT i kartotekę Biblioteki Narodowej? Te pytania wybrzmiały na zakończenie konferencji i choć, niestety, nie wywołały burzliwej dyskusji, to mamy nadzieję, że pobudziły słuchaczy do refleksji, przemyśleń i działań na rzecz wspólnego kreowania bibliotecznego rzeczywistości. Rynek wydawniczy i oczekiwania użytkowników bibliotek nieustannie się zmieniają, a biblioteki i ich katalogi muszą za nimi nadążyć. Należy o tym rozmawiać i podejmować działania, a projekty unijne realizowane przez biblioteki, konferencje i spotkania są do tego doskonałą okazją.

Warto wspomnieć, że pełne teksty wystąpienia będą dostępne w formie elektronicznej już w czerwcu 2013 r. Publikacja zostanie udostępniona na stronie konferencji: <http://autostrada.buw.uw.edu.pl/konferencja/> oraz w bibliotece cyfrowej Uniwersytetu Warszawskiego e-bUWh^{tt}<http://ebu.uw.edu.pl/dlibra>.

KAMILA GRZĘDZIŃSKA
Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
Centrum NUKAT

Wkrótce w Wydawnictwie SBP ukażą się

Praca zbiorowa pod red. I. U. Pugacewicz i E. B. Zybert
Biblioteka – Tożsamość – Kultura

Jest to kolejny ósmy tom prac Zakładu Bibliotekoznawstwa IINiSB Uniwersytetu Warszawskiego poświęcony kulturowej tożsamości bibliotek i zmianom zachodzącym w ich funkcjonowaniu. Książka przedstawia propozycje zmierzające do uatrakcyjnienia form działalności i wizerunku biblioteki.

Hanna Batorowska
Od alfabetyzacji informacyjnej do kultury informacyjnej
Rozważania o dojrzałości informacyjnej

Książka ta dotyczy przygotowania młodych ludzi do świadomego korzystania z informacji i wykorzystywania jej dla dobra swojego i innych, a także dla krytycznego poszerzania wiedzy.

Zamówienia: Wydawnictwo SBP (<http://www.sbp.pl/sklep>); sprzedaz@sbp.pl

Biblioteka: kompetencje, komunikacja, kultura

Pod hasłem „Biblioteka: kompetencje, komunikacja, kultura” 21 marca 2013 r. w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu odbyło się IX Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego, międzynarodowa konferencja gromadząca pracowników różnych typów bibliotek z województwa śląskiego, ale także z województw sąsiednich, zaproszonych gości z Republiki Czeskiej i Słowackiej, dyrektorów bibliotek, nauczycieli bibliotekarzy, przedstawicieli organów prowadzących biblioteki, mediów.

Tegoroczne IX Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego zgromadziło blisko 240 uczestników, którzy wysłuchali następujących referatów:

- *Biblioteka w środowisku bliższym i dalszym* prof. zw. dr hab. Jana Malickiego (Biblioteka Śląska);
- *Estetyka baz danych: katalogi biblioteczne i biblioteki cyfrowe* – dr Małgorzaty Janiak (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego);
- *Ja czytam tobie a ty mnie – projekt realizowany w Bibliotece Regionalnej w Karwinie* Heleny Legowicz (Biblioteka Regionalna w Karwinie);
- *Realizacja programu narodowego opieki nad dziećmi i młodzieżą w bibliotekach słowackich* dr Dariny Janovskiej w tł. Tomasza Trancygiera (Słowacka Biblioteka Narodowa);
- *Wielozadaniowość bibliotekarza – z doświadczeń nauczycieli bibliotekarzy* Danuty Pobudkiewicz (ZS i Oddział Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich w Bielsku-Białej);
- *Kompetencje czytelnicze i informacyjne użytkowników bibliotek* – dr Małgorzaty Gwadeiry (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego);
- *Wielozadaniowość pracownika akademickiej, hybrydowej biblioteki otwartej na przykładzie CINIa* Michała Tomaszka (Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach);
- *Projekty edukacyjne w Publicznej Bibliotece Pedagogicznej RODN „WOM” w Częstochowie metodą popularyzacji czytelnictwa i integracji biblioteki ze środowiskiem* – Izabeli Bajor, Anny Hiller (Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN „WOM” w Częstochowie);
- *Projekty edukacyjne na temat historii II wojny światowej realizowane w bibliotece Zespołu Szkół im. J. Tuwima w Bielsku-Białej* Agnieszki Polak-Olszowskiej (ZS i Oddział Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich w Bielsku-Białej);
- *Działania Powiatowej Biblioteki Publicznej na rzecz środowiska bibliotekarskiego* Krystyny Wołoch (Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach);
- *Współpraca bibliotek na co dzień i od święta* dr Renaty Sowady (Sekcja Bibliotekarska przy Zarządzie Okręgu Śląskiego ZNP w Katowicach).

Ponadto wystąpienie na temat historii i działalności „Poradnika Bibliotekarza” przedstawiła redaktor Jadwiga Chruścińska, a o akcji protestacyjnej „Stop likwidacji bibliotek” mówił Juliusz Wasilewski redaktor naczelny „Biblioteki w Szkole”.

Wśród gości obecni byli: Grzegorz Raczek, dyrektor Delegatury Kuratorium Oświaty w Sosnowcu, sekretarz Grażyna Holyś-Warmuz, reprezentująca Okręg Śląski ZNP oraz prezesi oddziałów ZNP w Sosnowcu Iwona Załucka i w Częstochowie Grzegorz Sikora.

W części wstępnej głos zabrali: Marzena Łykowska, reprezentująca Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Barbara Michniak wiceprezes Rady Głównej Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich oraz Krzysztof Baszczyński wiceprezes Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego, który szczegółowo omówił sytuację bibliotek szkolnych i działania Związku zmierzające do utrzymania obecnego statusu nauczycieli bibliotekarzy, a także przekonywał do kontynuacji aktywnych działań nauczycieli bibliotekarzy wobec dalszych zamierzeń samorządów.

Forum patronowali: Wojewoda Śląski – Zygmunt Łukaszczyk, Śląski Kurator Oświaty – Stanisław Faber, Prezydent Miasta Sosnowca – Kazimierz Górski. Patronat medialny sprawowali „Głos Nauczycielski”, „Poradnik Bibliotekarza” oraz „Wiadomości Zagłębia”, materiały przekazał: Wydawnictwo SBP, Wydawnictwo „Głos Nauczycielski”, Agencja SUKURS, Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP.

Kolejne Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego umożliwiło wymianę doświadczeń zawodowych poprzez prezentacje działalności bibliotek różnych typów, jak również skupiło się na aktualnych problemach nauczycieli bibliotekarzy i bibliotekarzy, uwzględniających również ostatnie działania jednostek samorządów oraz organów prowadzących (m.in. propozycje Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji). Dyskusje trwały w trakcie całej konferencji.

Uczestnicy Forum skierowali także pismo do premiera Donalda Tuska podkreślające odrębność bibliotek szkolnych, pedagogicznych i publicznych, jak też ich wzajemną współpracę dla użytkowników.

IX Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego organizowali: Biblioteka Śląska, Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu, Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego w Częstochowie, przy współudziale: Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Sekcji Bibliotekarskiej przy Okręgu Śląskim Związku Nauczycielstwa Polskiego w Katowicach, Zarządu Okręgu Śląskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Katowicach, Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach, Oddziałów Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich w Częstochowie i Bielsku-Białej.

Już dziś zapraszamy do udziału w X Jubileuszowym Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego, które odbędzie się w marcu 2014 r. w Częstochowie.

Informacje na temat Forum dostępne są na stronie internetowej: www.vforumbibliotekarzy.republika.pl oraz w magazynie internetowym „e-Kurier NB” www.actual2005.republika.pl.

RENATA SOWADA
przewodnicząca Sekcji Bibliotekarskiej
przy Zarządzie Okręgu Śląskiego ZNP

Tablica pamiątkowa poświęcona prof. Janowi Muszkowskiemu

Tablica pamiątkowa, poświęcona pamięci wybitnego bibliologa i wychowawcy wielu pokoleń bibliotekarzy prof. dr. Jana Muszkowskiego, została odsłonięta 13 maja 2013 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Łodzi, staraniem Katedry Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Łódzkiego oraz Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Jan Muszkowski (1882-1953) jeden z najwybitniejszych bibliologów w Polsce, w 1945 r. współorganizował z Teodorem Viewegerem i Tadeuszem Kotarbińskim (Uniwersytet Łódzki). Był współzałożycielem i aktywnym członkiem Związku Bibliotekarzy Polskich (od 1953 r. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich), a także czynnym współpracownikiem organizacji międzynarodowych – IFLA, UNESCO. W latach 1920-1935 kierował warszawską Biblioteką Ordynacji Krasieńskich.

Jan Muszkowski w 1945 r. osiadł w Łodzi, tworząc autonomiczne studia bibliotekoznawcze i pierwszą w Polsce placówkę kształcącą bibliotekoznawców na poziomie wyższym (obecnie: Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej). Przeprowadził pierwszy przewód i pierwszy doktorat w dziedzinie nauki o książce. Dzięki dokonaniom Profesora bibliologia uzyskała status samodzielnej dyscypliny naukowej i rangę kierunku studiów uniwersyteckich.

Odsłonięciu tablicy towarzyszyła wystawa prac Jana Muszkowskiego, a także konferencja: „Jan Muszkowski: ludzie, epoka, książki. Polska bibliologia uniwersytecka w 60 lat po śmierci Profesora”. Więcej informacji na stronach: www.kbin.uni.lodz.pl i www.muszkowski2013.uni.lodz.pl

Biblioteki cyfrowe, czyli jak czytać książki i czasopisma w internecie

©Depositphotos/ Александр Ермаков

W dniu 12 lutego 2013 r. Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Władysława Broniewskiego w Sieradzu zorganizowała szkolenie dotyczące zagadnienia bibliotek cyfrowych dla bibliotekarzy powiatu sieradzkiego. Podczas spotkania zostały poruszone kwestie techniczne, a także merytoryczne dotyczące bibliotek cyfrowych. Słuchaczom została przedstawiona lokalna biblioteka cyfrowa: Cyfrowa Ziemia Sieradzka.

Celem spotkania w Bibliotece w Sieradzu, zgodnie z założeniami organizatora, było zapoznanie uczestników z zagadnieniem bibliotek cyfrowych funkcjonujących w zasobach sieci internetowej oraz zwiększenie świadomości związanej z tą tematyką wśród lokalnych bibliotekarzy byłego województwa sieradzkiego. Pomimo tak wąsko wyodrębnionej problematyki spotkanie zostało podzielone na trzy części.

W szkoleniu uczestniczyła grupa 15-stu pracowników biblioteki z okolicznych księżnic gminnych oraz pracownicy Powiatowej Biblioteki Publicznej w Sieradzu. Główną tematykę relacjonowała i przybliżyła autorka niniejszego sprawozdania, która przez blisko trzy lata pracowała w Zespole Biblioteki Cyfrowej Biblioteki Głównej Politechniki Wrocławskiej, jako bibliotekarz techniczny oraz bibliotekarz cyfrowy, natomiast drugą część prowadził Andrzej Rytych, który opowiedział o zasobach Cyfrowej Ziemi Sieradzkiej, a trzecią dyrektor biblioteki Hanna Krawczyk, która podsumowała szkolenie.

Spotkanie bibliotekarzy rozpoczęło się powitaniem uczestników przez dyrektora PBP Halinę Krawczyk, która wprowadziła uczestników w tematykę spotkania, po czym oddała głos prelegentce Paulinie Bartosik, która przybliżyła definicję oraz wytłumaczyła różnicę pomiędzy biblioteką cyfrową, internetową oraz

hybrydową. Następnie dokonała rozróżnienia bibliotek cyfrowych wg następujących kryteriów – instytucji, które je tworzą oraz typu organizacji, jakie prezentują. Owa typologia została poparta odpowiednimi przykładami bibliotek cyfrowych. Jednocześnie na wzorach stron internetowych bibliotek i repozytoriów cyfrowych zostały omówione podobieństwa oraz różnice w layoutcie oraz funkcjonalność poszczególnych elementów nawigacji. Następnie prelegentka zapoznała uczestników szkolenia z aspektami prawa autorskiego obowiązującego, a także respektowanego przez bibliotekarzy cyfrowych lub pracowników repozytoriów cyfrowych (autorskie prawo majątkowe, osobiste oraz dozwolony użytek). Po przerwie prelegentka omówiła najczęściej wykorzystywane programy oraz oprogramowanie w repozytoriach cyfrowych (graficzne: PhotoShop, CorelDraw, Adobe Acrobat, Dokument Express, a także oprogramowanie dLibra) oraz opowiedziała zebranych o Federacji Bibliotek Cyfrowych. Na końcu wystąpienia omówiła kwestie związane z użytkowaniem bibliotek cyfrowych – jak użytkownik powinien korzystać z repozytorium, co zrobić, gdy publikacja nie chce się otworzyć, jakie kryteria wyszukiwawcze stosować a przede wszystkim jak bibliotekarz w bibliotece publicznej może pomóc czytelnikowi takiego repozytorium.

Druga część spotkania poświęcona została zaprezentowaniu zasobów lokalnej biblioteki cyfrowej, którą prowadzi dwóch pracowników biblioteki PBP w Sieradzu – Cyfrowej Ziemi Sieradzkiej. Uczestnikom szkolenia pokazano lokalne dokumenty życia społecznego oraz czasopisma, jakie umieszcza się w tym repozytorium.

Trzecią część spotkania, poświęcono komunikatom licznych osób oddelegowanych na szkolenie oraz apelowi dyrektor PBP – Hanny Krawczyk o dostarczanie dokumentów do digitalizacji tematycznie poświęconych miastu Sieradz oraz regionowi sieradzkiemu.

PAULINA BARTOSIK

Zespół Szkół we Wróblewie. Publiczne Gimnazjum i Szkoła Podstawowa im. I. Piątkowskiej

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

ZAPROSILI NAS

- Biblioteka Śląska w Katowicach na spotkanie z prof. Stanisławem Mirosławem Nicieją i promocję książki *Kresowa Atlantyda. Historia i mitologia miast kresowych*. T.2 (10.04.)
- Stowarzyszenie Wydawców Katolickich i Zamek Królewski w Warszawie na uroczyste otwarcie XIX Targów Wydawców Katolickich (11.04.) oraz wręczenie nagród FENIKS 2013 (13.04.)
- WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Związek Polskich Artystów Fotografików na wystawę pokonkursową „Ziemia po kielecku” (12.04.)
- Sądecka Biblioteka Publiczna im. J. Szuskiego w Nowym Sączu, Zespół Szkół nr 1 im. KEN na spotkanie z debiutującą poetką Joanną Jamińską (16.04.)
- Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza, Fundacja Kultury Polskiej, Okręg Warszawski Stowarzyszenia Księgarzy Polskich na wieczór promocyjny z okazji przyznania nagrody Warszawskiej Premiery Literackiej Władysławowi Bartoszewskiemu za książkę lutego 2013 *O Żegocie relacja poufna sprzed pół wieku* (16.04.)
- WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Wydawnictwo POLIHYMNIA na spotkanie autorskie Ireny Ciesielskiej-Piech połączone z promocją wyboru wierszy *Lublin – piękno nieodkryte* (18.04.)
- Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy, Przewodnicząca Rady Miasta Stołecznego Warszawy na uroczystość wręczenia Nagrody Literackiej Miasta Stołecznego Warszawy Laureatom VI edycji (20.04.)
- Rada i Zarząd Dzielnicy Ursus m.st. Warszawy, Dyrekcja Biblioteki Publicznej w Ursusie na uroczystość wręczenia nagród laureatom Międzynarodowego Konkursu „Słoneczna Zakładka” edycja 2013 „Moja najpiękniejsza podróż” (23.04.)
- WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Wydawnictwo Episteme na promocję książki Edy Ostrowskiej *Echolarie* z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich (23.04.)
- Biblioteka Śląska w Katowicach na otwarcie wystawy „Biblioteka – dobra inwestycja”, inaugurującej

obchody Tygodnia Bibliotek w województwie śląskim (07.05.)

- MBP im. G. Daniłowskiego w Sosnowcu na IX Sosnowieckie Dni Literatury (07.05.- 05.06.)
- Dyrektor Książnicy Beskidzkiej w Bielsku-Białej na Dzień Bibliotekarza 2013 w nowym lokalu Bibliosfery (09.05.)
- Starosta Bielski, SBP, Oddział w Bielsku Białej, Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej, Wójt Gminy Wilkowice na podsumowanie XIII edycji konkursu na najlepszą bibliotekę w 2012/2013 w powiecie bielskim (10.05.)
- Polska Sekcja IBBY na uroczystość ogłoszenia laureatów konkursu Nagroda DONGA 2012 (14.05.)
- Gminna Biblioteka Publiczna w Aleksandrowie, Biblioteka Szkolna przy Szkole Podstawowej im. Dzieci Zamojszczyzny, Gimnazjum im. Kard. S. Wyszyńskiego na podsumowanie VI Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego „Malowane Poezją” (15.05.)

PUBLIKACJE OTRZYMANE

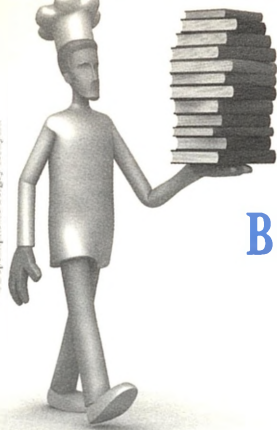
Z Ośrodka KARTA

Archiwistyka społeczna. Pod red. merytoryczną Katarzyny Ziętał. Warszawa 2012.

Z WiMBP im. Z. Herberta w Gorzowie Wlkp., Związku Literatów Polskich – Oddział w Gorzowie Wlkp. „Pegaz Lubuski” 2012 nr 1 (52).

Z Przemyskiej Biblioteki Publicznej im. I. Krasickiego „Przemyski Przegląd Kulturalny” 2012, kwartalnik, nr 1(24), 2 (25), 3-4 (26-27).

Z WiMBP im. dr W. Belzy w Bydgoszczy Pokorzyńska Elżbieta: *Z dziejów intrologatorni Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. dr Witolda Belzy w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 2013.

Bibliografia od kuchni...

czyli potyczki bibliografa

O SERIACH WYDAWNICZYCH I NIE TYLKO

W Zakładzie „Bibliografii Polskiej” 1901-1939 Biblioteki Narodowej zgromadzono przez lata kartoteki pomocnicze uzupełniające główny materiał i ułatwiające jego opracowywanie. Przez lata stanowiły ogromną pomoc w sytuacjach, gdy konieczne było ustalenie roku wydania, identyfikacja wydawcy, drukarza itp.

Na rynku księgarskim mogą pojawić się zawsze publikacje wydane na różnym poziomie edytorskim. W Bibliografii polskiej 1901-1939 są rejestrowane ogromnie zróżnicowane typy publikacji, więc również i takie, które można traktować w kategorii tzw. literatury brukowej, popularnej. Nawet szanowani wydawcy, wielkie firmy wydawnicze mogły wypuścić na rynek książki, z pomysłkami na okładce czy stronie tytułowej. Błędy popełnione przez wydawcę i drukarza mają konsekwencje w pracy bibliografa i bibliotekarza. Wówczas właściwa identyfikacja danego druku jest trudniejsza i zmusza do poszukiwań, bibliograficznych porównań prowadzących do sprostowania, czy wyjaśnienia nieścisłości co jest jednym z obowiązków bibliografa przy tworzeniu właściwego opisu dokumentu.

Po czasem prawie stu latach od ukazania się druczku, nie zawsze jest możliwy jego precyzyjny opis, szczególnie, gdy niemożliwa jest autopsja. Stoją niekiedy przed bibliografem zadania karkołomne, gdy trzeba zidentyfikować wydawcę, drukarza, nazwę serii czy bardzo przybliżoną datę wydania. Trzeba nieraz dokonać niemal detektywistycznych poszukiwań sięgając do najróżniejszych źródeł. Przy poszukiwaniach biograficznych

można posłużyć się bibliografiami obcymi, specjalnymi, najróżniejszymi słownikami biograficznymi, słownikami pseudonimów. I może być to wystarczające.

Inne elementy wymagają też innych źródeł poszukiwań i to w bardzo szerokim zakresie. To np. katalogi wydawnicze sprzed lat, spisy wykładów i składy osobowe uczelni, księgi adresowe, opracowania historyczne, wydawnictwa pamiątkowe i jubileuszowe, najróżniejsze opracowania monograficzne. Niejednokrotnie trzeba prześledzić historię firmy wydawniczej, drukarni lub instytucji finansującej wydanie danego druczku. Niekiedy koniecznością staje się porównanie jak opisywano go w różnym czasie, w bibliografiach bieżących i katalogach księgarskich, w katalogach bibliotek. Można natknąć się na niespójne czy wręcz wykluczające się informacje, nawet na błędy. Przed laty nie stosowano jednakowej metody opisu, bardzo różnie dokonywano wyboru hasła. Różnice w sposobie katalogowania zbiorów można łatwo spostrzec oglądając dostępne dziś stare katalogi w postaci zeskanowanych kart katalogowych. Najlepszym i pierwszym przykładem są np. katalogi Biblioteki Jagiellońskiej i Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego.

W Krakowie stosowano zasady tzw. instrukcji pruskiej *Instruktion für die alphabetischen Kataloge der preussischen Bibliotheken* z 1890 r. Zalecała ona katalogowanie pod hasłem korporatywnym nie pod tytułem dokumentu, ale też wybieranie tzw. słowa kluczowego z tytułu. Zasady stosowane w dawnym zaborze rosyjskim były zasadniczo odmienne. Redaktor *Bibliografii polskiej 1901-1939* musi zatem posiadać umiejętność właściwej interpretacji starych opisów i ich „przełożenia” na współczesne zasady i normy.

Przy tego typu poszukiwaniach przynosi właściwe efekty – nieufność, dociekliwość i także wiele cierpliwości. A pośpiech może prowadzić do kolejnych pomyłek. Od dokładności, spostrzegawczości bibliografa zależy wartość i przydatność jego wysiłków.

Jednym z elementów opisu dokumentu sprawiających „kłopot” to nazwa serii, cyklu wydawniczego, wydawnictwa zbiorowego. Ustalenie nazwy serii, określenie jej numeracji było i jest zawsze trudnym zadaniem w „Bibliografii polskiej”. Dziś jest możliwe posłużenie się zapisami w istniejących kartotekach haseł wzorcowych, ale nie są one wolne od nieścisłości. Współczesne kartoteki haseł wzorcowych powstają na bieżąco przy tworzeniu komputerowych baz katalogowych i przede wszystkim na ich użytek. Nawet najpełniejszy zbiór biblioteczny nie jest zbiorem kompletnym i jego katalog nie jest równoznaczny z bibliografią. Dla bibliografa najprostszym oraz najskuteczniejszym rozwiązaniem jest dotarcie do spisu wszystkich zeszytów, tomików i w miarę możliwości ich autopsja.

Jedną z kartotek pomocniczych Zakładu to właśnie kartoteka serii wydawniczych pełniąc funkcje swego rodzaju kartoteki wzorcowej. Zgromadzone zostały w niej, uzupełniane na bieżąco przy redakcji, karty z informacją o kolejnych tytułach tworzących daną serię lub wydawnictwo zbiorowe. To nieocenione źródło informacji, służące również do innych ustaleń np. przybliżonego roku wydania. Dość proste w opisie są cykle wydawnicze i serie tekstów literackich, choć i tu mogą zdarzyć się niespodzianki. Istnieje opracowania i katalogi serii, którymi można i trzeba się posłużyć. Istnieje jednak wiele ciągów publikacji wyższych uczelni, towarzystw naukowych, różnych organizacji i stowarzyszeń, które wydawano przez wiele kolejnych lat, często bez dbałości o konsekwencję pod względem edytorskim czy ciągłość numeracji.

Z jakimi problemami czy zagadkami może spotkać się bibliograf?

- Czy nazwa wydrukowana na stronie tytułowej ponad nazwą autora i tytułem jest rzeczywiście nazwą autora, cyklu, a może tylko nazwą instytucji sprawczej? Ale wydawca opatrzył tę nazwę numeracją, więc może jednak seria...
- Nazwa w następnym zeszycie jest inna, ale wszystko wskazuje, że mamy do czynienia z kolejnym numerem, bo np. szata graficzna jest identyczna i zgadzają się inne elementy. Zagadka szybko rozwiązana: instytucja w ciągu roku, dwóch zmieniła nazwę, siedzibę, przynależność, strukturę organizacyjną. Okazały się konieczne poszukiwania w historii instytucji czy organizacji, której nazwa figurowała w danym zeszycie.
- Tytuł serii rozpoczyna się od słowa: *Biblioteka...* a już w innym tomiku: mamy *Biblioteczka...* Ta sama seria, która zmieniła nieco nazwę, czy już inna?
- Jak postąpić jeśli seria zmieniała numerację, jej oznaczenie? W kolejnych tomikach raz wydrukowano numer w innym zeszycie, w jeshczce innym zastosowano określenie książeczka.
- Dwa zeszyty (tomiki) opatrzone są nie tylko tym samym tytułem serii, ale też takim samym numerem. Znowu konieczne są poszukiwania i autopsja kilku lub najlepiej wszystkich zeszytów. Może się okazać, że wydawca numerował je oddzielnie w obrębie roku.
- Mamy tytuł lub nazwę instytucji wydrukowaną na stronie tytułowej, ale wydawca nie opatrzył jej żadną numeracją. Jest jednak kilka podobnych publikacji, więc seria nienumerowana, może tylko cykl lub tylko np. seria autorska?

W opisie bibliograficznym sporządzanym wg starych zasad katalogowania Józefa Grycza było w miarę prosto: uwzględniana była wyłącznie taka nazwa i numeracja, jaka była w opisywanym dokumencie, choć już zapis do indeksu mógł sprawiać problemy. Współczesny format wymusił stosowanie ujednoliconej formy nazwy i numeracji serii. To dziś swego rodzaju ułatwienie dla bibliografa. Przez wiele lat redaktorzy *Bibliografii Polskiej 1901-1939* musieli jednak sami dochodzić do ustaleń i podejmować decyzje dopiero po żmudnych porównaniach wielu tomików. Obok zgromadzonej kartoteki serii pozostały do dziś w Zakładzie obszerne materiały dotyczące wie-

lu serii wydawniczych, których właściwe i jedno-rodne opisanie było bardzo trudnym zadaniem. To np. opracowania wielu serii muzycznych (np. „Nuty Miniaturowe” wydawane w Warszawie przez Grąbczewskiego i Rzepeckiego w latach 20., obejmujące kilkaset pozycji), lwowskich serii publikowanych przez Literaturno-Vidavničij Institut „Dobra Kniżka”, Centralnego Towarzystwa Rolniczego i wielu innych. Materiały te są do dziś wielką pomocą dla każdego z redaktorów. Spora ilość źródeł i pełnych opracowań serii wydawniczych opublikowana została stosunkowo niedawno:

- *Bibliografia wydawnictw Księgarni św. Wojciecha 1895-1969 : w 75-lecie działalności wydawniczej / zest. i oprac. Bolesław Żynda. – Poznań, 1970. (zawiera m.in. wykaz wszystkich serii)*
- *Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy : 1872-1972 : historia, opracowania, bibliografia : praca zbiorowa / pod red. Zofii Wilkosz i Ludwika Grzebienia ; [aut. Mieczysław Bednarz et al.]. – Kraków, 1972.*
- *Polskie powieściowe serie zeszytowe : materiały bibliograficzne / Janusz Dunin, Zdzisław Knorowski. – Łódź, 1984*
- *Polskie serie literackie i paraliterackie 1901-1939. Cz. 1, Wykaz serii. Cz. 2, Indeksy / Alicja Jędrzych. – Łódź, 1991*
- *Wielkopolskie serie wydawnicze do 1945 roku / Artur Jazdon. – Poznań, 1997*
- *Warszawskie serie wydawnicze / [red. merytor. Jolanta Jęsko] ; Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy. Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego. – Warszawa, 2001.*

Większość tych opracowań weszła od momentu ich publikacji do księgozbioru podręcznego Zakładu Bibliografii Polskiej, ułatwiając weryfikację danych bibliograficznych. Jednak redaktor jest wciąż zmuszony zaglądać np. do katalogów wydawniczych M. Arcta, Gebethnera i Wolffa, czy innych firm księgarskich oraz wydawniczych. Duży zbiór takich katalogów jest zachowany w Bibliotece Narodowej. Ci wydawcy publikowali wiele serii wydawniczych literackich i popularnonaukowych i dość często wydawali też specjalne katalogi zawierające wyłącznie spisy i wykazy serii. To nieocenione źródło informacji.

Zdarzają się jednak wciąż przypadki ciągów publikacji, których właściwy opis wymaga autopsji „całości” serii w jednym momencie. Tylko wtedy można zrozumieć zamiysł wydawcy, dostrzec pomyłkę w numeracji lub tytule, rozpoznać strukturę serii i podserii. Trudnym ciągiem

wydawnictw jest jedna z wielkopolskich serii wydawniczych: *Ustawy Bylej Dzielnicy Pruskiej*, w której wydawano aktualne przepisy prawne w zmieniającym systemie prawnym po odzyskaniu niepodległości. Pierwszy tytuł zmienił się wielokrotnie, poszczególne tomiki opatrywane były czasem dwoma tytułami i dopiero autopsja egzemplarzy pozwoliła na właściwe usystematyzowanie i zrozumienie całości.

Seria miała również tytuły:

Wydawnictwa Departamentu Sprawiedliwości Bylej Dzielnicy Pruskiej,

Wydawnictwa Ministerstwa Sprawiedliwości Zbioru Ustaw Bylej Dzielnicy Pruskiej,

Wydawnictwa Ministerstwa Sprawiedliwości Zbioru Ustaw Ziem Zachodnich,

Wydawnictwo Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych,

Zbiór Ustaw Dzielnicowych,

Zbiór Ustaw Ziem Zachodnich.

Widać wyraźnie jak łatwo można popełnić błąd w opisie pojedynczego zeszytu nie mając orientacji w całości cyklu czy serii, wiedzy o jej chronologii i strukturze.

W *Bibliografii Polskiej 1901-1939* rejestrowane są polonika, a wśród nich bardzo nietypowe wydawnictwo – przekłady na język niemiecki polskich książek i artykułów dotyczących szeroko pojętych zagadnień stosunków polsko-niemieckich, wydawane w postaci powielonych maszynopisów przez Publikationsstelle des Preussischen Geheimen Staatsarchivs w Berlin-Dahlem w latach 30. XX wieku. (Tajne Archiwum Pruskie, którego głównym zadaniem było sporządzanie na podstawie publikacji naukowych, odczytów, wypowiedzi i artykułów prasowych tworzenie kartotek polskich uczonych zajmujących się historią Pomorza, Śląska i Wielkopolski z charakterystyką ich poglądów politycznych i stosunku do Niemiec). Spis tytułów: *Co thumaczyła Publikationsstelle?* opracowany przez Jana Baumgarta ukazał się w nr 1 „Przeglądu Zachodniego” w 1948 r. Wydano wówczas kilkaset przekładów w ramach kilku niezależnych ciągów, które dla celów BP udało się usystematyzować z pomocą małej publikacji: *Übersetzungen der Publikationsstelle 1935-1938 : abgeschlossen im März 1939. – [Berlin, 1939].*

Przykłady tytułów serii Publikationsstelle wg ww. publikacji:

Kleiner Polnischer Beitrag,

Übersetzungen Polnischer Bücher und Aufsätze,

Übersetzungen der Communiqués des Schlesischen Instituts in Kattowitz.

Ciekawym przypadkiem okazała się być seria o nietypowym tytule: *Bezpłatne Dodatki „Ziarna”*. To cykl dodatków literackich i popularnonaukowych publikowanych w latach 1902-1907 przez redakcję miesięcznika „Ziarno” w Warszawie. Tytuł sprawiał, że mogło zdarzyć się przy tworzeniu opisu jednej pozycji uznanie go jako informacyjnego dodatku, która trafia w opisie bibliograficznym do uwag lub w ogóle jej nie uwzględnić. Bardzo łatwo można było więc rozproszyć całość wydawnictwa. Systematyczne przejście roczników czasopisma pozwoliło na identyfikację praktycznie wszystkich tytułów opublikowanych przez redakcję czasopisma. Numerowano je w obrębie roku zgodnie z numeracją kolejnego numeru miesięcznika. W sumie udało się zidentyfikować około 70 tytułów.

Wśród wielu publikacji na przedwojennym rynku wydawniczym na wyróżnienie zasługuje, ze względu na wielką wartość edytorską seria bibliofilską *„Miniatury”* wydawana przez W. Hulewicza i K. Paszkowskiego w Warszawie w latach 1923-1924. W ramach serii opublikowano w trzech cyklach 26 tytułów w pięknej szacie graficznej i zgodnie z nazwą serii w miniaturowym formacie 8x6 cm:

Jedynie w niektórych tomikach drukowano dodatkowo tytuły wewnętrznych cykli: *Seria filozoficzna; Seria estetyczna; Seria poetycka*.

Ukazały się:

1. *O sztuce / C. K. Norwid. 1923*
2. *O kobiecie / r. Tagore. 1923; wyd. 2. 1924*
3. *Geniusz, miłość i zbrodnie / O. Weininger. 1923*
4. *O cierpieniu i śmierci / zebrała i tł. W. H. [Wanda Hulewiczowa] 1923*
5. *Paradoksy i bon mots / O. Wilde. 1923*
6. *Błędne ogniki / K. Przerwa-Tetmajer. 1923*
7. *Myśli / Napoleon I. 1923*
8. *Ballada o więzieniu w Reading / O. Wilde. 1923*
9. *Greckie epigramaty erotyczne / K. Glinka. 1923*
10. *Sentencje w rymach i prozie / J. W. Goethe. 1923*
11. *Moja szkoła / r. Tagore. 1923*
12. *200 paradoksów / I. Ostrowski. 1923*
13. *Ostatnia podróż / G. Pascoli. 1924*
14. *Fraszki polskie XVI wieku / E. Boye. 1924*
15. *Sto sonetów miłosnych / J. Lorentowicz. 1924*
16. *Miłość i Duch / S. Wyspiański. 1924*
17. *Beethoven o sobie. 1924*
18. *Co to jest sztuka? / r. Tagore. 1924*
19. *Aforyzmy / A. France. 1924*
20. *Myśli / J. Piłsudski. 1924*
21. *Elegie / P. Verlaine. Wyd. 3. 1924*

22. *Cudza śmierć / G. Duchamel. 1924*

23. *Bachanalia / W. Berent. 1924*

24. *Myśli i wskazania / S. Brzozowski. 1924*

25. *Chrystus i łąka / L. Staff. 1924*

[26]. *Myśli o wychowywaniu / L. Ostrowski. 1924*

Niezwykłą i niezmiernie ciekawą serią był wydawany w Cieszyźnie przez B. Kotulę na przestrzeni prawie 20 lat *„Samouczek Techniczny : wydawnictwo popularnonaukowe”*. W ramach serii opublikowano 135 tytułów w latach 1921-1937. W rzeczywistości tomików było ponad 200, gdyż wiele z nich miało po kilka wydań. „Samouczek” B. Kotuli to fenomen wydawniczy. Przez cały czas jego istnienia udało się wydawcy utrzymać niezmienną formę graficzną, objętość tomików a nawet niską cenę, przy niezmiernie wysokiej wartości merytorycznej mimo popularnej formy prezentowania najróżniejszych zagadnień. Tomiki cieszyńskiej serii cały czas są w orbicie zainteresowań nie tylko miłośników historii techniki (egzemplarze wciąż pojawiają się i są poszukiwane np. na aukcjach internetowych). Pochlebne recenzje „Samouczka” ukazały się nawet w prasie polonijnej.

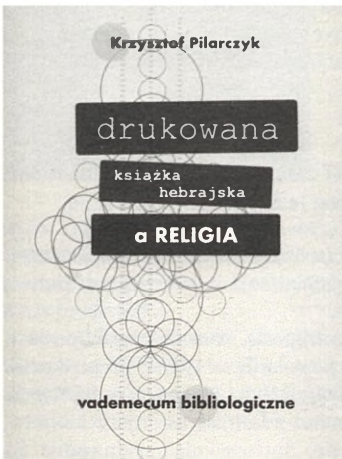
Zbadanie całej serii „Samouczka” było pracowitym przedsięwzięciem. Zgromadzenie informacji o tytułach serii pozwoliło nie tylko na jej usystematyzowanie, ale też na określenie roku wydania i chronologii całości wydawnictwa. W większości tomików nie drukowano roku wydania na stronie tytułowej, ani na okładce. Ważne było to szczególnie przy kolejnych wydaniach, które miały nieco zmienione tytuły – zmieniał się czas ich publikacji więc też uaktualnieniu podlegała, ze względu na postęp techniczny, treść tomiku.

Kolejny raz warto stwierdzić, że praca przy bibliografii jest może żmudna i czasochłonna, ale na pewno nie nudna i bezcelowa. Daje też często możliwość obcowania ze wspaniałymi osiągnięciami wydawców, drukarzy, ich pomysłowością i oddaniem dla sztuki książki, szeroko pojętej sztuki edytorskiej. Efekty pracy redaktora, szczególnie opracowującego materiał retrospektywny, mogą mieć ogromną wartość dla badaczy historii literatury, historii książki i ruchu wydawniczego. A bibliografia może stanowić z pewnością nieocenione i najczęściej najbardziej celowe źródło informacji i podstawę do ustaleń dla wszystkich bibliotekarzy opracowujących swoje zbiory.

EWA DOMBEK
Biblioteka Narodowa

Sygnaly

O NOWYCH PUBLIKACJACH

Drukowana książka hebrajska a religia : vademecum bibliologiczne / oprac. Krzysztof Pilarczyk ; Instytut Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polska Akademia Nauk. – Kraków : Wydawnictwo Antykwa : Polska Akademia Umiejętności, 2012. – 210, [1] s., [66] s. tabl., [3] k. tabl. : il.

Książka powstała w Instytucie Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, dotyczy zagadnień drukowanej książki hebrajskiej, tworzonej i reprodukowanej głównie przez izraelitów za pomocą pras drukarskich, czcionkami hebrajskimi w różnych językach żydowskich: hebrajskim, aramejskim, ladino jidysz.

Składa się z dziewięciu rozdziałów. Na wstępie przedstawiono kontekst historyczny typografii hebrajskiej rozwijającej się w czasie prześladowań żydów oraz ich migracji na dużą skalę na Półwysep Apeniński i Pirenejski. Zaprezentowano zachowane inkunabuły oraz sylwetki osób zajmujących się drukarstwem, miej-

sca, gdzie produkcja rozwijała się. Zamieszczono wykaz najważniejszych publikacji zbiorów inkunabułów hebrajskich w świecie z uwzględnieniem obszaru Polski.

W dalszej części opisano historię książki hebrajskiej z podziałem na cztery okresy, 1501-1555, od 1555 do początków XVII w., w XVII-XVIII w. oraz XIX-XX w. W tym czasie następowało dalsze rozproszenie diaspory żydowskiej na terenach Afryki, Europy i Azji, gdzie powstawały nowe ośrodki drukarskie.

Następnie omówiono cechy formalne druków hebrajskich, ich poziom artystyczny, zwracając szczególną uwagę na reprodukcje klasycznych ksiąg judaizmu Starego Testamentu, Tory oraz kształtowaniu się instytucji editio principes zajmującej się tworzeniem ksiąg świętych wykorzystywanych w Synagogach. Rozwój handlu i księgarstwa oraz historię bibliografii ksiąg hebrajskich.

Publikację zamyka rozdział dotyczący profilu i funkcji druków w życiu i kulturze żydów i chrześcijan.

Dopełnieniem książki jest bibliografia podstawowych źródeł dotyczących omawianego tematu oraz ilustracje ksiąg hebrajskich.

Kochan, Katarzyna Barbara. Elementarze szkolne w II Rzeczypospolitej / Katarzyna Barbara Kochan. – Zielona Góra : Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2012. – 392 s. : il.

Monografia Katarzyny Barbary Kochan jest kontynuacją badań dotyczących wydawnictw dla najmłodszych, do nauki czytania i pisania zapoczątkowanych w publikacji *Edukacja elementarna i elementarze poroźbiorew w II Rzeczypospolitej*.

W pracy autorka zajęła się tematem elementarzy, ich rolą w efektywnej nauce czytania i pisania dzieci rozpoczynających edukację wczesnoszkolną, analizą porównawczą treści czytanek, strony graficznej oraz pełnionych funkcji tych wydawnictw. Badaniu poddała 31 nowych podręczników do klasy I, które ukazały się od momentu odzyskania przez Polskę niepodległości, po 120 latach niewoli do wybuchu II wojny światowej.

W pierwszym rozdziale nakreśliła kryteria analizy książek, scharakteryzowała metody nauki czytania i pisania w nich zawarte, ich wady i zalety.

W kolejnych trzech rozdziałach omówiła i porównała poszczególne typy elementarzy:

- syntetycznych – alfabetycznych, fonetycznych i sylabowych,
- analitycznych – wyrazowych i zdaniowych,
- analityczno-syntetycznych – zgłoskowych i wyrazowych.

Uzupełnieniem publikacji jest bogaty wykaz literatury przedmiotu.

Książnica znad Świny 1947-2012 / [praca pod red. Józefa Plucińskiego]. – Świnoujście: [s.n.], 2012. – 108 s. : il.

Publikacja wydana została z okazji przypadającego w 2012 r. jubileuszu 65-lecia Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Stefana Flukowskiego w Świnoujściu.

Monografia przedstawia historię, rozwój i funkcjonowanie placówki od momentu powołania w 1947 r. przez Powiatową Radę Narodową w Świnoujściu Powiatowej Biblioteki Wolińskiej. Wraz ze zmianami administracyjnymi biblioteka również przeobrażała się, dostosowując wymagania do nowej sytuacji społecznej. W 1955 r. nastąpiło połączenie z Miejską Biblioteką Publiczną, a w 1972 r. nadano Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej imię Stefana Flukowskiego. W 1996 r. Rada Miasta zatwierdziła nowy statut biblioteki. Przywrócono jej nazwę Miejska Biblioteka Publiczna im. Stefana Flukowskiego w Świnoujściu, a zakres działalności ograniczono do miasta.

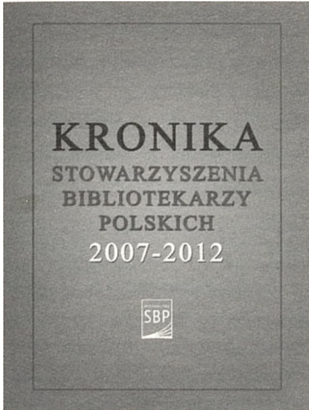
Dalsza część książki omawia prace prowadzone w MBP w Świnoujściu. Placówka poza działaniami bibliotecznymi tj. gromadzeniem, udostępnianiem książek oraz różnymi formami promocji czytelnictwa w środowisku lokalnym przybliży kulturę regionu, rodzimych artystów, prowadzi warsztaty teatralne. Od 1967 r. przy bibliotece działa Klub Literacki „Na Wyspie” skupiający mieszkańców miasta o ambicjach literackich.

Ponadto w pracy zamieszczono informacje biograficzne dotyczące kierowników i dyrektorów zarządzających biblioteką oraz bibliotekarek w niej pracujących, historię budynku wzniesionego w 1899 r. przez żydowską rodzinę Jacobów oraz losy właścicieli.

Uzupełnieniem wydawnictwa stanowi kalendarium wydarzeń, bibliografia oraz zamieszczony bogaty materiał fotograficzny.

VIOLETTA POMIANOWSKA

Z OFICYNY WYDAWNICZEJ SBP

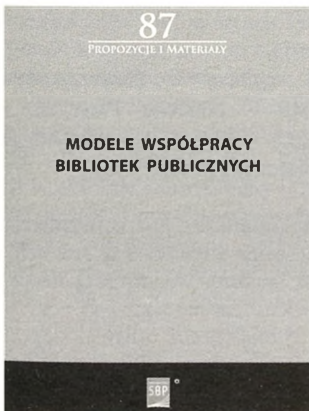
Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 2007-2012 / oprac. Andrzej Jopkiewicz. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2013 – 240 s., : il.

Niniejsza kronika jest kolejną publikacją w dorobku Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, która dokumentuje bardzo bogatą działalność i funkcjonowanie SBP. Obejmuje dorobek z lat 2007-2012.

Składa się z części kronikarskiej i aneksów. Aneksy zawierają informacje o przewodniczących Zarządów Okręgów i Oddziałów, nagrodach przyznawanych przez władze SBP: Nagroda Naukowa SBP im. Adama Łysakowskiego i Nagroda Młodych SBP im. Profesor Marii Dembowskiej. Nagrody są przyznawane wybitnym teoretykom i praktykom bibliotekarstwa, autorom podręczników i prac o charakterze teoretyczno-metodologicznym, dokumentacyjno-źródłowym, a także praktyczno-wdrożeniowym.

Ponadto wykazy zawierają informacje o konkursach (Tydzień Bibliotek, Mistrz Promocji Czytelnictwa, Bibliotekarz Roku). W kronice zamieszczony został także wykaz bibliotek uhonorowanych prestiżowym medalem „Bibliotheca Magna Perennisque” oraz spis czasopism wydawanych przez SBP.

Kronika przedstawia zaangażowanie i dokonania Zarządu Głównego i struktur SBP. Zarejestrowane są w niej fakty i wydarzenia, przypomniane sylwetki osób, którzy swoją działalność społeczną łączą i utożsamiają z pracą zawodową.

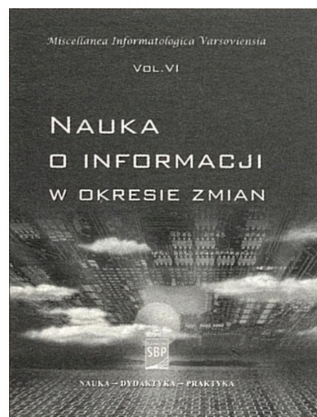

Modele współpracy bibliotek publicznych. Czy razem możemy więcej, lepiej, szybciej? / red. Lilia Marcinkiewicz. – Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2013. – 180 s. – (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 87).

Praca zawiera materiały z dziesiątej konferencji z cyklu „Automatyzacja bibliotek publicznych”, która odbyła się w 2012 r. Konferencja przedstawiła przykłady dobrych praktyk, które osiągają biblioteki i ich użytkownicy dzięki wspólnie podejmowanemu inicjatywom. Wśród artykułów znajdują się m.in.: raport o stanie komputeryzacji bibliotek publicznych, modele współpracy bibliotek, opis integracji działań biblioteki w woj. pomorskim, zastosowanie MetaLib Primo w katalogu bibliotek publicznych Mazowsza, omówienie współtworzenia sieciowych systemów informacyjnych w Książnicy Pomorskiej, ponadregionalną współpracę bibliotek w Konsorcjum SOWA, rozwój

systemu MAK-a+, zagadnienia informacji i komunikacji w świecie cyfrowym, jak również internetu w pracy bibliotekarza. Omówiony został projekt Passim, jako odpowiedź na potrzeby informacyjno-wyszukiwawcze bibliotekarzy. Zaprezentowano bibliografie regionalne w internecie, rozwój integracyjnych funkcji systemów bibliotecznych w powiecie białogardzkim, normy, standardy i zalecenia dla bibliotek publicznych, projekt NUKAT – Autostrada Informacji Cyfrowej, wy-

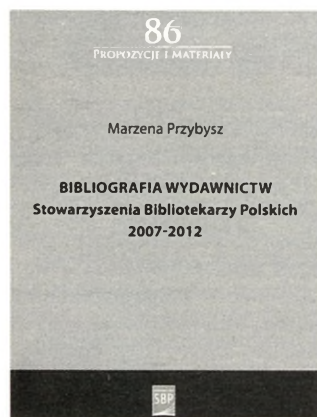
niki badań efektywności bibliotek publicznych i pedagogicznych, stan obecny i kierunki rozwoju Federacji Bibliotek Cyfrowych, dokonania i zamierzenia Biblioteki Narodowej jako centrum kompetencji digitalizacji zbiorów bibliotecznych.

Nauka o informacji w okresie zmian: praca zbiorowa / pod red. Barbary Sosińskiej-Kalaty, Ewy Chuchro; przy współpr. Mariusza Luterka; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2013. – 599, [1] s.: il. – (Miscellanea Informatologica Varsoviensia; vol. 6) (Nauka – Dydaktyka – Praktyka; nr 141).

Omawiana publikacja zawiera 32 artykuły – pokłosie konferencji „Nauka o informacji w okresie zmian”, która odbyła się w 2011 r. w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Książka przybliża zagadnienia teoretyczne wraz ze wskazaniem nowych możliwości badawczych i użytecznych zastosowań. Teksty ukazują zmieniającą się rzeczywistość informacyjną, nowe podejścia i pola badawcze nauki o informacji, jak również wyniki wdrożenia wypracowanych rozwiązań teoretycznych w praktyce.

Teksty o zabarwieniu teoretycznym, poznawczym oraz przedstawiające rozwiązania praktyczne zostały pogrupowane w pięciu częściach: Uwarunkowania i kierunki transformacji współczesnej nauki o informacji; Badania w subdyscyplinach nauki o informacji; Edukacja specjalistów i użytkowników informacji oraz badania zachowań informacyjnych; Dostęp do informacji, wyszukiwanie informacji, użytkowanie informacji; Biblioteki i kolekcje cyfrowe. Nowe narzędzia i praktyki w działalności informacyjnej i bibliotecznej. Artykuły przedstawione w książce zostały oparte na sprawdzonej wiedzy, podpartej bogatą literaturą przedmiotu i własnych przemyśleniach autorów. Zakończenie publikacji wypełnia dyskusja i debata panelowa.

Przybysz, Marzena. Bibliografia wydawnictw Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 2007-2012 / Marzena Przybysz. – Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2013. – 37, [11] s. – (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 86).

Prezentowane zestawienie bibliograficzne jest kontynuacją „Bibliografii wydawnictw Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich” wydanej w 2007 r. i dokumentuje działalność wydawniczą Stowarzyszenia minionych pięciu lat. Układ zamieszczonych pozycji został zachowany jak w poprzedniej bibliografii. Opisy bibliograficzne posiadają również numery ISBN poszczególnych publikacji. Zawartość tego tomu – 130 pozycji wydawnictw zwartych oraz 9 tytułów czasopism – to bogaty dorobek Wydawnictwa.

MARZENA PRZYBYSZ

Zamówienia: Wydawnictwo SBP (<http://www.sbp.pl/sklep>); sprzedaz@sbp.pl

Jolanta Topolska-Głowacka

25 czerwca 2013 r. minie rok od śmierci Jolanty Topolskiej-Głowackiej, kustosa Biblioteki Narodowej, działaczki Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Okręgu (obecnie Oddziału) Warszawskiego.

14.01.1934 – 25.06.2012

Może nie wszyscy pamiętają Koleżankę Jolantę Topolską-Głowacką, starszego kustosa BN. J. Topolska-Głowacka rozpoczęła pracę w Bibliotece Narodowej w listopadzie 1958 r. w Zakładzie Druków Nowszych. Była kierowniczką Sekcji Melioracji. Współpracowała przy opracowaniu poloników zagranicznych. Pracowała także w Zakładzie Bibliografii Polskiej 1901-1939 oraz w Pracowni Katalogów Centralnych. Odeszła na emeryturę w 2005 r.

W SBP działała w Sekcji Poradnictwa Zawodowego (lata 1979-1985) i redagowała „Komunikaty ZO SBP” w latach 1985-1989. Obie te agendy były niezwykle ważne dla naszej społeczności bibliotekarskiej.

Sekcja Poradnictwa Zawodowego (kol. Jola przejęła tę agendę od zasłużonych aktywistów SBP z Centralnej Biblioteki Rolniczej: kol. kol.: Stefanii Parfianowicz-Cichy i Zbigniewa Dobrowolskiego) stanowiła w pewnej mierze kontynuację przedwojennej Poradni Bibliotecznej Warszawskiego Koła ZBP. Sekcja służyła pomocą wszystkim zainteresowanym bibliotekarzom (nie ograniczała się do członków SBP) w zakresie informacji dot. organizacji pracy w bibliotece lub ośrodku informacji, przepisów prawnych, bibliograficznych, katalogowych. Była to cenna pomoc dla pracowników niewielkich placówek jak np. biblioteki zakładowe, gdzie wyznaczony przez kierownika zakładu pracy na – kierownika biblioteki pracownik, nie miał odpowiedniego przygotowania bibliotekarskiego. Porady udzielane były w bezpośred-

niej rozmowie lub telefonicznie w godzinach dyżurów odpowiednich specjalistów, ogłaszanych w „Komunikatach”. Myślę, że kol. kol., niekiedy z wieloletnią tradycją, gdzie wszelkie procedury są od dawna ustalone, nie zdają sobie sprawy jak ważną była dla kogoś tworzącego placówkę biblioteczną możliwość uzyskania fachowej porady dot. całokształtu działalności biblioteczno-informacyjnej.

Drugą formą działania Sekcji Poradnictwa Zawodowego było prowadzenie pośrednictwa pracy dla bibliotekarzy. Przyjmowane były zgłoszenia zarówno od instytucji poszukujących kwalifikowanych pracowników jak też osób, które z różnych względów pragnęły zmienić pracę. Była to chyba najbardziej popularna forma działania naszej organizacji bibliotekarskiej na terenie Okręgu Warszawskiego. O swojej pracy w tym zakresie kol. J. Topolska-Głowacka sama mówi w wywiadzie prowadzonym przez (niżej podpisaną) na łamach „Poradnika Bibliotekarza” (1985, nr 2, s. 45-47). Podkreśla jak bardzo ważnym w tego typu działalności jest wyczcucie, delikatność i dyskrecja. I tu również korzystali z usług Sekcji wszyscy zainteresowani, niekoniecznie członkowie SBP.

Ale działalność J. Topolskiej-Głowackiej to również redagowanie w latach 1985-1989 – naszego organu prasowego, czyli „Komunikatów ZO SBP”. Celem głównym periodyku było przekazywanie wszystkim członkom SBP naszego Okręgu informacji o planowanych na naj-

bliższy okres imprezach różnego typu, jak np. konferencje, szkolenia, wycieczki. Prócz tego zamieszczane były bardziej lub mniej szczegółowe sprawozdania ze spotkań, które się odbyły, wykazy nowych członków, wspomnienia o zmarłych itp. W latach 1976-1980 materiały przeznaczone do opublikowania powstawały głównie na zebraniach ZO SBP, nie było osoby koordynującej, odpowiedzialnej za całość pracy redakcyjnej. Stąd nieraz były trudności z terminowym przygotowaniem nowego numeru. A zasadą było wtedy zamieszczanie każdej planowanej imprezy w odpowiednim „Komunikacie”.

Koleżanka Jola, potrafiła zdyscyplinować pracowników wyznaczając np. sztywne terminy nad-

syłania materiałów do opublikowania. Potrafił też zadbać o papier potrzebny dla wydawania periodyku i zezwolenia cenzury wymagane w tym okresie (pomimo, że „do użytku wewnętrznego”)

Kiedy sięgam pamięcią do lat 1985-1989 kol Jolanta Topolska-Głowacka była człowiekiem spolegliwym, zawsze można było na nią liczyć. A to jest niezmiernie ważne w działalności społecznej jaką jest działanie w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich.

W 1978 r. otrzymała odznaczenie „Zasłużony Działacz Kultury”. W 1985 r. została uhonorowana Złotą Odznaką Honorową „Za zasług dla Warszawy”.

MARIA BRYKCYŃSKA

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

Nagrody Polskiej Sekcji IBBY

Wyniki konkursu Nagroda Donga ogłoszono, w dniu 14 maja 2013 r., w pięknej scenografii Galerii Freta na warszawskiej Starówce.

Tegorocznym laureatem *Dużego Donga* jest Wydawnictwo CZARNA OWIECZKA za książkę *Doktor Proktor i koniec Świata. Być może*. Jo Nesbø z il. Pera Dybviga w tł. Iwony Zimmnickiej, powieść przewrotną, zabawną i bezkompromisową zarazem.

Obiadujące niezależnie dziecięce jury przyznało *Małego Donga* Wydawnictwu DWIE SIOSTRY za *Książkę wszystkich rzeczy* Guusa Kuijera w tł. Jadwigi Jędryas.

Niektóre książki zyskały uznanie obu gremiów jurorskich, w tym *Wszystkie lajki Marczuka* (LITERATURA), *Jestem miasto. Warszawa czy Dokąd iść. Mapy mówią do nas* (ENTLICZEK). Szczególnie cieszył udział i sukces tego ostatniego, debiutującego wydawnictwa.

Maria Kulik
Polska Sekcja IBBY

53. Konkurs Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek (PTWK) – Najpiękniejsze Książki Roku 2012

Drugiego dnia IV Warszawskich Targów Książki rozstrzygnięto najstarszy polski konkurs wydawniczy – Najpiękniejsze Książki Roku. Nagrody Honorowe tego konkursu przyznano firmie Kartki Przestrzenne

za oryginalne przestrzenne rozwiązanie książki *Architektura 3D. Poznań* Joanny Wystańskiej-Woźny, Przemysława Woźnego i Magdaleny Czapnik oraz Ryszardowi Horowitzowi za wspaniałe i oryginalne zdjęcia do albumu *All that jazz* gromadzącego fotografie legend polskiego i amerykańskiego jazzu.

Książka z fotografiami Horowitza wydana przez Agencję Reklamową Padjas otrzymała też jedną z dwóch nagród dla albumów. Drugą z nagród w tej kategorii przyznano książce poświęconej jednemu z najciekawszych polskich twórców filmów animowanych Piotrowi Dumale. Album *Dumała* opublikowało wydawnictwo słowo/ obraz terytoria.

W kategorii „podręczniki” także przyznano dwie nagrody – dla pracy zbiorowej *Fajrant. Ala ma pióro - warsztaty projektowania krojów pisma inspirowanych kaligrafią* (ASP w Katowicach) i trzytomowej pracy *Przepisy 2013* (Od Nowa).

Zwycięzcą w kategorii „książki matematyczne, przyrodnicze, techniczne i medyczne” jest praca zbiorowa *Looking for a Challenge?* wydana przez Wydział Matematyki UW, a wśród pozycji dla dzieci i młodzieży – książka o Fryderyku Chopinie *Zdrów chłopczyzna* z ilustracjami Bohdana Butenki (Narodowy Instytut im. Fryderyka Chopina).

W kategoriach „literatura piękna”, „książki humanistyczne”, „Słowniki, encyklopedie i leksykony”, „katalogi, wydawnictwa bibliofilskie” nagród nie przyznano.

PAP, kk

Z ŻYCIA SBP

■ WYŚWIETLANIE FILMÓW W BIBLIOTEKACH – WYJAŚNIENIE MKiDN

W związku z licznymi wątpliwościami dotyczącymi wyświetlania filmów w bibliotekach SBP zwróciło się do Departamentu Legislacyjnego MKiDN z prośbą o interpretację zapisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (PAPP). Z otrzymanej odpowiedzi z Departamentu Własności Intelktualnej i Mediów wynika, że *...publiczne odtwarzanie filmów przez biblioteki tylko w wyjątkowych przypadkach będzie się mieścić w granicach dozwolonego użytku, ale art. 28 PAPP nie będzie miał tu zastosowania. Co do zasady biblioteka powinna zatem uzyskać licencję na publiczne odtwarzanie w zakresie praw autorskich oraz uiścić wynagrodzenie podmiotom praw pokrewnych - artystom, wykonawcom i producentom wideogramów. W praktyce prawa te są najczęściej wykonywane przez producenta filmu - w związku z domniemaniem zawartym w art. 70 ust. 1 PAPP oraz przepisem art. 87 PAPP.*

■ SPOTKANIE WS. BIBLIOTEK SZKOLNYCH I PUBLICZNYCH W MAIC

W dniu 10.04 br. w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji odbyło się kolejne spotkanie konsultacyjne przedstawicieli środowiska bibliotekarskiego i samorządowców. Jego celem było powołanie spośród zgromadzonych osób zespołu roboczego, którego zadaniem będzie opracowanie schematu projektu współpracy bibliotek szkolnych i publicznych oraz wstępne ustalenie założeń projektu. Obradom przewodniczył Jacek Wojnarowski, który został koordynatorem prac powołanego na spotkanie zespołu roboczego, który przygotowuje wstępny schemat projektu współpracy bibliotek szkolnych i publicznych, uwzględniając opinie i propozycje, które padły podczas spotkania. W skład zespołu weszli: Jacek Wojnarowski - Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności, Elżbieta Stefańczyk - przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Danuta Brzezińska - przewodnicząca Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich, Juliusz Wasilewski - koordynator akcji „STOP likwidacji bibliotek szkolnych”, Jacek Królikowski - Fun-

dacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Edward Trojanowski - Związek Gmin Wiejskich RP, Lena Bednarska - dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, Andrzej Tyws - dyrektor Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu, Rudolf Borusiewicz - Związek Powiatów Polskich.

■ MISTRZ PROMOCJI CZYTELNICTWA 2012

W dniu 12.04 br. Jury konkursu „Mistrz Promocji Czytelnictwa 2012” przyznało nagrody. Pierwszą nagrodę otrzymała: Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu. Drugą nagrodę przyznano Ursynotece - Bibliotece Publicznej im. J. U. Niemcewicza w Dzielnicy Ursynów m.st. Warszawy. Trzecią nagrodę uzyskała Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach. Wyróżnienia przyznano: Gminnej Bibliotece Publicznej w Juchnowcu Kościelnym, Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Lwówku Śląskim, Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy w Pleszewie, Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Łukasza Górnickiego - Galeria Książki w Oświęcimiu.

■ CYFRYZACJA ORAZ WYDAWNICTWA ELEKTRONICZNE A ZBIORY TRADYCYJNE W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

W dniu 17.04 br. w Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli odbyła się konferencja „Cyfryzacja oraz wydawnictwa elektroniczne a zbiory tradycyjne w województwie podkarpackim”, zorganizowana przy współpracy podkarpackich struktur SBP, Przemyskiej Biblioteki Publicznej oraz Podkarpackiego Centrum Edukacji Nauczycieli Oddziału w Przemyśle. Celem konferencji było wskazanie na doświadczenia wynikające z tworzenia kolekcji cyfrowych w podkarpackich bibliotekach. W konferencji udział wzięli Prezydent Miasta Przemyśla Robert Choma, przewodnicząca SBP Elżbieta Stefańczyk, dyrektorzy bibliotek, instytucji kultury i edukacji, jak również bibliotekarze różnych typów podkarpackich bibliotek oraz przedstawicielki Obwodowej Biblioteki dla Dzieci we Lwowie.

■ POSIEDZENIE RADY PROGRAMOWEJ SERII „BIBLIOTEKI – DZIECI – MŁODZIEŻ”

W dniu 18.04 br. odbyło się posiedzenie Rady Programowej serii „Biblioteki-Dzieci-Młodzież”. Podczas spotkania dokonano oceny dwuletniego dorobku wydawniczego serii, dyskutowano nad pozycjami tytułów kolejnych książek w serii.

■ NAGRODA NAUKOWA SBP IM. A. ŁYSAKOWSKIEGO ZA ROK 2012

Do Nagrody zgłoszono 10 publikacji w 4 kategoriach. Decyzją ZG SBP na wniosek Komisji, Nagrodę Naukową SBP im. A. Łysakowskiego otrzymują: Artur Jazdon za publikację *Wydawcy poznańscy 1815-1914: kształtowanie środowiska i repertuaru wydawniczego* (kategoria: prace o charakterze teoretycznym, metodologicznym, źródłowym); Zbigniew Gruszka za publikację „Przeгляд Biblioteczny”: monografia; Oskar Stanisław Czarnik za publikację *W drodze do utraconej Italki: prasa, książki i czytelnictwo na szlaku Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich (1940-1942) oraz Armii Polskiej na Wschodzie i 2. Korpusu (1941-1946)* (kategoria: prace o charakterze dokumentacyjno-informacyjnym), Grzegorz Gmiterek za publikację *Biblioteka w środowisku społecznego Internetu: biblioteka 2.0* (kategoria: podęczniki akademickie).

■ KONFERENCJA Z OKAZJI ŚWIĄTOWEGO DNIA KSIĄŻKI I PRAW AUTORSKICH

Konferencja odbyła się w tym roku 19.04 w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego. Na spotkaniu byli obecni przedstawiciele środowiska książki. ZG SBP reprezentowała Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska. Zaproszeni goście dyskutowali na temat kondycji książki i sytuacji literatury w kontekście praw autorskich.

■ BIBLIOGRAFIE RÓŻNYCH KULTUR

Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku oraz Zarząd Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich zorganizowali w dniach 24-25.04 br. konferencję „Bibliografie różnych kultur”. Na spotkanie przybyło kilkudziesięciu przedstawicieli instytucji kulturalnych z całej Polski oraz goście z zagranicy (Wilno, Grodno).

■ Z MARIOLĄ PRYZWAN O ANNIE GERMAN

W dniu 24.04 br. Koło SBP przy Bibliotece Publicznej im. Stanisława Staszica w Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy zorganizowało spotkanie z Mariolą Pryzwan, biografką, autorką książek o Annie German – *Anna German. Życie jak scenariusz filmowy*.

■ POSIEDZENIE PREZYDIUM I ZARZĄDU GŁÓWNEGO SBP

W dniu 23.04 br. w Biurze Zarządu Głównego SBP w Warszawie odbyło się posiedzenie Prezydium i Zarządu Głównego SBP. Na spotkaniach omówiono bieżące działania Zarządu Głównego oraz zaakceptowano materiały dotyczące Krajowego Zjazdu Delegatów, który odbędzie się w dniach 7-8 czerwca 2013 r.

■ WARSZTATY „DOSKONALENIE KOMPETENCJI PSYCHOLOGICZNYCH W PRACY BIBLIOTEKARZA”

W dniu 25.05 br. odbyły się pierwsze warsztaty z cyklu „Psychologiczne predyspozycje w zawdzie bibliotekarza” pt. „Doskonalenie kompetencji psychologicznych w pracy bibliotekarza”. Zajęcia poświęcone były m.in. budowaniu poczucia własnej wartości, pracy w zespole czy redukcji napięcia w trudnych relacjach z czytelnikami.

MARZENA PRZYBYSZ

Informacje dotyczące działalności Stowarzyszenia są dostępne także na <http://www.sbp.pl/sbp/dzialalnosc>

W numerze 5/2013 „Bibliotekarza” zostało błędnie wydrukowane nazwisko Autorki. Panią Agnieszkę Fluda-Krokos za pomyłkę serdecznie przepraszamy.

Redakcja „Bibliotekarza”

POSTAKTUALIA

Dla bibliotek w Polsce nastał czas nieomal apokaliptyczny. Takiego spiętrzenia niekorzystnych praktyk, fatalnych rozwiązań oraz złych decyzji, w jednym krótkim okresie, nie potrafię sobie przypomnieć. A sięgam pamięcią nieomal do średniowiecza. W ujęciu ogólnym wygląda to tak, jakby cały ten zawód został nagle zaatakowany przez HIV. Już nawet nie chce się kląć.

Żeby przywołać choćby pomysł otwarcia profesji, bo komuś bibliotekarstwo pomyliło się z puszką sardyniek. Pod nóż, na początek, mieli pójść oto bibliotekarze dyplomowani – teoretycznie liderzy zawodu, których w całym kraju jest około trzystu. Widocznie o trzystu za dużo. No i nie wiadomo: poszli, nie poszli, pójdą lub odejdą.

Na melodię otwierania szeroko natomiast rozwarł się taryfikator dla bibliotekarstwa publicznego. Jak się okazuje, nic nie trzeba umieć: z dwuletnim stażem zostaniesz bibliotekarzem. W ten sposób profesji, jak hydrze, zaczęto urywać łeb.

Jednocześnie z najwyższej półki spłynęła miczurinowska wstawka łączeniowa do ustawy bibliotecznej. Iwan Miczurin w swoim czasie łączył i krzyżował cokolwiek z czymkolwiek – nawet jabłonkę z psem: odtąd szczekała na złodziei i podlewała się sama. Idąc tym śladem, dotycząca nas ustawa pozwoliła krzyżować publiczne biblioteki i scalać, z czym dusza zapagnie.

A dusza samorządowa pragnie: z ośrodkami/centrami/domami kultury. To są jednostki półkomercyjne, biblioteki natomiast są niekomercyjne. W takim małżeństwie coś musi być priorytetem i wysysalnią nędznych pieniędzy? No właśnie. Tak trzeba – jak powiedziałyby dzisiaj Jakub Szela.

Pojawiła się poza tym prognostyczna ceduła dla bibliotek pedagogicznych, uprzejmie akceptująca ich żywot do końca 2015 roku. A co będzie później? Odpowiedź papugi wróżki Barbary, która nie myli się nigdy: później będzie 2016 rok.

A jednak na rzeczywiste oraz powszechne odbibliotecznianie zanosło się dopiero później – kiedy resort cyfryzacji zwymiotował projektem uzupełnienia ustawy samorządowej o zapis, nakazujący złączenie bibliotek publicznych i szkolnych. Już to przez wyrzucenie bibliotek szkolnych ZE szkół i wplątanie ich w biblioteki publiczne, lub przez wrzucenie bibliotek publicznych DO szkół, tamtejszym bibliotekom szkolnym na głowy. Wszystko jedno, byle tanio (bo kryzys), szybko i bez marudzenia.

Zabrzmiało marszem żałobnym. Bo to byłby dla polskiego bibliotekarstwa wyrok śmierci – nieomal kompletna zagłada. Lecz jednak nie zapadł.

Oto bowiem na skalę wcześniej nie notowaną, odezwały się społeczne protesty – 50 tys. podpisów, jeśli dobrze policzono. Co zostało zainicjowane z walnym udziałem Juliusza Wasilewskiego, redaktora naczelnego miesięcznika „Biblioteka w Szkole”. Wspólnym głosem obronnym odezwały się różne organizacje, nie tylko bibliotekarskie, bo także stowarzyszenia uczniowskich rodziców. Jednolite stanowisko wyrazili wszyscy: SBP, TNBSP, NSZZ „Solidarność”, Federacja ZZPKiS, ZNP, a także przedstawiciele różnych bibliotek – co rzadko bywa regułą.

Pomysł upadł. Wygenerował się był natomiast imperatyw opracowania koncepcji współpracy praktycznej między różnymi bibliotekami, co naturalnie ma sens. Wysłuchawszy argumentów, od lansowanego zamiaru odstąpił minister Michał Boni, a to rzadkość nad rzadkościami.

Jednak biblioteczny świat od tego na razie nie wypiękniał. Inne zagrożenia i decyzyjne praktyki, jakie były, takie pozostały. Środków, jak było mało, to teraz jest jeszcze mniej i kryzys na pewno da nam popalić. Tyle, że nie zdarzyło się to, co najgorsze.

Oraz okazało się, że można zmobilizować samych siebie, a nawet opinię publiczną – chociaż nie czujemy się: ludzie ruszyli się w obronie szkół i tego co szkolne, a nie bibliotek bezpośrednio. No i jak widać, da się czasem zmagstrować racjonalne argumenty, skutecznie wspomagające interwencję, zgodną z interesem społecznym.

Trzeba jednak pierwszej wypracować rozsądne a wspólne stanowisko, o co w naszym skonfliktowanym zawodzie, zarojonym targowiczaniem, zazwyczaj trudniej niż trudno. No i nie dokonają tego krasnoludki: muszą znaleźć się liderzy. A po drugiej stronie niezbędni są dyskursywni kontrahenci, umiejący słuchać ze zrozumieniem i wyciągać racjonalne wnioski. Chyba niemożliwe, żeby ktoś taki był tylko jeden.

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez
Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
oraz Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy –
Bibliotekę Główną Województwa Mazowieckiego

Komitet Redakcyjny:

Helena BEDNARSKA, Lucjan BILIŃSKI,
Sylvia BŁASZCZYK, Stanisław CZAJKA,
Andrzej DĄBROWSKI, Małgorzata JEZIERSKA,
Jadwiga KONIECZNA (przewodnicząca),
Katarzyna MATERSKA, Irena SUSZKO-SOBINA,
Ryszard TURKIEWICZ

Redaktor naczelna:

Elżbieta STEFAŃCZYK
(tel. 600-433-877; e-mail: e.stefanczyk@sbp.pl,
e.stefanczyk@onet.pl)

Zastępca redaktora naczelnego:

Barbara BUDYŃSKA
(tel. 507-622-572; e-mail: budynska@gmail.com)

Sekretarz redakcji:

Marzena PRZYBYSZ
(tel. 697-790-802; e-mail: m.przybysz@sbp.pl)

Redaktor techniczny:

Elżbieta MATUSIAK

Opracowanie graficzne i łamanie:

Robert LIS

Tłum. na jęz. angielski:

Małgorzata WALESZKO

Projekt graficzny:

Tomasz KASPERCZYK

Honoraria autorskie:

Małgorzata HOŁODOWICZ
(tel. 22 825-54-25; e-mail: finans@sbp.pl)

Redakcja zastrzega sobie prawo do opracowania
redakcyjnego i skracania tekstów.

Wydawnictwo Stowarzyszenia
Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa,
ul. Konopczyńskiego 5/7,
tel. 22 827-52-96

Doradca ds. wydawniczych – Janusz NOWICKI
tel. 22 827-52-96, e-mail: wydawnictwo@sbp.pl

„Bibliotekarz” za lata 1991-2009 jest dostępny
online w archiwum cyfrowym SBP ([www.sbp.pl/
wydawnictwa/archiwum_cyfrowe](http://www.sbp.pl/wydawnictwa/archiwum_cyfrowe)) oraz
w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej
(<http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=17777>).

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c.,
Kozerki, ul. Marsa 20, 05-825 Grodzisk Mazowiecki

Nakład: 1450 egz. ISSN 0208-4333. Indeks 352624

WARUNKI PRENUMERATY „BIBLIOTEKARZA”

„Bibliotekarz” dostępny jest w prenumeracie i w bezpośredniej
sprzedaży w Biurze ZG SBP. Zamówienia na czasopismo można składać
w ciągu całego roku, od dowolnego numeru pisma. Wysokość
bieżącej prenumeraty wynosi 168 zł (14,00 zł za 1 numer).

Wpłaty na prenumeratę przyjmuje:

Dział Sprzedaży
Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa
Informacje: Joanna Janczak tel. (22) 825-50-24,
faks (22) 825-53-49
e-mail: sprzedaz@sbp.pl
konto SBP: Millennium 70 1160 2202 0000 0000 2814 5355

Prenumeratę bieżących numerów można zamówić w sklepie internetowym
Wydawnictwa SBP, jak również numery archiwalne od 2010 r.
Wczesniejsze są dostępne online w archiwum cyfrowym SBP ([www.sbp.pl/
wydawnictwa/archiwum_cyfrowe](http://www.sbp.pl/wydawnictwa/archiwum_cyfrowe)). Prenumeratę oraz poszczególne
numery można zamówić: <http://www.sbp.pl/sklep/bibliotekarz>

Proponujemy następujące rabaty:

przy zakupie 3-6 egzemplarzy – 10%, 7-9 egz. – 15%, 10 i więcej egz.
– 20% (dot. jednego tytułu).

Powyższe rabaty dotyczą także zakupu książek naszego Wydawnictwa.
Oferta obejmuje czasopisma i książki wydane dotychczas, jak
również prenumeratę na 2013 rok.

Ponadto prenumeratę przyjmują:

„RUCH” S.A. i POCZTA POLSKA – kwartalnie

Ważne dla Autorów publikujących w „Bibliotekarzu”

Autorzy pragnący publikować swoje teksty w „Bibliotekarzu”
proszeni są o:

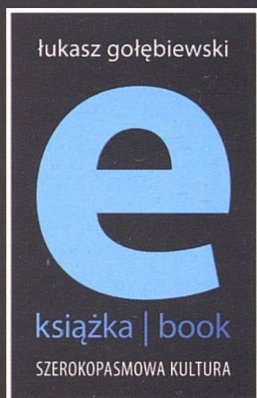
- Przysyłanie tekstów w plikach w programie Word w formatach
DOC lub RTF (odstęp 1,5 między wierszami), wykresy i tabele
w programie Excel, a zdjęcia w formacie JPG w rozdzielczości
300 dpi na adres Wydawnictwa SBP (wydawnictwo@sbp.pl)
lub bezpośrednio do redaktora naczelnego na adres:
e.stefanczyk@sbp.pl. Teksty i
fotografie powinny być podpisane.
- Dołączanie do przysyłanych materiałów danych niezbędnych
do wypłacenia honorarium oraz odprowadzenia podatku od
honorarium do urzędu skarbowego. W tym celu oprócz imienia
i nazwiska należy podać:
 - datę i miejsce urodzenia,
 - imiona ojca i matki,
 - adres domowy,
 - telefon kontaktowy, e-mail,
 - PESEL,
 - NIP,
 - nazwę i adres właściwy dla autora ze względu na
miejsce zamieszkania urzędu skarbowego,
 - numer konta osobistego w banku w celu przekazania
honorarium.
- Stopień lub tytuł naukowy oraz miejsce pracy i pełniona
funkcja do umieszczenia w notce o autorze.
- Oświadczanie o braku zgody na bezpłatne publikowanie
danego tekstu w internecie – w związku z digitalizacją
i publikowaniem „Bibliotekarza” w internecie. Brak takiego
oświadczenia przy nadesłanym materiale będzie oznaczał
zgody autora na bezpłatną publikację tekstu w internecie.

„Gdzie jest czytelnik”:

Esej dotyczący przyszłości książki i kultury w dobie cyfryzacji. W związku z rozwojem nowoczesnych technologii zmianie uległa także kultura czytania – dzisiejszy czytelnik rezygnuje z tradycyjnych książek na rzecz e-tekstu.

Autor wnika w internetową rzeczywistość, bada fenomen portali społecznościowych oraz ich wpływ na czytelnictwo. Rozważa możliwe scenariusze rozwoju czytelnictwa w przyszłości, określa rolę księgarni i bibliotek, a także proponuje zmianę formy reklamy na taką, która lepiej dotrze do dzisiejszego wirtualnego czytelnika.

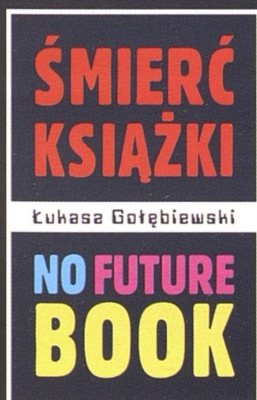
e-książka | book

Co stanie się z kulturą, kiedy straci swoją materialną formę i będzie dostarczana odbiorcy nie jako produkt, lecz jako usługa?

Co stanie się z książką, gdy formę papierową zastąpi plik?

W jaki sposób nowe formy komunikacji zmieniają biznesowy wymiar kultury?

Jak wyglądać będzie dystrybucja książek, muzyki, filmów w dobie cyfryzacji kultury?

Śmierć książki | No Future Book

Czy rewolucja cyfrowa zniszczy druk i książki?

Kim jest e-człowiek?

Co blog i Matrix mają wspólnego z Gutenbergiem?

Jaki jest język cyfrowego świata?

Czy tradycyjne księgarnie przestaną istnieć?

Wydawca: **Biblioteka Analiz Sp. z o.o.**, ul. Mazowiecka 6/8 pok. 416, 00-048 Warszawa
tel./ faks 22 827 93 50, e-mail: marketing@rynek-ksiazki.pl

www.rynek-ksiazki.pl

Anna Kulińska

Bibliotekarz Roku 2012

Nauczyciel bibliotekarz, kierownik Biblioteki I Liceum Ogólnokształcącego im. B. Nowodworskiego w Krakowie, wykształcenie: wyższe (filologia rosyjska), studia podyplomowe (bibliotekoznawstwo), 34 lata pracy w bibliotece. Współpracuje z: Wojewódzką Biblioteką Publiczną, Pedagogiczną Biblioteką Wojewódzką, Państwową Wyższą Szkołą Teatralną, Uniwersytetem Jagiellońskim i Uniwersytetem Pedagogicznym w Krakowie. W 2012 r. zorganizowała bądź współorganizowała Małopolski Konkurs Pięknego Czytania oraz Olimpiadę Artystyczną, brała też udział w pracach jury konkursu „Mój przyjaciel z ulubionej książki”. W 2012 r. zakończyła komputeryzację księgozbioru i nawiązała stałą współpracę z Jagiellońską Biblioteką Cyfrową. Laureatka organizuje spotkania autorskie,

wystawy, promocje książek, konkursy (m.in. na Exlibris Biblioteki Nowodworskiej, czy translatorskiego pt. „Potyczki z językiem”). Opracowała też i wdrożyła program autorski: „Wychowanie dla poezji” – cykl spotkań autorskich z członkami Związku Literatów Polskich w Krakowie. Pracuje z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych, prowadząc warsztaty z literatury i poezji przygotowujące do konkursów recytatorskich i egzaminów wstępnych do Akademii Teatralnej w Warszawie i PWSTiF w Łodzi. Jest aktywnym członkiem Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Oddział w Krakowie.

Jej cechy osobowościowe przyciągają młodzież do biblioteki.

Serdecznie gratulujemy

Redakcja „Bibliotekarza”

Wywiad z laureatką konkursu zostanie zamieszczony w nr 7/8 „Bibliotekarza”